

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Olle Andersson

Anskaffning av skriftliga bevis i skiljeförfarande – en effektivitetsanalys

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Peter Westberg

Termin för examen: VT2014

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING	5
FÖRORD	6
FÖRKORTNINGAR	7
1 INLEDNING	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.3 Avgränsning	9
1.4 Metod och material	11
1.5 Definitioner	15
1.5.1 Effektivitet	15
1.5.2 Rättssäkerhet	15
1.6 Disposition	16
2 ANSKAFFNING AV SKRIFTLIGA BEVIS I NATIONELLA SKILJEFÖRFARANDE	17
2.1 Tillämplig lag för skiljeförfarandet	17
2.2 Allmänt om bevisningen	18
2.3 Anskaffning av bevis med hjälp av skiljenämnd	20
2.3.1 Tvångsmedel är förbehållet allmän domstol	20
2.3.2 Rättsligt stöd för editionsuppmaning	21
2.3.3 Editionsförhör inför skiljenämnden	21
2.3.4 Förutsättningar för editionsuppmaning	23
2.3.5 Påföljd om part ej följer editionsuppmaning	25
2.4 Anskaffning av bevis med hjälp av domstol	26
2.4.1 Förutsättningar för skiljemännens tillstånd	27
2.4.1.1 Sanktionsbehovet	28
2.4.1.2 Bevisbetydelse	28
2.4.1.3 Innehavskravet	30
2.4.1.4 Identifieringskravet	30
2.4.1.5 Laga förutsättningar	32
2.4.2 Domstolens prövning	32
2.4.2.1 Förfarandet	32
2.4.2.2 Förutsättningar för editionsföreläggande	33

3	ANSKAFFNING AV SKRIFTLIGA BEVIS I INTERNATIONELLA SKILJEFÖRFARANDE	36
3.1	Vad är ett internationellt skiljeförfarande?	36
3.2	Rättskällor i internationella skiljeförfaranden	36
3.3	Anskaffning av bevis med hjälp av skiljenämnd	40
3.3.1	Förfarandet i stort	40
3.3.2	Förutsättningar för editionsuppmaning	42
3.3.2.1	Identifieringskravet	42
3.3.2.2	Relevanskravet	43
3.3.2.3	Innehavskravet	44
3.3.2.4	Otillåtna handlingar	44
3.3.3	Påföljd om part inte följer editionsuppmaning	46
3.4	Anskaffning av bevis med hjälp av domstol	48
4	ÄR REGLERINGEN EFFEKTIV?	51
4.1	Bevisanskaffningens effektivitet i nationella skiljeförfaranden	51
4.2	Bevisanskaffningens effektivitet i internationella skiljeförfaranden	56
5	ÅTGÄRDER FÖR ÖKAD EFFEKTIVITET	60
5.1	Begränsning av edition	60
5.1.1	Begränsning av editionsuppmaning	61
5.1.2	Begränsning av editionsföreläggande	65
5.2	Påföljd om editionsuppmaning ignoreras	66
5.3	Proaktivt agerande av skiljemännen	68
6	AVSLUTNING	71
	BILAGA A – LAG OM SKILJEFÖRFARANDE	76
	BILAGA B – RÄTTEGÅNGSBALKEN	77
	BILAGA C – IBA-REGLERNA	78
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	83
	Litteratur	83
	Källor	93
	Elektroniska källor	95

Summary

The parties' access to evidence in arbitration is of major importance to the outcome of almost every dispute. The taking of documentary evidence is of particularly importance because of the high evidential value it is given by the arbitrators. The main purpose of the essay is to determine if the parties to arbitration in Sweden can gather adequate evidence without having to spend too much time and money. If the parties cannot gather documentary evidence in an efficient way, the purpose of the essay is furthermore to consider measures to make the evidential gathering more efficient without limiting the party's right to present its case. The parties have two main opportunities to gather documentary evidence in domestic and international arbitration; through an arbitral order for production of documents or through subpoenas issued by the court. According to the Arbitration Act and the IBA-rules, an arbitral order for production of documents requires that the sought documents are identified, relevant, in the possession of the opposing party and do not contain confidential information. A document production order is an efficient way for a party to obtain evidence from the opposing part or a third party. If a part or a third party refuses to voluntarily produce certain documents pursuant to another party's request, subpoenas by the court are needed in order to obtain the documents. According to section 26 of the Arbitration act, the arbitrator's permission is needed in order for the party to seek court assistance. Such permission to seek court assistance is given if the party shows that the evidence cannot be obtained without court assistance, if the documents are identified, relevant, in the possession of the opposing party or third party and if there are no legal obstacles. With the consent of the arbitral tribunal the court may grant the party's request if the means of compulsion may be lawfully taken. Subpoenas by the court will delay and increase the costs of the arbitral proceeding. There are limited possibilities for a party to obtain an order to produce documents by a foreign court.

In order to enhance the efficiency in the taking of evidence, the arbitrators may take a failure to produce documents into account in its assignment of the cost of the arbitration. The arbitrators may furthermore organize an early consultation with the parties and clarify the time and the terms for production of documents and recall that obstruction tactics will be sanctioned with costs. By applying the current provisions in an adequate manner, arbitration can be more advantageous for the parties, although they achieve an opportunity to present their case without deprivation of their right to an efficient dispute resolution.

Sammanfattning

Parternas tillgång till bevis i skiljeförfarande är ofta avgörande för tvistens utgång. I synnerhet är anskaffningen av skriftlig bevisning essentiell då den av skiljenämnden generellt tillmäts ett högre bevisvärde än övriga bevismedel. Det huvudsakliga syftet med uppsatsen är att undersöka om parter i ett skiljeförfarande som äger rum i Sverige kan anskaffa erforderlig bevisning utan att tidsåtgången och kostnaden blir för stor. Om så ej finnes vara fallet syftar framställningen vidare till att föreslå effektiviseringsåtgärder utan att part eller tredje mans rättssäkerhet åsidosätts. I nationella och internationella skiljeförfaranden har part två huvudsakliga möjligheter för att anskaffa skriftlig bevisning: genom editionsuppmaning av skiljenämnd eller editionsföreläggande av domstol. En editionsuppmaning beviljas av skiljenämnden enligt LSF och IBA-reglerna om den begärda handlingen identifieras, är relevant, innehas av motparten eller tredje man samt inte avser exempelvis sekretesskyddad information. Editionsuppmaningen är ett effektivt sätt för parterna att anskaffa skriftlig bevisning från motpart eller tredje man. Men i de fall en editionsuppmaning ej efterföljs måste part söka få ett editionsföreläggande till stånd av domstol. För att bevis ska anskaffas med tvång av domstol i skiljeförfaranden, krävs enligt 26§ LSF att skiljenämnden givit tillstånd därtill. Skiljenämndens tillstånd till sådan domstolsassistans lämnas om tvångsmedelsbehov finns, om handlingen kan identifieras, om den har bevisbetydelse samt innehas av motparten eller tredje man och inte laga hinder föreligger för edition. Med skiljenämndens tillstånd kan part vända sig till domstolen som meddelar ett editionsföreläggande om inga laga hinder föreligger. Editions-förelägganden av nationell domstol är kostsamma, fördröjer förfarandet och är inte verkställbara utomlands. Möjligheten för part att få till stånd ett editionsföreläggande av utländsk domstol är vidare mycket begränsad.

För att främja en snabb och billig anskaffning av erforderlig bevisning bör skiljenämnden påverka part till att följa editionsuppmaningar genom att beakta en vägran att lämna ut handlingarna vid kostnadsfördelningen av förfarandet. Skiljenämnden bör även hålla ett inledande samrådsmöte med parterna och där ta kontrollen över editionen genom att klargöra när och under vilka förutsättningar edition ska ske samt erinra om att obstruktionstaktik kostnadssanktioneras. Sammantaget kan en adekvat tillämpning av gällande rätt resultera i att skiljeförfarande blir en för parterna än mer attraktiv tvistlösningsform, där envar ges en rätt att utföra sin talan utan att så sker på bekostnad av effektiviteten.

Förord

Kanske har studietiden i Lund inte varit mer än en dröm. I sådana fall skulle jag inte ha någonting emot att drömma igen. Men det är föga troligt att så många bra händelser kan inträffa i den dröm, som skett under mina nio terminer här i Lund. För även om vardagen som juriststudent präglats av hårda studier har Lundalivet genomsyrats av en gemenskap som gjort det svåra enkelt. Det är alltså inte svårt att förstå att nio terminer kan gå väldigt snabbt. Att en period som upplevs som så kort kan ge band för livet. Att nio terminer och en stad kan komma att prägla en person resten av livet.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare professor Peter Westberg som med sin breda kunskap och entusiasm varit en god inspirationskälla. Ett varmt tack riktas även till advokaterna Stefan Berlin, Niklas Åstenius, Finn Madsen samt skiljemannen Tore Wiwen-Nilsson som alla bidragit med värdefulla synpunkter på ämnet.

Till mina vänner, min familj och min flickvän:

Ert stöd har tagit mig hit. Tillsammans fortsätter vi livets resa!

Lund i maj 2014

Olle Andersson

Förkortningar

Art	Artikel
Dir.	Kommittédirektiv
DÄL	Lag (1996:242) om domstolsärenden
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
EU	Europeiska Unionen
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
IBA	International Bar Association
IBA-reglerna	IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration
ICC	International Chamber of Commerce
JT	Juridisk tidsskrift vid Stockholms universitet
KFM	Kronofogdemyndigheten
LSF	Lag (1999:116) om skiljeförfarande
NJA	Nytt juridiskt arkiv avdelning I, <i>Rättsfall från Högsta domstolen</i>
NJA II	Nytt juridiskt arkiv avdelning II, <i>Tidskrift för lagstiftning m.m.</i>
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RF	Regeringsformen (1974:152)
RH	Rättsfall från hovrätterna
SAA	Swedish Arbitration Association
SCC	The Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce
SHS	Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut
SIAR	Stockholm Arbitration Report
SML	Lag (1929:145) om skiljemän
SOU	Statens Offentliga Utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
TfR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
TR	Tingsrätt
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law

1 Inledning

1.1 Bakgrund

En parts tillgång till bevisning är många gånger avgörande för utgången i en kommersiell tvist. Eftersom parterna svarar för bevisningen i skiljeförfarande, är deras bevisanskaffning således nyckeln till framgång. I synnerhet är anskaffningen av skriftlig bevisning särskilt viktig då den ofta av skiljemännen tillmäts ett högre bevisvärde än övriga bevismedel.¹ När en part i ett skiljeförfarande vill få tillgång till dokument motparten besitter har denne huvudsakligen tre alternativ: för det första kan parten rent informellt framställa en förfrågan till motparten om att utfå vissa handlingar. Dock utger motparten i kommersiella tvister ogärna frivilligt handlingar som är till den andra partens fördel i tvisten.² Den andra möjligheten att anskaffa bevisning består i att framställa en begäran till skiljenämnden att uppmana motparten att utge relevanta dokument. Skiljenämnden kan inte tvinga motparten att utge dessa handlingar men däremot beakta parts vägran att tillhandahålla dem vid bevisvärderingen. Det tredje bevisanskaffningsalternativet i skiljeförfarande är för part att ansöka om skiljenämndens tillstånd till att låta domstol utfärda ett editionsföreläggande som kan verkställas av KFM eller förenas med vite. Under vilka förutsättningar kan en part använda dessa metoder för att få tillgång till en handling i ett skiljeförfarande? Hur fungerar bevisanskaffningen när de skriftliga dokumenten finns utomlands?

Skiljeförfarandet tillkom från början för att rättegångsförfarandet ansågs vara för långsamt och formaliserat. På senare tid har det dock framhållits att skiljeförfarandet i alltför hög grad liknar rättegångsförfarandet, där effektiviteten gått förlorad.³ Kan part genom edition⁴ i skiljeförfarande anskaffa bevis utan alltför hög tidsåtgång och kostnad? Eftersom bevisningen är avgörande för en parts framgång i en tvist är det essentiellt att part effektivt kan anskaffa bevis till stöd för sin talan. I annat fall kan part av resursskäl få nöja sig med de bevis som finns tillgängliga, varpå avgörandet kan bli ofördelaktigt. Finns det rentav möjlighet att åtgärda en eventuell ineffektivitet i bevisanskaffningen så att skiljeförfarandet kan bli en sådan effektiv tvistlösningsform den är ämnad att vara?

---

¹ Lew m.fl. 2003, s 565, Madsen 2009, s 219, Hobér 1997, s 271, Heuman 2003, s 445 samt Banger & Rosengren 2000, s 436.

² Heuman 1989 I, s 3.

³ Se t.ex. Brandberg m.fl 2009, s 22f. samt Brocker 2011, s 3. Jfr Westberg 2013, s 479.

⁴ Med ”edition” avses dels editionsföreläggande av domstol, dels editionsuppmaning av skiljenämnd.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med examensarbetet är att redogöra för gällande rätt avseende anskaffning av bevis, i form av skriftliga handlingar, i nationella och internationella skiljeförfaranden. Syftet med framställningen är vidare att söka utröna om gällande rätt avseende bevisanskaffning är tillräckligt effektiv för att skiljeförfarande ska vara en attraktiv tvistlösningsform. Syftet med uppsatsen är slutligen även att, om bevisanskaffningen i skiljeförfarande inte finnes vara tillräckligt effektiv, fastställa åtgärder för hur en ökad effektivitet i skiljeförfarandet kan uppnås, utan att parternas rättssäkerhet åsidosätts. För uppfyllandet av ovanstående syfte kommer följande frågeställningar att besvaras:

1. Hur och under vilka förutsättningar sker anskaffning av bevis i form av skriftliga handlingar enligt gällande rätt i nationella skiljeförfaranden?
2. Hur och under vilka förutsättningar sker anskaffning av bevis i form av skriftliga handlingar enligt gällande rätt i internationella skiljeförfaranden?
3. Sker bevisanskaffningen i nationella och internationella skiljeförfaranden på ett tillräckligt effektivt sätt för att skiljeförfarande ska vara en attraktiv tvistlösningsform i detta avseende?
4. Om bevisanskaffningen inte är tillräckligt effektiv, vilka åtgärder kan vidtas för att skiljeförfarande ska vara en effektiv tvistlösningsform samtidigt som parterna eller tredje mans rättssäkerhet inte åsidosätts?

1.3 Avgränsning

Det finns mängder av olika metoder genom vilka en part kan anskaffa bevis i skiljeförfarande.⁵ Denna framställning kommer att redogöra för parternas bevisanskaffning genom skiljenämnd och domstol. Däremot kommer parternas enskilda bevis efter forsknings- och bevisanskaffningsverksamhet utanför skiljeförfarandet inte att behandlas. Vidare är utgångspunkten för hela framställningen att skiljeförfarandet äger rum i Sverige, med svensk (avsnitt 2) respektive internationell anknytning (avsnitt 3).

Denna uppsats kommer endast att behandla anskaffning av skriftliga bevis i skiljeförfaranden. Andra former av bevisning som förhör, exhibition av

---

⁵ Jfr Westberg 2013, s 285ff. samt 2010, s 495ff..

föremål och syn kommer inte att beröras i större utsträckning än vad som krävs för att belysa anskaffning av skriftlig bevisning. Denna begränsning har motiverats dels av utrymmesskäl, dels av att skriftlig bevisning ofta är den viktigaste formen av bevisning i skiljeförfarande.⁶ Beträffande den skriftliga bevisningen kommer varken edition av skiljedomar eller den materiella editionsplikten att behandlas. En skiljedom används endast i särartade fall som bevisning. Eftersom den materiella editionsplikten grundas på en kontraktuell skyldighet att tillhandahålla bevisning, är den inte relevant i en framställning som främst ska fokusera på regleringen av bevisanskaffningen. Vidare, även om skriftlig bevisning enligt praxis innefattar datalagrad information, kommer någon fördjupning i edition av just datoriserad information inte att företas, då detta ämne kräver en uppsats i sig. Ej heller kommer någon fördjupning i edition av skriftliga dokument som rör företagshemligheter eller övrig konfidentiell information att ske utöver vad som krävs för att kunna belysa villkoren för edition.⁷

Skriftlig bevisning som anskaffas till framtida säkerhet kommer vidare inte att beröras i uppsatsen. Sådan bevissäkring sker ofta innan skiljeförfarandet inletts och regleras i RB, varför fenomenet saknar relevans i förhållande till uppsatsens syfte. I uppsatsen kommer skiljenämndens rätt, enligt IBA-reglerna, att anskaffa bevisning ex officio inte att behandlas ur annat än ett effektivitetsperspektiv. Parts möjlighet att angripa skiljedomen i efterhand på grundval av att skiljenämnden antingen inte meddelat en editionsuppmaning eller inte beviljat tillstånd till domstolsassistans, kommer endast att nämnas som en möjlighet och inte behandlas mer ingående i uppsatsen, då klanderaspecten är för omfattande för detta.

Även om tanken initialt var att hämta inspiration till åtgärder för att effektivisera bevisanskaffningen från rättssystemen i USA och Schweiz, har denna tanke sedermera övergivits. Bevisanskaffningen i amerikanska skiljeförfarande tillåter discovery⁸ och är mer tidskrävande och kostsam än den nuvarande ordningen i nationella samt internationella skiljeförfarande i Sverige.⁹ Därför är det inte ändamålsenligt att hämta inspiration till effektiviseringsåtgärder från en sådan ineffektiv bevisanskaffningsreglering som den för skiljeförfarande i USA. Beträffande bevisanskaffningen i skiljeförfarande i Schweiz, tillåter regleringen edition i mindre utsträckning

---

⁶ Se t.ex. Lew 2009, s 15, Banger & Rosengren 2000, s 436 samt Habegger 2006, s 22.

⁷ Jfr 38 kap 2§ samt 35 kap 5-6§§ RB.

⁸ Discovery innebär att parterna ges rätt att efterforska okänd och oidentifierad information hos motpart och tredje man, vilka har en upplysningsplikt (disclosure) att medverka till informationsanskaffningen; Westberg 2010, s 76f. samt 2011, s 503 och Kimmelman & McGrath 2006, s 54.

⁹ Smit 2006, s 100. Jfr Kimmelman & McGrath 2006, s 52f. samt Slate 2010, s 193.

än vad IBA-reglerna medger.¹⁰ Då ineffektiviteten i bevisanskaffningen snarare ligger i hur gällande rätt tillämpas av parter, skiljenämnd och domstol, än i regleringen, kommer inte inspiration till effektiviseringsåtgärder att hämtas från lagstiftningen i Schweiz.

1.4 Metod och material

Vid författandet av denna uppsats har gällande rätt analyserats genom brukandet av rättskällevärden.¹¹ Enligt denna metod beaktas de rättskällor som *ska*, *bör* respektive *får* citeras av domstol i domskälen.¹² De rättskällor som *ska* beaktas innefattar nationella lagar.¹³ Till de lagar som främst analyserats i utredningen hör LSF och RB. De rättskällor som *bör* beaktas innefattar prejudikat från HD samt lagförarbeten.¹⁴ Eftersom uppsatsen behandlar skiljemannarätt har antalet vägledande prejudikat att beakta varit få till antalet. NJA 2012 s 289 samt NJA 2010 s 508 har dock varit två centrala avgöranden i analysen avseende editionsföreläggande respektive domsrätten. Vidare har en del övrig praxis från HD beaktats avseende editionsföreläggande. I den mån icke-prejudicerande underrättspraxis, skiljedomar eller utländska domar beaktats, har så endast skett för att belysa tillämpningen av regleringen i praktiken. Beträffande lagförarbetena till LSF är de mycket kortfattade vid beskrivandet av förutsättningarna för editionsuppsmaning och editionsföreläggande, varför ledning har fått hämtas från rättskällor av lägre rättskällevärde. Till det material som slutligen *får* beaktas hör främst doktrin.¹⁵ Den rättsvetenskapliga litteraturen som behandlats i undersökningen redogörs för nedan.

Vid analysen av gällande rätt har lagtext, som har högst rättskällevärde, givits företräde framför prejudikat, vilka i sin tur prioriterats framför förarbeten.¹⁶ När en fråga om gällande rätt inte har kunnat besvaras utifrån lag, praxis eller förarbete, har doktrin använts för att söka bringa klarhet i frågan. När doktrin på detta sätt använts vid besvarandet av en fråga har jag sökt hitta så många olika författares stöd för en viss uppfattning som möjligt, då detta i viss mån indikerar på att uppfattningen i fråga är mer accepterad och ligger närmre de lege lata ("vad lagen är") än de lege ferenda

---

¹⁰ Habegger 2006, s 24f. & 28ff..

¹¹ Metoden som använts är en typ av analytisk rättsvetenskap, snarare än rättsdogmatisk metod som rent lexikaliskt är oförenlig med den fria argumentation som analysen av rättskällorna förknippas med; jfr Sandgren 2005, s 655f..

¹² Sandgren 2007, s 36 samt Peczenik 1974, s 48. Vissa regler i LSF kan dock endast komma att beaktas av en skiljenämnd; jfr Lindskog 2012, s 21.

¹³ Peczenik 1974, s 49.

¹⁴ Peczenik 1974, s 49. Även andra lagar och konventioner har beaktats under arbetets gång.

¹⁵ Peczenik 1974, s 50.

¹⁶ Jfr Peczenik 1974, s 50.

(”vad lagen borde vara”). När olika uppfattningar i doktrin har funnits om hur gällande rätt är beskaffad, har jag själv tagit ställning till hur rättsläget ser ut. Jag har således fört min analys fortlöpande genom hela framställningen.

Vid besvarandet av frågeställningarna har även privat rättsbildning, som utvecklats vid sidan av den offentlighetsrättsliga rättsbildningen, beaktats.¹⁷ Det rör sig främst om de icke bindande IBA-reglerna, som dock intagit en ställning som skiljerättslig sedvänja (”Best Practice”) vid bevisanskaffningen i internationella skiljeförfaranden.¹⁸

Den ovan nämnda metoden har främst använts vid besvarandet av de två första, deskriptiv-analytiska frågeställningarna. Vid besvarandet av undersökningens tredje, problematiserande fråga, huruvida regleringen är effektiv, har gällande rätt analyserats utifrån ett effektivitetsperspektiv. Några empiriska undersökningar om hur effektiv bevisanskaffningen är i praktiken har sålunda, av resursskäl, inte företagits. Framställningens sista fråga, om effektiviseringsåtgärder, är en diskussion om möjligheter inom ramen för gällande rätt att effektivisera bevisanskaffningen i skiljeförfarande utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Besvarandet av den sista frågan sker således genom analys av gällande rätt ur ett effektivitets- och rättssäkerhetsperspektiv. Med andra ord kan sägas att uppsatsens inledande två frågeställningar utgår från ett domar- eller skiljenämndsperspektiv, där fastställandet av gällande rätt ligger i fokus. De två sista frågorna utgår däremot från ett partsperspektiv, där istället effektivitet och rättssäkerhet för parterna är centralt.

Doktrinen på skiljemannarättens område är omfattande och mångfacetterad. I den första delen av undersökningen, där gällande rätt avseende nationella skiljeförfaranden analyserats, har en stor mängd svensk, rättsvetenskaplig litteratur beaktats. Lars Heumans båda artiklar i JT om edition, liksom författarens monografi om skiljemannarätt och Stefan Lindskogs kommentar till LSF kan sägas utgöra utgångspunkten för den deskriptiva analysen. För att få en heltäckande bild av doktrinen och därigenom en så rättvisande bild av gällande rätt som möjligt, har även annan litteratur använts, som exempelvis Thorsten Cars respektive Finn Madsens kommentar till LSF. Vad beträffar litteraturen som använts när internationella aspekter berörts, har den officiella kommentaren till IBA-reglerna intagit en särställning och kompletterats med Hilmar Raeschke-Kessler respektive Peter Ashfords kommentarer till regleringen. Internationellt erkänd litteratur som Alan

---

¹⁷ Jfr Sandgren 2007, s 50f. samt Westberg 2010, s 343f..

¹⁸ Se vidare under 3.2 och diskussionen om IBA-reglerna kan tillämpas utan att parterna hänvisat till dem.

Redfern och Martin Hunters monografi samt Gary Borns verk om internationella skiljeförfaranden har även beaktats liksom en rad artiklar i skiljedomsrättsliga tidskrifter. Den tillgängliga litteraturen som behandlar gällande rätt för anskaffning av skriftliga bevis i nationella och internationella skiljeförfaranden är således mycket omfattande. Denna litteratur har i stort samma inriktning som min uppsats två första avsnitt, nämligen att fastställa gällande rätt. Här har jag dock, till skillnad från flera andra författare, enbart fokuserat på skriftliga handlingar och intagit ett helhetsperspektiv. Det saknas i princip verk i doktrinen där en författare enbart fokuserat på anskaffningen av skriftliga bevis och behandlat detta heltäckande, innefattande verkställighet i andra länder, domsrätt, IBA-reglernas förhållande till LSF med mera. Min förhoppning har varit att på detta sätt behandla bevisanskaffningen i ett större perspektiv.

I undersökningen av effektivitetsaspekten, har den ovan nämnda litteraturen, som främst beskriver gällande rätt, inte givit alla svar. Här har mer problematiserande eller kritiska artiklar beaktats, författade av bland andra Stefan Brocker, Staffan Magnusson, Kaj Hobér och Lennart Hagberg. Denna problematiserande litteratur har inte varit lika omfattande som den mer deskriptiv-analytiska litteraturen. För beaktandet av effektiviteten ur ett internationellt perspektiv har en analogi ("Written Evidence and Discovery in International Arbitration") samt ett specialnummer av en tidskrift ("Document Production in International Arbitration" i ICC Bulletin) varit speciellt belysande. Denna litteratur har kompletterats med en del övrigt material. Litteraturen som rör effektiviteten i nationella och internationella skiljeförfaranden har inte främst varit inriktad på att behandla frågan om bevisanskaffningen är effektiv. Istället har denna litteratur ofta i förbigående konstaterat att vissa aspekter är ineffektiva. Av det material jag funnit har ingen författare fokuserat enbart på effektiviteten och studerat den i sin helhet. Förhoppningen är att i förevarande uppsats analysera effektiviteten i bevisanskaffningen ur ett bredare perspektiv, där bland annat rättssäkerhetsaspekter beaktas.

Vid undersökningen av effektiviseringsåtgärder granskades all redan insamlad litteratur för att utkristallisera förbättringsförslag, vilka sedan självständigt analyserades och modifierades. Det finns en hel del artiklar i vilka författare föreslagit effektiviseringsåtgärder för skiljeförfarandet. Av dessa kan nämnas Yves Derains artikel från 2006, Claes Zettermarck och Rikard Wikströms artikel från 2010 samt Stefan Brockers artikel från 2011. Denna litteratur har behandlat förslag som minskad edition och mer aktivt agerande från skiljenämnden för att kontrollera och schemalägga editionen. Min tanke är dock att analysera olika åtgärder utifrån ett effektivitet- och rättssäkerhetsperspektiv. En sådan problematisering har jag ej funnit att

någon annan författare tidigare vidtagit. När frågor uppstått och den aktuella litteraturen inte givit något svar, har mailkonversationer och intervjuer genomförts med advokaterna Niklas Åstenius, Magnus Berlin och Finn Madsen samt skiljemannen Tore Wiwen-Nilsson. Dessa personer har bidragit med synpunkter på såväl upplägget av examensarbetet, som analysen av frågeställningarna.

Det finns i detta avsnitt inte utrymme för någon uttömmande källkritisk diskussion av de ovan nämnda rättskällorna. Det kan dock framhållas att jag genom hela uppsatsen valt att utgå från primärkällor som exempelvis lag, prejudikat och förarbete. Om jag vid angivandet av ursprungskällan, även hänvisat till sekundärkällor, har så skett endast för att visa att min tolkning av primärkällan har stöd av rättsvetenskapsmäns tolkning av densamma. Vidare har litteraturen jag utgått från i uppsatsen utgivits av i juridiska kretsar välkända förlag som Norstedts juridik, Jure och Oxford University press eller publicerats i erkända tidskrifter som JT, International Arbitration och Journal of International Arbitration. Vidare har samtliga författare i litteraturen varit utbildade jurister och det har inte funnits någon anledning till att ifrågasätta deras opartiskhet i något avseende. De ovan nämnda omständigheterna indikerar på att det rör sig om trovärdiga rättskällor, som inverkat på att mina slutsatser om gällande rätt i viss mån är väl förankrade. Faktumet att en del litteratur jag tagit del av utgivits av skiljedomsinstitut (SHS respektive ICC) har enligt min bedömning inte påverkat författarnas opartiskhet och rättskällornas trovärdighet.

Litteraturen på området har vidare varit omfattande, med flera självständiga författare som gjort sin tolkning av gällande rätt. Lag, praxis och förarbete har i vissa avseenden lämnat lite vägledning om gällande rätt samtidigt som det i doktrinen funnits olika uppfattningar hur en viss fråga ska lösas. Mina slutsatser om gällande rätt kan således inte i alla avseenden betecknas som säkra, utan jag har argumenterat för den lösning jag ansett vara mest rimlig och hållbar. Men på ett rättsområde som präglas av få regler och osäkerhet, kan en domare eller skiljeman hitta andra rimliga och hållbara resonemang som pekar på en annan utformning av gällande rätt än den jag funnit. I fall då endast en författare i doktrinen haft en ståndpunkt och ingen annan rättskälla ger ledning för ståndpunktens bäring, har det varit problematiskt för min del att analysera gällande rätt. Så har visserligen endast skett vid ett tillfälle under undersökningens gång (analog tillämpning av 42 kap 8§ 1 st 4 m RB). Någon enstaka författare i doktrinen har inte haft den närhet i tid och rum som krävs för att trovärdigheten ska upprätthållas. Denna omständighet har beaktats och omnämnts i den fortlöpande analysen av rättskällorna.

1.5 Definitioner

1.5.1 Effektivitet

Då syftet med framställningen delvis är att fastställa om den gällande regleringen avseende bevisanskaffning är effektiv, är det essentiellt att definiera vad ett effektivt skiljeförfarande i detta hänseende innebär. Det är viktigt att skilja mellan resurseffektivitet och resultateffektivitet. Det sistnämnda begreppet innebär att reglerna för anskaffning av bevis i skiljeförfarande kan betraktas som effektiva om tillämpningen av dessa ger ett tillfredställande resultat, vanligen att part kommer åt de bevis som eftersträvas för att uttömmande kunna utföra sin talan och vinna framgång i tvisten.¹⁹ Resurseffektiva regler för bevisanskaffning är däremot effektiva om tidsåtgången och kostnaden vid tillämpningen av dem inte är alltför höga. En reglering som således medför långa vänte- och handläggningstider i skiljenämnd och domstol, kan inte betraktas som resurseffektiv. Ej heller är bevisanskaffningsregler, vars tillämpning resulterar i höga ombuds- och skiljenämndskostnader, resurseffektiva.²⁰ I uppsatsen definieras en effektiv reglering av bevisanskaffning som en resurseffektiv reglering; anskaffningen av bevis får inte ta så pass mycket tid i anspråk och inte resultera i så höga kostnader för parterna, att domstolsförandet i detta avseende framstår som en mer fördelaktig tvistlösningsform.

1.5.2 Rättssäkerhet

Då syftet med uppsatsen delvis är att föreslå åtgärder för att bevisanskaffningen i skiljeförfarande ska bli mer effektiv, utan att rättssäkerheten åsidosätts, krävs en definition av begreppet rättssäkerhet.²¹ De aspekter ur rättssäkerhetsbegreppet som är aktuella vid problematiseringen av bevisanskaffningen i skiljeförfarande är dels rätten till respekt för envars privatliv, dels rätten till en rättvis rättegång. Den förstnämnda rättigheten stadgas i art 8.1 EKMR.²² Inskränkningar i denna

---

¹⁹ Jfr Westberg 2013, s 429 samt 2010, s 24.

²⁰ Westberg 2013, s 427f. och s 455 samt jfr Westberg 2010, s 648.

²¹ Trots att skiljeförfarande är en privat tvistlösningsform, måste ändock visa grundläggande rättssäkerhetskrav uppfyllas, prop. 1998/99:35 s 154, Kvart & Olsson 2012, s 21. Jfr dock SOU 1994:81 s 143 samt Lindell 2007, s 180 vid not 30.

²² EKMR gäller sedan 1995 som lag i Sverige genom Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. EKMR har status som vanlig lag och dess bestämmelser är därigenom direkt tillämpliga i Sverige; prop. 1993/94:117 s 36f. EKMR är tillämplig på skiljeförfarande även om part delvis kan avsäga sig vissa rättigheter genom valet av tvistlösningsform, som exempelvis kravet på muntlighet; Grabenwarter 2014, s 138, Landrove 2006, s 73 & s 83, Samuel 2004, s 413 & 437, Öhrström 2009, s 50, Westberg 2008, s 605 samt prop. 1998/99:35 s 110f..

rättighet får endast ske med stöd av lag, om vissa allmänna eller enskilda intressen tillgodoses och ingreppet dessutom är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle.²³ Reglerna om bevisanskaffning i skiljeförfarande får således inte tillåta en så planlös efterforskningsverksamhet att part eller tredje mans rätt till respekt för privatlivet kränks, utan att reglernas existens är nödvändig i ett demokratiskt samhälle.²⁴ Rätten till en rättvis rättegång stadgas i art 6.1 EKMR och innefattar bland annat principen att ”ingen får dömas ohörd” (kontradiktionsprincipen).²⁵ Denna princip innefattar en rätt för part att erforderligt utföra sin talan i skiljeförfarandet, inklusive en rätt att lägga fram bevisning till stöd för sin sak.²⁶ Huruvida denna rättighet dessutom innefattar en rätt för part att anskaffa nödvändig bevisning till stöd för sin talan, har betraktas som oklart.²⁷ Hursomhelst kommer de föreslagna effektiviseringsåtgärderna, i den fortsatta framställningen, att betraktas som rättssäkra om följande krav är uppfyllda:

- a. Part kan inte ägna sig åt planlös bevisanskaffning i den utsträckning att motpart eller tredje mans integritet och rätt till respekt för privatlivet kränks, samtidigt som
- b. part tillerkänns en erforderlig möjlighet att utföra sin talan i skiljeförfarandet på ett adekvat sätt och anskaffa samt åberopa bevis till stöd för sin ståndpunkt i form av skriftlig bevisning.

1.6 Disposition

Undersökningen inleds i avsnitt 2 genom en redogörelse för anskaffningen av skriftliga bevis i nationella skiljeförfarande. Här ligger tyngdpunkten på förutsättningarna för att skiljenämnden ska meddela en editionsuppmaning samt villkoren för domstolens editionsföreläggande inom ramen för ett skiljeförfarande. I avsnitt 3 berörs på liknande vis anskaffning av bevis i internationella skiljeförfaranden och de problem som uppkommer när bevis finns i andra länder än förfarandelandet. Vidare analyseras i kapitel 5 om skriftliga bevis kan anskaffas på ett effektivt sätt genom edition i nationella samt internationella skiljeförfaranden. Sedan föreslås en del effektiviseringsåtgärder för att minska tidsåtgången och kostnaderna vid bevisanskaffningen i avsnitt 5. Slutligen, i framställningens sista kapitel, summeras resultatet och slutsatserna och inordnas i ett större sammanhang. Min självständiga analys sker fortlöpande genom hela uppsatsen.

---

²³ Art 8.2 EKMR.

²⁴ Jfr Westberg 2011, s 503 samt 2010, s 179 och van Dijk 2006, s 747.

²⁵ T.ex. Westberg 2008, s 605 samt Grabenwarter 2014, s 137. Jfr van Dijk m.fl. 2006, s 584.

²⁶ Danelius 2012, s 245 samt Ekelöf m.fl 2009, s 31. Jfr Lindskog 2012, s 65.

²⁷ Westberg 2010, s 25f. & 172ff. samt Derains 2006, s 87.

2 Anskaffning av skriftliga bevis i nationella skiljeförfarande

I detta kapitel kommer en redogörelse för gällande rätt avseende bevisanskaffningen i nationella skiljeförfaranden att företas. Vad är då ett nationellt skiljeförfarande? I nuläget konstateras endast att utgångspunkten i detta avsnitt är att skiljeförfarandet äger rum i Sverige och att det i övrigt inte har någon internationell anknytning.²⁸

2.1 Tillämplig lag för skiljeförfarandet

Vilken lag ska tillämpas när parter till ett nationellt skiljeförfarande i Sverige vill anskaffa bevis? Lagen om skiljeförfarande (1999:116), LSF, tillämpas enligt lagens 46§ på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige.²⁹ I lagmotiven förses den nämnda bestämmelsen med följande specialmotivering:

”Av paragrafen följer att lagen alltid är tillämplig på skiljeförfaranden som äger rum i Sverige. Det innebär att parterna inte generellt kan avtala att skiljeförfarande som äger rum här skall följa utländsk rätt såvitt avser själva förfarandet. Däremot är parterna oförhindrade att på de punkter lagen inte är tvingande komma överens om andra regler, vilka naturligtvis kan hämtas från utländsk rätt.”³⁰

Den ovannämnda bestämmelsen har, mot bakgrund av specialmotiveringen, i doktrinen uppfattats som tvingande eller indispositiv, vilket medför att parterna inte genom avtal kan komma överens om att utländsk rätt generellt ska tillämpas på ett skiljeförfarande som äger rum i Sverige. Partsautonomin i detta avseende begränsas till att parterna kan överenskomma om platsen för skiljeförfarandet, men inte att en utländsk skiljemannalag ska ersätta LSF.³¹ Denna ståndpunkt har befasts genom praxis.³² Däremot anförs i

---

²⁸ Se vidare under avsnitt 3.1 & 3.2 nedan där den aktuella frågan besvaras.

²⁹ Viktigt är att skilja tillämplig lag på skiljeförfarandet (lex arbitri) från tillämplig lag på skiljeavtalet, som regleras i 48§ LSF och tillämplig lag på den materiella tvistefrågan, som LSF lämnat oreglerad; Cars 2001, s 207f.. Om fråga uppstår huruvida ett avtalsvillkor är av processuell art (tillhörande förfarandet) eller materiell art, ska som huvudregel svensk rätt tillämpas på klassifikationsfrågan; Heuman 1999, s 682 samt Bogdan 2014, s 61ff.

³⁰ Prop.1998/99:35 s 241. Jfr SOU 1994:81 s 304.

³¹ Lindskog 2012, s 1080, Heuman 1999, s 677f. samt 2010, s 197, Öhrström 2009, s 179, Hobér 2011, s 38, Bogdan 2014, s 306 och Madsen 2009, s 328. Heuman menar att skälet till förbudet att generellt tillämpa utländska skiljemannalagar, är att svåra lagkonflikter annars skulle uppstå; Heuman 1999, s 679 samt 2010, s 196. Jfr dock Heuman 2010, s 212;

doktrinen att parterna kan komma överens om att ersätta specifika, dispositiva bestämmelser i LSF med exempelvis utländsk rätt.³³ Utgångspunkten i det följande är att skiljeförfarandet äger rum i Sverige med parter som inte genom en uppräkningsmetod valt att åsidosätta någon av LSF:s bestämmelser om bevisning.³⁴

2.2 Allmänt om bevisningen

För att kunna ge en adekvat bild av bevisanskaffningen i nationella och internationella skiljeförfaranden, krävs först en redogörelse för den allmänna regleringen av parternas bevisföring.

Skiljeförfarandet som konstruktion tar utgångspunkt i principen om avtalsfrihet mellan enskilda och att parterna har rätt att bestämma sina inbördes relationer. Parterna tillåts på detta sätt genom avtal självant välja bort den statliga rättskipningen till förmån för privat rättskipning i form av skiljeförfarande.³⁵ Med parternas avtalsfrihet som bakgrund till institutet skiljeförfarande kan dispositionsprincipens starka ställning i LSF förefalla som naturlig; parterna styr processen och sätter upp ramarna för förfarandet genom att bestämma hur deras talan ska utformas och vilka omständigheter som ska åberopas.³⁶ Partsautonomin genomsyrar tvistlösningsformen och utgör grunden för lagstiftningen om skiljeförfarande; parternas överenskommelser och önskemål om handläggningen beaktas i stor utsträckning.³⁷ Som ett utflöde av dispositionsprincipen och den starka partsautonomin i lagen, stadgar 25§ 1 st 1 m att parterna ska svara för bevisningen.³⁸

Partsautonomin avseende bevisanskaffningen inskränks dock av 25§ 2 st LSF genom att skiljemännen får avvisa parts bevisning om den ”uppenbart saknar betydelse i tvisten” eller åberopats i ett för sent skede av förfarandet.³⁹ Denna bestämmelse syftar till att förhindra obstruktion av part som åberopar irrelevant bevisning eller tillför bevisning vid en sen

---

författaren presenterar en klausul som är ämnad att göra modellagen tillämplig på skiljeförfarande i Sverige.

³² NJA 2008 s 406, RH 2003:55 och Bogdan 2010, s 71. Jfr dock skiljedomen i SIAR 2005:1 s 123 och Bogdan 2006, s 639f..

³³ T.ex. Heuman 1999, s 679f. och Lindskog 2012, s 1083.

³⁴ 25-26§§ LSF.

³⁵ Prop. 1998/99:35 s 39f.

³⁶ Prop. 1998/99:35 s 114. Jfr Lindskog 2012, s 540.

³⁷ Prop. 1998/99:35 s 42. 21§ 1st 2 m LSF.

³⁸ Se bilaga A för LSF. I 25§ 2 st 2 m LSF anges ett undantag från huvudregeln, där skiljemännen får utse sakkunniga om inte båda parter motsätter sig detta.

³⁹ Genom bestämmelsen kan ett preklusionsföreläggande meddelas av skiljemännen, efter vilken part inte får åberopa ny bevisning utan laga förfall; prop. 1998/99:35 s 226, SOU 1994:81 s 280 samt Heuman 1999, s 416 f. & 441.

tidpunkt.⁴⁰ Trots att det inte framgår av lagtexten har skiljemännen antagligen även rätt att avvisa bevisning när bevissyfte eller bevisstema saknas, då bevisbetydelsen i dessa situationer inte med enkelhet kan bedömas.⁴¹ Skiljemännens mycket begränsade rätt att avvisa bevisning får ses mot bakgrund av talerätsprincipen: att parterna ska ges tillfälle att i all behövlig omfattning utföra sin talan skriftligt eller muntligt.⁴² Att parterna endast i ”behövlig omfattning” ges möjlighet att föra och utforma sin talan innebär att de inte har någon obegränsad rätt att åberopa bevisning, vilket skulle möjliggöra förhållning av förfarandet.⁴³ Däremot får inte skiljemännen avvisa bevisning i den utsträckning att parts rätt att utföra sin talan åsidosätts och rättssäkerheten för skiljeförfarandet därigenom inskränks.⁴⁴ Parterna har nämligen enligt kontradiktionsprincipen en rätt att åberopa bevis till stöd för sin talan.⁴⁵ Svårigheten för skiljemännen att i förhand kunna konstatera att ett åberopat bevis saknar bevisbetydelse, bör enligt Stefan Brocker innebära att de ska tillåta bevisningen om det finns skäl att anta att den kan ha betydelse i tvisten.⁴⁶ Om skiljemännen avvisar bevisning utan stöd i 25§ LSF kan detta utgöra ett klanderbart förfarandefel.⁴⁷ Formuleringen att bevisning som ”uppenbart saknar betydelse i tvisten” får avvisas, indikerar på att avvisningsgrunden ska tillämpas restriktivt. Mot bakgrund av att parts rätt att utföra sin talan inte får åsidosättas och att ogrundad avvisning av bevisning kan utgöra klandergrund, faller det sig naturligt att avvisningsbestämmelsen sällan tillämpas av skiljenämnden.⁴⁸ Avvisningsbeslutet kan inte överklagas till domstol direkt under skiljeförfarandets gång, utan istället finns möjligheten för part att klandra skiljedomen i efterhand.⁴⁹

Beträffande vilka bevis som tillåts enligt LSF, bygger lagen på principerna om fri bevisföring och fri bevisprövning. Principerna resulterar dels i att parterna fritt får åberopa vilka typer av bevismedel de vill, dels att skiljemännen fritt tillåts bedöma bevisvärdet av bevisningen utan hinder av

---

⁴⁰ Prop. 1998/99:35 s 115.

⁴¹ Lindskog 2012, s 671 & 678.

⁴² 24§ 1 st 1 m LSF.

⁴³ Prop. 1998/99:35 s 110 samt s 225 och Madsen 2009, s 207.

⁴⁴ Andersson m.fl. 2001, s 105, Hobér 2011, s 223, Lindskog 2012, s 670 samt Heuman 1999, s 439f..

⁴⁵ Principen är ett utflöde ur art 6.1 EKMR; Lindskog 2012, s 65 & 671 Danelius 2012, s 245 samt Ekelöf m.fl. 2009, s 31.

⁴⁶ Brocker 2001, s 22. Jfr Heuman 1999, s 462.

⁴⁷ 34§ 1 st 6 LSF; det krävs att den felaktiga avvisningen av bevisningen sannolikt inverkat på målets utgång för att klandertalan ska vinna framgång. Madsen 2009, s 215, not 648, Kvarn & Olsson 2012, s 174, Öhrström 2009, s 195. Däremot utgör inte ”felaktig” bevisvärdering klandergrund; Hobér 2011, s 221 samt Heuman 1999, s 485.

⁴⁸ Hobér 2011, s 222, Andersson m.fl. 2001, s 105 & 130, Öhrström 2009, s 195, Madsen 2009, s 215, not 648, Heuman 1999, s 442, Brocker 2001, s 22, Hagberg 1982, s 33, Magnusson 1996, s 22, Shaughnessy 2006, s 310f. samt Lindskog 2012, s 677.

⁴⁹ Heuman 1999, s 442.

några rättsregler.⁵⁰ Eftersom bevisomedelbarhets- och koncentrationsprincipen inte gäller vid skiljeförfarande, sätter den tillgängliga tekniken, snarare än lagar, gränser för vilken bevisning som kan åberopas. Således är exempelvis skriftliga vittnesattester tillåtna och det är möjligt att förhöra uteblivna vittnen vid ett senare tillfälle eller via video- eller telekommunikation.⁵¹

När det i de två kommande avsnitten talas om handlingar avses skriftliga handlingar, vilket enligt praxis även innefattar utskrifter från datalagrad information.⁵²

2.3 Anskaffning av bevis med hjälp av skiljenämnd

2.3.1 Tvångsmedel är förbehållet allmän domstol

I skiljeförfarande enligt LSF har part ingen allmän skyldighet att tillhandahålla bevis åt motparten.⁵³ Motpart eller tredje man kan ofta vara motvilliga att frivilligt ge ut handlingar som rör affärsförhållanden och kundrelationer.⁵⁴ Om inget frivilligt utbyte av relevant bevisning sker mellan parterna, kan part således behöva anlita skiljemännen för att få tillgång till bevisning som motparten besitter. Dock får skiljemännen enligt 25§ 3 st 2 m LSF inte förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att anskaffa bevisning. Detta förbud har motiverats med att tvångsmedel ska var förbehållna ett förfarande i allmän domstol, då domstolen garanterar den kunskap som krävs för beaktning av tredjemansintressen och upprätthållande av rättssäkerheten vid tvångsmedelsanvändning.⁵⁵ Några sakkunskapskrav ställs inte på skiljemän, som därmed inte kan förutsättas ha tillräckliga insikter i juridik för att kunna garantera grundläggande rättssäkerhetsgarantier.⁵⁶

---

⁵⁰ Fri bevisföring med undantag för avvísning av bevis; 25§ 2 st LSF. Jfr 35 kap 1§ RB. Ekelöf m.fl 2009, s 34, Westberg 2013, s 356f., Heuman 1999, s 439, Cars 2001, s 127f. samt Madsen 2009, s 212f.

⁵¹ Prop. 1998/99:35 s 40 & 114 samt SOU 1994:81 s 147.

⁵² NJA 1998 s 829, Heuman i JT 1999, s 152 ff., Perhard 2007, s 395ff. & 410.

⁵³ SOU 1994:81 s 184. Jfr Westberg 2010, s 522.

⁵⁴ Heuman 1989 I, s 3 samt 2003, s 448.

⁵⁵ Prop. 1998/99:35 s 116f., SOU 1994:81 s 148 samt NJA II 1929 s 36.

⁵⁶ 7§ LSF; ”Var och en som råder över sig själv och sin egendom kan vara skiljeman”. Jfr med 4 kap 1§ RB om kraven för domare. Jfr prop. 1998/99:35 s 116.

2.3.2 Rättsligt stöd för editionsuppmaning

I den tidigare gällande lag om skiljemän (1929:145), SML, fanns i 15§ 1 st ett stadgande som gav skiljemännen befogenhet att på parts begäran uppmana motpart eller tredje man att lämna ut en relevant handling till motpart och skiljenämnden (editionsuppmaning). I LSF intogs aldrig någon liknande bestämmelse som gav skiljemännen rätt att meddela en editionsuppmaning, vilket ej heller motiverades. Heuman, som själv var sakkunnig i Skiljedomsutredningen bakom LSF, menar att skälet till att en liknande bestämmelse saknas i LSF är att skiljemännen i den nya lagen inte givits någon rätt att på eget initiativ inskaffa bevisning.⁵⁷ Heuman anför vidare att det i LSF, trots att det inte framgår av lagtexten, fortfarande finns en möjlighet för skiljenämnden att, på yrkande av part, uppmana motparten eller tredje man att tillhandahålla bevisning. Ståndpunkten motiveras med att skiljemännen enligt LSF ska verka för en snabb och ändamålsenlig lösning av tvisten, vilket editionsuppmaningar av skiljenämnden, till skillnad från editionsförelägganden genom ansökan till domstol, främjar.⁵⁸ Att LSF ger skiljenämnden befogenhet att meddela editionsuppmaning på begäran av part bekräftas av flera författare i doktrinen.⁵⁹

2.3.3 Editionsförhör inför skiljenämnden

Ofta är det svårt för part att i editionsyrkandet⁶⁰ identifiera och peka ut relevanta bevis hos motparten i den mån motparten kan verkställa en editionsuppmaning och veta vilka handlingar som ska utges.⁶¹ Innan part formulerar sitt editionsyrkande kan det därför vara fördelaktigt att i skiljeförfarandet antingen hålla ett editionsförhör, där part ges möjlighet att identifiera bevisrelevanta handlingar, eller av motparten begära en skriftlig redogörelse av de handlingar denne innehar.

Heuman anför att skiljenämnden, genom analog tillämpning av 42 kap 8§ RB, på parts begäran bör ha möjlighet att uppmana motparten och tredje man att skriftligen uppge vilka handlingar de innehar för att part ska få uppgifter om okända skriftliga bevis.⁶² Det som i allmänhet främst talar mot

⁵⁷ Heuman 1999, s 458. Enligt 15§ SML kunde skiljemännen ex officio anskaffa bevisning. Någon sådan befogenhet för skiljenämnden medger inte LSF.

⁵⁸ Heuman 2003, s 445f. samt 1999, s 458.

⁵⁹ Berg 2013, s 1, Brocker 2001, s 22, Hobér 2011, s 225, Cars 2001, s 127, Andersson m.fl. 2011, s 124f., Madsen 2009, s 218f, Perhard 2007, s 410, Lindskog 2012, s 673 samt Zettermarck & Wikström 2010, s 589. Jfr dock Hobér 2011, s 225 i fråga om tredje man.

⁶⁰ Begreppet ”editionsyrkande” används i uppsatsen för dels begäran om editionsuppmaning, dels begäran eller ansökan om editionsföreläggande. D

⁶¹ Jfr Westberg 2010, s 521.

⁶² Heuman 2003, s 446, 1999, s 459 samt 2009, s 220. Jfr dock Hobér 1997, s 272. 42 kap 8§ 1 st 4 m RB stadgar att ”Parterna är skyldiga att på framställning av motparten uppge, vilka andra skriftliga bevis de innehar.”

en analog tillämpning av RB är att skiljeförfarandet riskerar att förlora sin flexibla och effektiva karaktär genom tillämpning av RB:s mer formaliserade regler.⁶³ Analog tillämpning av den nämnda bestämmelsen i RB synes dock ha en positiv inverkan på bevisanskaffningens effektivitet, varför det inte synes finnas några hinder för analog tillämpning av bestämmelsen i skiljeförfarande.⁶⁴ Skyldigheten att uppge skriftliga bevis omfattar handlingar som är oförmånligen för parten, har högt eller lågt bevisvärde, men däremot inte handlingar som på grund av irrelevans eller bristande förfoganderätt aldrig kan bli föremål för editionsuppmaning.⁶⁵ Motparten ska, mot bakgrund av parts grunder och bevisteman, bedöma vilka handlingar som är bevisrelevanta i tvisten och skriftligen uppge vilka dessa är.⁶⁶ Skiljenämnden kan inte använda några sanktioner om part vägrar uppge vilka relevanta handlingar denne innehar.⁶⁷

Ett annat alternativ för att identifiera handlingarna är att skiljemännen beslutar om editionsförhör på en parts begäran, likt vad en domstol enligt 38 kap 4§ 3 m RB kan.⁶⁸ Vid editionsförhör i skiljenämnden tillämpar dock inte skiljenämnden RB:s bestämmelser om editionsförhör i domstol. Istället torde skiljemännen inom ramen för deras diskretionära prövningsrätt, på ett flexibelt och smidigt sätt, tämligen fritt kunna besluta om editionsförhör i skiljenämnden ska hållas på begäran av part, med hänsyn till det rådande bevisläget, tvistens omfattning etc.⁶⁹ Ett sådant förhör kan med fördel hållas på ett förberedande stadium av skiljeförfarandet, så att part med hjälp av förhöret kan utforma sina editionsyrkanden. Vidare anføres att förhörspersonerna vid förhöret inte behöver uppge handlingarnas innehåll, utan endast sådan information att handlingarna kan identifieras och dess bevisbetydelse fastställas så att en begäran om editionsuppmaning kan formuleras.⁷⁰ Begäran om editionsförhör behöver inte bifallas av skiljemännen om det är sannolikt att det inte kommer att tillföra målet några nya bevis eller om syftet endast är att identifiera bevisrelevanta handlingar och skiljenämnden istället vill främja en snabb handläggning.⁷¹

---

⁶³ Jfr Solerud 1999, s 412f. & 428, Heuman 1999, s 307, Lindskog 2012 s 536 samt NJA 2000 s 335 där HD uttalade att ”RB:s bestämmelser kan endast i begränsad omfattning anses analogt tillämpliga.”

⁶⁴ Mer om effektiviteten under avsnitt 4.1 nedan.

⁶⁵ SOU 1938:44 s 432, Heuman 2009, s 215ff. & s 218f. samt 2003, s 446. Även datalagrad information omfattas; Heuman 2009, s 218.

⁶⁶ Heuman 2009, s 220f.

⁶⁷ Jfr med rättegång där straffsanktionerad sanningsplikt gäller enligt 43 kap 6§ RB; Heuman 2009, s 213f..

⁶⁸ Andersson m.fl. 2011, s 126, Lindskog 2012, s 674, Heuman 1999 s 459.

⁶⁹ Jfr Heuman 1999, s 279ff.

⁷⁰ Heuman 1999, s 459f. samt Andersson m.fl. 2011, s 126. Se 2.3.1.4.

⁷¹ Heuman 1989 II, s 241 (eller 1990, s 113ff. för engelsk version) samt 1999, s 460.

2.3.4 Förutsättningar för editionsuppmaning

Det råder i doktrinen delade meningar avseende under vilka förutsättningar en skiljenämnd på begäran av part kan meddela editionsuppmaning. Flera författare i doktrinen menar att editionsuppmaning kan beviljas på mindre stränga krav än vad som gäller för skiljenämndens tillståndsprövning för beviljande av editionsföreläggande av domstol enligt 26§ LSF. Dessa författare anser att eftersom en editionsuppmaning inte på samma sätt som ett editionsföreläggande är förenat med tvång och integritetskränkning, bör skiljenämnden kunna meddela editionsuppmaningar i större utsträckning än vad den kan meddela tillstånd till editionsföreläggande i domstol enligt 26§ LSF.⁷² Andra författare menar att skiljenämnden i nationella tvister inte bör tillåta edition i större omfattning än vad en domstol skulle gjort.⁷³ Då det i LSF saknas lagstadgande om editionsuppmaning, kan det vara fördelaktigt att ta avstamp i bestämmelsen om editionsuppmaning i SML:

”Om parterna ej annorlunda bestämma, äga skiljemännen vidtagna åtgärder för utredningens främjande såsom att (...) uppmana part eller annan, vilken innehar skriftlig handling eller föremål som kan antagas vara av betydelse som bevis, att hålla handlingen (...) till handa.”⁷⁴

Ur lagtexten kan tre krav för en editionsuppmaning, direkt eller indirekt, urskiljas:

1. identifieringskravet,
2. relevanskravet (bevisbetydelse eller bevisrelevans) och
3. innehavskravet.⁷⁵

Identifieringskravet kan inte utläsas direkt ur lagtexten i 15§ 1 st SML, men för att skiljenämnden ska ha möjlighet att bedöma handlingens bevisbetydelse krävs en identifiering av den.⁷⁶ Vad gäller identifieringskravet råder det delade meningar huruvida det är nog att begäran om editionsuppmaning innehåller en vagare identifiering av en kategori av handlingar eller om varje handling måste identifieras och specificeras. Heuman och Brocker menar exempelvis att editionsuppmaning avseende en kategori av handlingar, som kan identifieras med hjälp av bevisstema eller en viss affärstransaktion, av skiljenämnden bör godtas. Författarna menar vidare att det inte finns något legalt hinder för skiljenämnden att bevilja editionsuppmaning som är så pass vag att inte en domstol accepterat den.⁷⁷ Stefan Lindskog anför å andra sidan att begäran

⁷² Lindskog 2012, s 673f. not 37, Brocker 2001, s 22, Heuman 1999, s 462 samt 1989 II, s 240 och Andersson m.fl. 2011, s 124f. Jfr 2.3.2 nedan.

⁷³ Öhrström 2009, s 197 samt Lindskog 2012, s 673.

⁷⁴ 15§ 1 st SML.

⁷⁵ Hassler & Cars 1989, s 115.

⁷⁶ Lindskog 2012, s 674 samt Madsen 2009, s 220.

⁷⁷ Heuman 1989 II, s 240f., 2003, s 448 samt 1999, s 461.

om editionsuppmaning åtminstone måste uppfylla de identifieringskrav som tingsrätten skulle ställt för att meddela ett editionsföreläggande.⁷⁸ Lennart Hagberg går ett steg längre och anför att varje dokument måste specificeras och identifieras för att editionsuppmaningen ska kunna beviljas av skiljenämnden.⁷⁹ Hagberg står dock för föråldrad rättsuppfattning. Sedan uttalandet gjordes 1982 har HD beviljat editionsföreläggande för en kategori av handlingar och en skiljenämnd bör kunna bevilja editionsuppmaningar i vart fall i samma utsträckning som en domstol meddelar editionsförelägganden.⁸⁰ Lindskog har således i själva verket i princip samma ståndpunkt som Brocker och Heuman, eftersom identifieringskraven för editionsföreläggande i domstol (enligt 38 kap 2§ RB) stannar vid en kategori av handlingar, ett noga angivet bevisstema eller en förvaringsplats. Däremot anser Heuman och Brocker att skiljemännen även kan bevilja så pass vaga editionsyrkanden som inte en domstol hade godtagit. Eftersom motparten ska kunna veta vilka dokument editionsuppmaningen avser för att kunna lämna ut dem, bör inte skiljemännen godta vagare beskrivningar av de begärda handlingarna än en domstol gör; minimikravet är således att motparten, genom angivandet av ett noggrant bevisstema, en handlingskategori eller en förvaringsplats, vet vilka handlingar som avses.

Beträffande relevanskravet, att begäran om editionsuppmaning måste avse ett bevismedel som har ett relevant bevisvärde, råder det oenighet i doktrinen huruvida editionsuppmaning även kan gälla handlingar som saknar bevisbetydelse. Lindskog och Brocker anser att sådant krav på relevant bevisvärde gäller för den handling en part vill få tillgång till genom editionsuppmaningen.⁸¹ Heuman menar däremot att skiljenämnden även kan bevilja editionsuppmaning för handlingar som saknar bevisbetydelse, men som underlättar för sökande att precisera sin talan eller förstå tvistens sakförhållanden.⁸² Dock framhåller författaren att sådana editionsuppmaningar, vilka inte uppfyller kravet på bevisbetydelse, ska beviljas restriktivt. Vad gäller kravet i 15§ 1 st SML att handlingen editionsuppmaningen avser ska ”antagas vara av betydelse som bevis”, anför Heuman att formuleringen snarare är ett exempel på skiljemännens utredningsbefogenheter än ett krav på att handlingen måste ha bevisbetydelse.⁸³ För egen del menar jag att kravet på bevisbetydelse alltså gäller för editionsuppmaningar och att motparten inte ska besvär

---

⁷⁸ Begäran måste vara så precis att domstolen hade kunnat verkställa ett motsvarande editionsföreläggande; Lindskog 2012, s 674 & 698f. jfr dock not 25 s 699 samt not 38 s 674

⁷⁹ Hagberg 1982, s 32. Jfr Heuman 2003, s 448.

⁸⁰ NJA 1998 s 590 (I). Se vidare under avsnitt 2.4.1.4.

⁸¹ Lindskog 2012, s 673 samt Brocker 2001, s 22.

⁸² Heuman 2003, s 450, 1999, s 462 samt 1989 II, s 242.

⁸³ Heuman 1989 II, s 241f. Troligen fäster författaren vikt på orden “såsom att...”.

av editionsuppmaningar avseende handlingar som saknar bevisbetydelse. Syftet med editionsuppmaning är vanligtvis att part ska få möjlighet att anskaffa bevis till stöd för sin talan i målet.⁸⁴ Men editionsuppmaningar avseende handlingar som inte kan antas ha betydelse som bevis, kommer inte att bli aktuella att åberopa till stöd för parts talan i tvisten, och därav bör skiljenämnden ej utfärda sådana editionsuppmaningar.⁸⁵ Det är vidare inte i enlighet med skiljemännens skyldighet att handlägga tvisten ändamålsenligt och snabbt, att meddela editionsuppmaningar gällande irrelevanta handlingar.⁸⁶ Däremot bör editionsuppmaningar kunna beviljas avseende handlingar som har ett lågt bevisvärde och trots allt kan bli avgörande i målet. Eftersom dokumenten som editionssökande begär ofta är av okänt innehåll bör skiljenämnden kunna nöja sig med ett motiverat antagande om att handlingarnas innehåll har lågt bevisvärde.⁸⁷

Det sista kravet för beviljande av en editionsuppmaning är att handlingen som part begär att få del av genom anmaningen *innehas* av motparten. Innehavskravet innebär i princip att editionsuppmaningen måste riktas mot den person eller det företag som har förfoganderätt över handlingen.⁸⁸ Om en parts begäran om en editionsuppmaning brister i identifierings-, relevans- eller innehavskravet, avslår skiljenämnden begäran och meddelar inte någon editionsuppmaning.⁸⁹ Skiljemännen avslår även som huvudregel en editionsuppmaning för handling som rör sekretesskyddad information.⁹⁰ Editionssvarande behöver ej heller utge handlingar som avser meddelande till närstående eller personer undantagna från vittnesplikten.⁹¹ Part eller tredje man behöver vidare inte utge handling som kan avslöja företagshemlighet, personlig minnesanteckning eller övrig sekretesskyddad information.⁹²

2.3.5 Påföljd om part ej följer editionsuppmaning

När skiljemännen meddelat en editionsuppmaning kan det hända att part vägrar efterfölja den och lämnar inte ut relevanta handlingar. I sådana situationer kan skiljemännen söka påverka parten till att utlämna

---

⁸⁴ Jfr Hanotiau 2009, s 357f. samt Lindskog 2012, s 674f.. Jfr dock Lew 2009, s 23.

⁸⁵ Om handlingarna ändock åberopas, kan de avvisas enligt 25§ 2 st LSF.

⁸⁶ Jfr 21§ LSF.

⁸⁷ Jfr Heuman 1989 II, s 245 & 247.

⁸⁸ Heuman 1989 II, s 248 samt Andersson m.fl 2011, s 125.

⁸⁹ Skiljemännen avslår dock begäran om editionsuppmaningar med försiktighet, då risk finns för att en eventuell klandertalan kan bifallas; NJA 1963 A 23, Heuman 1999, s 462 samt 1989 II s 242ff., Lindskog 2012, s 673 samt Andersson m.fl. 2011, s 125.

⁹⁰ RB:s sekretessregler i 36 kap 5-6§§ gäller; Prop. 1998/99 s 116. Jfr SOU 1994:81 s 147f.

⁹¹ 38 kap 2§ 2 st samt 36 kap 5§ RB. Se vidare Westberg 2010, s 707ff.

⁹² 38 kap 2§ 2-3 st samt 36 kap 6§ RB. Heuman 1989 I, s 36-44 samt 1995, s 449ff..

handlingarna genom att erinra om möjligheten att en domstol kan ålägga part att vid vite utge handlingarna alternativt att kronofogdemyndigheten kan verkställa ett editionsföreläggande.⁹³ På grund av avsaknaden av tvångsmedelsbefogenheter för skiljemännen finns det ingen möjlighet för dem att tvinga part eller tredje man att utlämna handlingarna.⁹⁴ Ej heller är editionsuppmaningen verkställbar.⁹⁵ Däremot har skiljemännen, i enlighet med den fria bevisprövningen, en möjlighet att vid bevisvärderingen i skiljeförfarandet dra slutsatser om handlingarnas innehåll på grundval av att en part inte vill följa editionsuppmaningen (negativ inferens).⁹⁶ Lars Perhard anför att negativ inferens är svårtillämpbar och att det av rättssäkerhetsskäl är omöjligt för skiljemännen att gissa sig till handlingarnas innehåll mot bakgrund av att part vägrat lämna ut dem.⁹⁷ Bo Nilsson är mer återhållssam med kritiken men framhåller att en tvist hursomhelst inte kan avgöras enbart på grund av negativ inferens.⁹⁸ Beträffande försök av författare i den internationella doktrinen att strama upp och ställa krav för tillämpningen av negativ inferens, anför Nilsson att sådana kriterier inte är lämpliga mot bakgrund av den fria bevisvärderingens princip.⁹⁹

2.4 Anskaffning av bevis med hjälp av domstol

Om en part i skiljeförfarande ej genom editionsuppmaning kunnat anskaffa de bevis motparten besitter, finns det en möjlighet för parten att komma åt handlingarna genom tvångsmedelsanvändning under medverkan av domstol. En förutsättning för att part ska kunna få assistans av domstol vid bevisupptagningen, är att skiljemännen lämnar tillstånd därtill. Vid bevisupptagningen i domstol kan rätten antingen förena editionsföreläggandet med vite, eller låta kronofogdemyndigheten verkställa föreläggandet, och därigenom tvinga motparten att utlämna de aktuella handlingarna editionsföreläggandet avser.

---

⁹³ Vid tillämpning av 26§ LSF, se avsnitt 2.4. Heuman 1989 II, s 239 samt Andersson m.fl. 2011, s 125.

⁹⁴ Se ovan under avsnitt 2.3.1.

⁹⁵ Knuts 2012, s 711, Lindskog 2012, s 674, Hobér 1997, s 271 samt Zettermarck & Wikström 2010, s 589.

⁹⁶ NJA II 1929 s 36, Nilsson 2010, s 351, Cars 2001, s 127, Heuman 1989 II, s 238 och 1999, s 420f., Andersson m.fl. 2011, s 125, Hobér 2011, s 222, Lindskog 2012, s 674 & 685, Brocker 2001, s 25, Perhard 2007, s 410, Magnusson 1996, s 23 samt Madsen 2009, s 220. Jfr 35 kap 4§ RB.

⁹⁷ Perhard 2007, s 410.

⁹⁸ Nilsson 2010, s 364; ståndpunkten motiveras med att part inte kan klandra skiljedom på grund av ”felaktig” bevisvärdering (s 361).

⁹⁹ T.ex. Sharpe 2006, s 549ff.. Nilsson 2010, s 364. Jfr Lindskog 2012, s 685 & not 107.

2.4.1 Förutsättningar för skiljemännens tillstånd

För att part ska kunna utnyttja domstolens tvångsmedel vid anskaffning av bevis krävs som sagt skiljemännens tillstånd till ansökan om editionsföreläggande hos tingsrätten. Om skiljenämnden inte lämnar tillstånd till domstolens medverkan till bevisupptagning kan klandertalan aktualiseras.¹⁰⁰ Förutsättningarna för skiljemännens tillstånd regleras i 26§ 1 st 3 m LSF:

”Anser skiljemännen att åtgärden är befogad med hänsyn till utredningen, skall de lämna tillstånd till ansökan.”.

Att bevisupptagning vid domstol måste vara ”befogad med hänsyn till utredningen” innebär enligt lagmotiven att åtgärden måste ha betydelse som bevis för att skiljemännen bör lämna tillstånd.¹⁰¹ I förarbetena anges vidare att det för beviljandet av tillstånd måste finnas skäl för användandet av tvångsmedel (sanktionsskäl).¹⁰² I ett HD-avgörande uttalade HD att skiljenämnden dessutom ska göra en laglighetsprövning av editionsföreläggandet.¹⁰³ Förutom krav på att åtgärden således ska ha bevisbetydelse i tvisten, att inte laga hinder ska föreligga och att sanktionsbehov ska finnas, framhåller författare i doktrinen att även krav på innehav och identifiering bör ställas av skiljenämnden för beviljande av tillstånd.¹⁰⁴ Då innehavs- och identifieringskrav är förutsättningar för tillstånd som i princip framgår indirekt av lagtexten, kommer även dessa parametrar att behandlas i det följande.¹⁰⁵

En central fråga är om 26§ LSF ska tillämpas självständigt eller om ledning ska hämtas från RB:s regler om editionsföreläggande. I 26§ 3 st 1 m LSF föreskrivs att RB:s bestämmelser ska tillämpas i fråga om editionsföreläggandet, varpå departementschefen i motiven hänvisar till 38 kap 2§ och 5§ RB.¹⁰⁶ Den förstnämnda bestämmelsen i RB stadgar bland

---

¹⁰⁰ 34§ 6 LSF. Heuman 1989 II, s 253f. samt Lindskog 2012, s 673 & not 35.

¹⁰¹ Prop. 1998/99:35 s 227 samt SOU 1994:81 s 281.

¹⁰² Prop. 1998/99:35 s 117 samt SOU 1994:81 s 149; här talas det endast av förhör, men i slutet av det aktuella stycket nämns att ”samma förhållande bör gälla vid begäran om editionsföreläggande”.

¹⁰³ NJA 2012 s 289 pt. 6.

¹⁰⁴ T.ex. Madsen 2009, s 227, Lindskog 2012, s 699, Hobér 1997, s 272 samt Heuman 1999, s 477f..

¹⁰⁵ Identifieringen av handlingarna är en förutsättning för att en bedömning av bevisbetydelse ska kunna göras av skiljemännen; jfr Lindskog 2012, s 674. Att part eller tredje man innehar handlingarna är en förutsättning för meddelande av editionsföreläggande av domstolen och för att kronofogdemyndigheten ska kunna hämta eventuella handlingar; jfr 38 kap 2§ 1 st & 5§ RB.

¹⁰⁶ Prop. 1998/99:35 s 227. Se bilaga B för RB:s bestämmelser.

annat att den som ”innehåller skriftlig handling, som kan antas ha betydelse som bevis” är skyldig att tillhandahålla den. 38 kap 5§ RB beskriver hur editionsföreläggandet verkställs. I praxis och doktrin har anförts att skiljenämnden, vid prövningen av bevisbetydelse för tillståndet, ska hämta ledning från 38 kap 2§ RB.¹⁰⁷ Innehavs- och identifikationskravet som skiljenämnden ställer på tillståndsansökan måste korrespondera med de nämnda reglerna i RB för att editionsföreläggandet av domstol sedermera ska kunna verkställas. Således utgår även de nämnda rekvisiten i 26§ LSF från RB:s regler.¹⁰⁸ Av ovanstående skäl kommer 38 kap 2§ och 5§ RB att beaktas vid redogörelsen av 26§ LSF och dess krav på editionsyrkandets innehåll avseende innehav, identifikation samt bevisbetydelse.

2.4.1.1 Sanktionsbehovet

Part som vill ha tillstånd till bevisupptagning i TR måste ge skäl för att tvångsmedel ska användas i bevisanskaffningen.¹⁰⁹ I doktrinen anförts att det i fråga om skriftliga bevis finns sanktionsbehov om motparten underlåtit att följa en editionsuppmaning.¹¹⁰ Då departementschefen i motiven även anför att skiljemännen bör vara generösa i sin bedömning av om sanktionsskäl föreligger, torde en vägran av motparten att följa en editionsuppmaning vara tillräckligt skäl för editionsföreläggande.¹¹¹ Undantag härom föreligger, då tillstånd inte bör beviljas trots att part vägrat följa editionsuppmaning, i situationer när parten erkänt de förhållanden som de aktuella handlingarna avser att bevisa.¹¹²

2.4.1.2 Bevisbetydelse

Den efterfrågade handlingen måste, som tidigare nämnts, enligt lagtext och motiven ha betydelse som bevis i tvisten. Ledning ska hämtas från 38 kap 2§ 1 st RB som föreskriver att den som innehåller handling som kan ”antagas äga betydelse som bevis” ska tillhandahålla den. När part formulerar sitt editionsyrkande måste denne ange bevisen för varje handling som editionsföreläggandet avser.¹¹³ Exempelvis kan sökande ange att en handling (skriftligt utlåtande från besiktningsman) avser styrka skadans omfattning och att en annan handling (skriftligt köpavtal) ska styrka att motparten åtagit sig strikt ansvar för en specifik maskin. Vidare måste de aktuella handlingarna editionsyrkandet avser ha relevant betydelse för ett av

¹⁰⁷ NJA 2012 s 289 pt. 6, Heuman 1999, s 477 samt Lindskog 2012, s 698f..

¹⁰⁸ Jfr Lindskog 2012, s 699 samt Öhrström 2009, s 197. Jfr Heuman 1999, s 477f..

¹⁰⁹ Prop. 1998/99:35 s 117 samt SOU 1994:81 s 149.

¹¹⁰ Shaughnessy 2006, s 311, Cars 2001, s 130, Kvant & Olsson 2012, s 108 samt Heuman 1999, s 476.

¹¹¹ Jfr Prop. 1998/99:35 s 117.

¹¹² Heuman 1999, s 476. Jfr Ekelöf m.fl. 2009, s 264.

¹¹³ Fitger 2013, 38 kap 2§ RB, Westberg 2011, s 509 samt Heuman 1989 I, s 23f..

sökande redan åberopat faktum i målet.¹¹⁴ I exemplet ovan måste således editionssökande i sitt yrkande åberopat att skadan har en viss omfattning samt att motparten har strikt ansvar för skadan maskinen orsakat och sedan ska handlingarna styrka dessa fakta. Om editionsyrkandet däremot avser ett bevismedel som inte är relevant för styrkande av ett specifikt faktum alternativt om beviset styrker ett irrelevant eller icke-åberopat faktum, ska skiljenämnden avslå ansökan om tillstånd för bevisupptagning i TR.¹¹⁵ Om sökande således vill använda den aktuella handlingen till att spåra upp andra bevis eller för att utforma sin talan bifalls inte tillståndsansökan.¹¹⁶

Skiljenämnden kan avslå ansökan om tillstånd med hänvisning till 25§ 2 st LSF och att beviset saknar bevisbetydelse eller att begäran har framställts för sent eftersom det kan förefalla som meningslöst att bevilja tillstånd för edition av ett bevismedel som i ett senare skede inte får åberopas som bevis.¹¹⁷ Ett sådant avslag ligger i linje med skiljemännens skyldighet att handlägga tvisten snabbt.¹¹⁸

I NJA 2012 s 289 uttalade HD att det för att en skriftlig handling ska ha betydelse som bevis krävs att det kan antas att handlingen medför ett bevisvärdemässigt tillskott. En skriftlig handling tillför ett högt bevismässigt tillskott, som likställs med dess bevisvärde, om inte handlingen kan anskaffas på annat sätt än genom editionsföreläggande.¹¹⁹ En handling kan tänkas medföra ett lägre bevisvärdemässigt tillskott om vittnesbevisning åberopas om innehållet i handlingen.¹²⁰ Det krävs dock inte att handlingen part vill anskaffa genom editionsföreläggandet har ett högt bevisvärde.¹²¹ Vidare krävs det dessutom inte att sökande visar att handlingens innehåll har betydelse som bevis, vilket kan vara svårt om handlingens innehåll är okänt för parten. Enligt lagtexten i 38 kap 2§ 1 st RB förutsätts endast att handlingen *kan antas* ha betydelse som bevis. Det räcker i princip med att det finns omständigheter som talar för att handlingen i alla fall kan få ett mindre bevisvärde i målet om edition sker.¹²² I det ovannämnda prejudikatet anför HD vidare att skiljemännen kan vara generösa i sin bedömning av om

---

¹¹⁴ NJA 1958 s 501 NJA 1959 s 230, NJA 1985 C 34, NJA 2001 s 404 samt NJA 2002 s 41.

¹¹⁵ Jfr Ekelöf m.fl. 2009, s 266, Westberg 2010, s 613f. samt NJA 1977 s 254.

¹¹⁶ Jfr NJA 1985 C 34. Westberg 2011, s 513, Ekelöf m.fl. 2009, s 264f. samt Heuman 1989 I, s 24.

¹¹⁷ Jfr Heuman 1989 I, s 24f., Ekelöf m.fl. 2009, s 266 samt prop. 1998/99:35 s 115.

¹¹⁸ Jfr 21§ 1 m LSF.

¹¹⁹ Lindskog 2012, s 698.

¹²⁰ Om skiljenämnden väljer att avslå ansökan om editionsföreläggande för att vittnesbevisning redan finns som styrker innehållet i handlingen, beaktas inte principen om det bästa bevismaterialet; jfr Ekelöf m.fl. 2009, s 43ff.

¹²¹ NJA 1998 s 590 (I) samt RH 1997:18.

¹²² NJA 1988 s 652, NJA 1998 s 590 (I) och Heuman 1989 I, s 24 samt Ekelöf m.fl. 2009, s 265. Jfr Hobér 2011, s 240 som anför att beviset måste ha möjlighet att kunna påverka målets utgång. Jfr även Arvidsson & Alvsing 2014, s 2

bevisbetydelse föreligger, men ändå avslå en ansökan om tillstånd för editionsföreläggande om omständigheten som ska bevisas är tillräckligt utredd eller saknar relevans.¹²³

2.4.1.3 Innehavskravet

För att ett editionsföreläggande ska kunna meddelas av en domstol, förutsätts att åtgärden riktas mot den som innehar den aktuella handlingen.¹²⁴ Det framhålls i doktrinen att en skiljenämnd endast ska ge tillstånd till editionsförelägganden som är riktade mot det subjekt som har förfoganderätt över de aktuella handlingarna. Om således en anställd på ett företag har kontroll men inte förfoganderätt över relevanta handlingar, ska skiljenämnden endast tillåta en ansökan om editionsföreläggande som riktar sig mot företaget och inte den anställde.¹²⁵

I händelse av att motparten motsätter sig ett beviljande av tillstånd för editionsföreläggande i domstol med motiveringen att denne inte innehar handlingen, kan part med skiljenämndens medgivande ansöka om att ett editionsförhör under straffansvar anordnas i tingsrätten, för klargörande av huruvida invändningarna är grundlösa.¹²⁶ I händelse av att motparten vidhåller att denne inte har handlingarna i fråga och dessa uppgifter finnes vara osanna, kan straffansvar bli aktuellt.¹²⁷ Straffansvar kan vidare aktualiseras om det vid ett sådant förhör kommer fram uppgifter om att motparten förstört handlingarna.¹²⁸ Om uppgifter vid editionsförhöret indikerar på att motparten lämnat ifrån sig handlingarna för att undgå editionsplikt, har det anförts att parten emellertid alltjämt ska anses inneha handlingarna.¹²⁹ I dessa situationer bör sökande för säkerhetsskull rikta editionsyrkandet mot båda subjekten.¹³⁰

2.4.1.4 Identifieringskravet

Identifieringskravet innebär att editionsyrkandet måste precisera de begärda handlingarna i den utsträckning att editionsföreläggandet kan verkställas av

---

¹²³ NJA 2012 s 289 pt. 6. Jfr Fitger 2013, 38 kap 2§.

¹²⁴ 38 kap 2§ RB samt NJA 1987 s 742 (TR).

¹²⁵ Ekelöf m.fl. 2009, s 266f. samt Heuman 1989 II, s 247f. & 256 samt 1999, s 477f.

¹²⁶ Jfr Ekelöf m.fl. 2009, s 267 samt Andersson m.fl. 2011, s 126. Mer om editionsförhör i 2.4.1.4.

¹²⁷ 15 kap 1§ 1 st BrB; ”Om någon under laga ed lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes för mened till fängelse...”. Heuman 1989 I, s 23.

¹²⁸ 14 kap 4§ 1 st BrB; ”Den som utan att vid tillfället ha rätt till det förstör, gör obrukbar eller döljer en urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende (...) till fängelse.”. Perhard 2007, s 408 och Heuman 1989 I, s 23.

¹²⁹ Ekelöf m.fl. 2009, s 267.

¹³⁰ Heuman 1989 I, s 23.

motpart eller KFM.¹³¹ Även om utgångspunkten synes vara att varje begärd handling ska identifieras, har HD i situationer då exakt identifiering inte varit möjlig, godtagit editionsföreläggande avseende en viss kategori av handlingar.¹³² I ett prejudikat godtogs ett editionsyrkande som avsåg all skriftlig dokumentation angående en kredit hos en bank.¹³³ HD har även godtagit ett noggrant angivet bevistema istället för identifiering av handlingarna.¹³⁴ Exempelvis har bevistematen, att handlingarna ska styrka att banklån återbetalats, godtagits av HD.¹³⁵ Däremot har inte ”handlingar och kreditavtal som visar att banken inte har gjort en riktig kreditprövning” varit tillräckligt preciserat bevistema för bifall av editionsyrkande.¹³⁶ Vidare har även angivandet av en viss förvaringsplats av domstolar godtagits som identifiering; exempelvis kreditakt, skadeakt och bokföring.¹³⁷ Tanken är att handlingarna ska vara så pass preciserade att skiljemännen har möjlighet att bedöma deras bevisbetydelse.¹³⁸ Om skiljemännen anser att exempelvis ett bevistema är för vagt beskrivet, kan de trots detta ge tillstånd till domstolsmedverkan och sökanden måste i denna situation istället precisera editionsyrkandet inför domstolen.¹³⁹ Skiljemännen kan även vid vaga framställningar, inom ramen för sin materiella processledning, uppmana part att precisera sin framställning.¹⁴⁰ Praxis visar vidare att editionsyrkandet kan avse icke-existerande handlingar som motparten måste producera, som exempelvis ett bestyrkt utdrag ur bokföring- och tillverkningsjournaler.¹⁴¹

Om part inte har möjlighet att identifiera en kategori av handlingar, en förvaringsplats eller ett preciserat bevistema, kan denne söka få skiljenämndens medgivande till editionsförhör i domstol. Vid editionsförhöret kan sökande ställa frågor till motparten eller tredje man, vilka kan lämna upplysningar som identifierar bevisrelevanta handlingar.¹⁴² Eftersom editionsförhöret ska äga rum i domstol, ska skiljenämnden ge sitt medgivande därtill om förutsättningarna i 38 kap 4§ 2 m RB är uppfyllda.¹⁴³ Den nämnda regeln är fakultativ och det ankommer således först på skiljenämnden och därefter domstolen att bedöma om ett sådant förhör bör

---

¹³¹ Madsen 2009, s 227f. samt Hobér 2011, s 241. Jfr 38 kap 5§ och Heuman 1989 I, s 6.

¹³² NJA 1998 s 590 (I).

¹³³ NJA 1998 s 590 (I). Jfr NJA 1953 s 19 samt HovR Ö 8181-10.

¹³⁴ NJA 2002 s 41, NJA 1998 s 590 (I) samt RH 1997:46.

¹³⁵ NJA 1998 s 590 (I).

¹³⁶ NJA 1998 s 590 (II).

¹³⁷ NJA 1998 s 590 (I), Göta HovR Ö 3048/08, Svea HovR 7991/01 samt Westberg 2011, s 511.

¹³⁸ Hobér 2011, s 241, Madsen 2009, s 227f. och Heuman 1989 II s 256.

¹³⁹ Heuman 1999, s 478 samt 2.4.2 nedan. Jfr dock Lindskog 2012, s 699.

¹⁴⁰ Madsen 2009, s 228, Heuman 1989 II, s 256.

¹⁴¹ NJA 1953 s 19 samt NJA 1998 s 829.

¹⁴² Ekelöf m.fl. 2009, s 264, Heuman 1989 II, s 255 samt Andersson m.fl. 2011, s 126.

¹⁴³ ”För prövning av frågan [om editionsföreläggande] må förhör hållas med honom...”.

hållas.¹⁴⁴ Beroende på domarens inställning till bevis efter forskning kan således den sökande få tillåtelse att fråga motparten om allt från samtliga bevisrelevanta handlingar denne innehar med anknytning till ett preciserat bevisstema, till att fråga efter information om nya, icke-åberopade, men kända rättsfaktum.¹⁴⁵

Som huvudregel är dessa editionsförhör i domstol offentliga.¹⁴⁶ Om part däremot innan förhöret begär att sekretess ska gälla, då uppgift om affärs- eller driftsförhållanden kommer att lämnas, kan domstolen besluta att känsliga delar av förhöret ska hållas inom stängda dörrar om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.¹⁴⁷

2.4.1.5 Laga förutsättningar

Skiljenämnden ska även, genom analog tillämpning av 38 kap 2§ 2-3 st RB, pröva om laga hinder för edition föreligger.¹⁴⁸ Således ska skiljemännen ej bevilja tillstånd för bevisupptagning i domstol av handling som innehas av befattningshavare, gäller relation med närstående eller avser personlig minnesanteckning alternativt företagshemlighet.¹⁴⁹ Det föreligger vidare laga hinder för beviljandet av tillstånd om det finns övriga sekretessregler som förhindrar ett utlämnande av handlingarna.¹⁵⁰

2.4.2 Domstolens prövning

2.4.2.1 Förfarandet

När skiljemännen givit sitt tillstånd för bevisupptagning i tingsrätten, åvilar det domstolen att pröva om det finns lagliga förutsättningar för bifall av editionsyrkandet.¹⁵¹ Vid förfarandet i tingsrätten gäller lag om domstolsärenden (1996:242), DÅL. Denna lag föreskriver att ansökan om editionsföreläggande i tingsrätten sker genom skriftlig ansökan till

---

¹⁴⁴ Jfr Rundvall 2007, s 156.

¹⁴⁵ NJA II 1943 s 500; "Förhör kan avse icke blott huruvida den hörde innehar viss uppgiven handling utan även vilka handlingar den hörde innehar, som kunna vara av betydelse i målet". Jfr HovR Ö 563-00 (editionsförhör med tredje man), Westberg 2010, s 523ff., Rundvall 2007, s 151f., Ekelöf m.fl. 2009, s 264, Heuman 1989 I, s 16ff. och Fitger 2013, 38 kap 4§ RB.

¹⁴⁶ 5 kap 1§ 1 st RB samt 2 kap 11§ 2 st RF.

¹⁴⁷ 5 kap 1§ 2 st 2 m RB, 36 kap 2§ 3 st OSL samt Lenberg m.fl. 2013, 36 kap 2§ OSL, Fitger 2013, 5 kap 1§ RB samt prop. 1998/99:35, s 118. Om förhör hålls med tredje man kan denne med hänvisning till 36 kap 6§ RB i vissa fall vägra yttra sig.

¹⁴⁸ NJA 2012 s 289 pt. 11 samt Prop. 1998/99:35 s 227.

¹⁴⁹ 38 kap 2§ hänvisar till 36 kap 5-6§§ RB. Heuman 1989 I, s 36ff. samt 1995, s 449.

¹⁵⁰ Jfr NJA 2012 s 289 pt. 11 samt Ekelöf m.fl. 2009, s 270ff.

¹⁵¹ 26§ 1 st 4 m; "Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan."

tingsrätten innehållande personuppgifter, editionsyrkande och grunder för yrkandet.¹⁵² Efter att denna ansökan inkommit till domstolen blir den offentlig handling som envar kan begära ut.¹⁵³ Under vissa förhållanden kan part kontakta domstolen innan ansökan inkommer och begära sekretess för uppgifter som rör affärs- eller driftsförhållanden.¹⁵⁴ Vidare är själva förfarandet hos tingsrätten skriftligt och domstolen får genom materiell processledning avhjälpa otydligheter i parternas framställningar.¹⁵⁵ För att part som anskaffar bevis med hjälp av domstol ska få ersatt ombudskostnader och andra utlägg i samband med editionsföreläggandet, krävs att denne i skiljeförfarandet yrkar att kostnaderna ska utgöra del av kostnaderna för skiljeförfarandet.¹⁵⁶

2.4.2.2 Förutsättningar för editionsföreläggande

I NJA 2012 s 289 tog HD ställning till omfattningen av domstolens prövning av en ansökan om editionsföreläggande i ett skiljeförfarande. HD fann, med hänvisning till förarbete och doktrin, att domstolen inte ska överpröva skiljenämndens bevisbetydelseprövning, utan endast pröva editionsföreläggandets laglighet.¹⁵⁷

Enligt NJA 2012 s 289 innefattar domstolens prövning följande steg:

1. om skiljemännen gett sitt tillstånd till editionsyrkandet i TR,
2. om yrkandet ställts till rätt domstol,
3. om det är så preciserat att det är möjligt att verkställa,
4. om undantagen i 38 kap 2§ är tillämpliga och
5. om det finns sekretessregler i 36 kap 5-6§§ som hindrar utlämnande av handlingarna.

Att domstolen enligt ovannämnda prejudikat ska begränsa sin prövning till att endast omfatta dessa fem kriterier, innebär att rätten, förutom kravet på bevisbetydelse, ej heller ska överpröva sanktionsbehovet eller innehavskravet.¹⁵⁸

Om ansökan om editionsföreläggande givits in till domstol utan skiljenämndens medgivande, ska rätten förelägga sökande att komplettera

---

¹⁵² 4-6§§ DÄL.

¹⁵³ 2 kap 3§ & 6§ TF samt 44§ DÄL.

¹⁵⁴ 2 kap 2§ 6 pt TF samt 36 kap 2§ 1 st OSL.

¹⁵⁵ 12-13§ DÄL. Sammanträde hålls inte trots att part begär det; 14§ DÄL.

¹⁵⁶ Andersson m.fl. 2011, s 160. Kostnaderna fördelar sedan skiljemännen mellan parterna enligt 42§ LSF efter parts yrkande och efter samma principer som gäller för rättegång; Lindskog 2012, s 1023 samt Heuman 1999, s 583. Jfr 18 kap RB.

¹⁵⁷ NJA 2012 s 289 pt 9-12.

¹⁵⁸ Jfr Heuman 1999, s 482.

ansökan med tillståndet, varpå den annars kan avvisas.¹⁵⁹ Skiljenämndens tillstånd är således en förutsättning för domstolens prövning.¹⁶⁰ Frågan om parternas avtal kan ersätta skiljenämndens tillstånd saknar praktisk betydelse i fråga om editionsyrkanden som riktar sig mot part i skiljeförfarandet.¹⁶¹ När editionsyrkandet däremot riktar sig mot tredje man kan ett avtal mellan parterna aktualiseras om de båda kan vara i behov av samma, okända handlingar från tredje man. Vissa författare ser inget hinder för ett sådant avtal bland annat då tillståndskravet uppställts främst för att effektivisera skiljeförfarandet.¹⁶² För egen del förefaller det som vanskligt ur rättssäkerhetssynpunkt att parterna genom avtal kan tvinga domstolen att meddela editionsförelägganden riktat mot tredje man som med hot om vite kan tvingas lämna ut irrelevanta handlingar. Då domstolen enligt prejudikatet ovan inte ska överpröva skiljenämndens bevisprövning, kan parterna tillsammans störa och trakassera tredje man genom att begära utlämnande av irrelevanta handlingar, vilka kan gynna någon av dem.¹⁶³ Tredje mans rättsskydd mot obefogade och planlösa ingrepp i privatlivet kan i sådana fall åsidosättas genom avtal.¹⁶⁴ Enligt min mening bör avtal mellan parterna således inte kunna ersätta skiljemännens tillstånd till editionsföreläggande riktat mot tredje man.¹⁶⁵

Beträffande prövningen av om editionsyrkandet ställts till rätt domstol, är den TR skiljemännen har bestämt behörig. Om beslut härom saknas, ska ansökan tas upp av Stockholms TR.¹⁶⁶

Vad gäller identifierings- eller preciseringskravet, ska domstolen göra en bedömning enligt 38 kap 2§ med tillhörande praxis. Då skiljenämnden vid tillståndsprövningen beaktade samma bestämmelse i RB som domstolen gör vid prövningen av editionsföreläggandet, hänvisas till redogörelsen i 2.4.1 ovan. Liknande gäller för bedömningen av om sekretessundantag med mera

---

¹⁵⁹ 9-10§§ DÄL. Sådan begäran om komplettering kan av domstolen göras genom ett telefonsamtal; Fitger 2004, 9§. Jfr Lindskog 2012, s 697.

¹⁶⁰ Prop. 1998/99:35 s 118 samt SOU 1994:81 s 149.

¹⁶¹ Det finns ingen anledning för ett editionsföreläggande i domstol i dessa fall då part frivilligt medger tillstånd till bevisupptagning och därmed även borde kunna utlämna handlingarna till motparten frivilligt, utan domstolsinblandning. Jfr dock Heuman 1999, s 470.

¹⁶² Heuman 1999, s 470, Brocker 2001, s 27 och Lindskog 2012, s 697 vid not 10.

¹⁶³ Jfr Blomkvist 2012, s 698f. samt 701.

¹⁶⁴ Jfr art 8.1 EKMR.

¹⁶⁵ Det ligger även nära till hands, trots att DÄL och inte RB tillämpas, anse att processuella överenskommelser är ogiltiga om inte lagstöd finns för motsatsen; Westberg 2005, s 347ff. med hänvisningar. I skiljeförfarande är inte principen tillämplig, men i detta fall regleras en domstols användning av tvångsmedel genom avtal, vilket kan föranleda en tillämpning av principen.

¹⁶⁶ 46§ 2 st LSF.

föreligger för utgivning av handlingarna, där framställningen i 2.4.1.5 ovan även täcker domstolens laglighetsprövning.

Om domstolen finner att förutsättningarna för editionsföreläggande är vid handen, ska rätten meddela editionsföreläggande. Det synes inte finnas några hinder för domstolen att endast bifalla ett editionsyrkande partiellt, då exempelvis endast vissa av de begärda handlingarna är tillräckligt preciserade.¹⁶⁷ När domstolen verkställer editionsyrkandet kan den välja mellan att endast meddela ett editionsföreläggande mot part, förena föreläggandet med vite eller istället låta KFM verkställa föreläggandet.¹⁶⁸ Om inte föreläggandet med vite följs kan rätten höja vitet.¹⁶⁹ I föreläggandet ska domstolen ange uppgift om var och hur handlingen ska tillhandahållas. Vanligen brukar rätten i föreläggandet ange att handlingen ska avlämnas på rättens kansli, vilket innebär att bevisen blir offentliga handlingar.¹⁷⁰ Det finns emellertid en möjlighet för skiljemännen att villkora tillståndet till bevisupptagning i tingsrätten på så sätt att bevishandlingarna av editionssvarande ska utlämnas direkt till skiljenämnden och inte till domstolen, vilket resulterar i att handlingarna inte blir offentliga.¹⁷¹ Alternativt torde domstolen acceptera att part utlämnar handlingen till skiljenämnden istället för domstolen, utan att skiljenämnden dessförinnan villkorat tillstånden till domstolens medverkan till bevisupptagningen.¹⁷²

Tingsrättens editionsföreläggande får överklagas skriftligen, av den beslutet rör och gått emot, genom ansökan inom tre veckor till samma TR.¹⁷³

---

¹⁶⁷ Heuman 1989 I, s 260.

¹⁶⁸ 38 kap 5§ RB samt prop. 1998/99:35 s 227.

¹⁶⁹ Fitger 2013, 38 kap 5§.

¹⁷⁰ 1 kap 3§ 1 st & 6§ 1 st TF samt 44§ DÄL. Jfr Fitger 2013, 38 kap 5§.

¹⁷¹ Prop. 1998/99:35 s 117f., SOU 1995:65 s 191 samt Cars 2001, s 132. Jfr dock Eliasson och Sekolec 2006, s 221.

¹⁷² Jfr Lindskog 2012, s 703.

¹⁷³ 36§, 37§ 4 samt 38§ DÄL. Prövningstillstånd krävs till HovR; 39§ DÄL.

3 Anskaffning av skriftliga bevis i internationella skiljeförfarande

I föregående avsnitt redogjordes för hur gällande rätt ser ut när parter i ett nationellt skiljeförfarande som äger rum i Sverige vill anskaffa skriftliga bevis. Är samma regler tillämpliga vid ett internationellt skiljeförfarande i Sverige? Förändras tillämpningen av reglerna genom att en internationell dimension tillförs skiljeförfarandet? I förevarande avsnitt ska undersökas hur bevisanskaffningen ser ut i internationella skiljeförfaranden som äger rum i Sverige.

3.1 Vad är ett internationellt skiljeförfarande?

Utgångspunkten i uppsatsen är att skiljeförfarandet äger rum i Sverige.¹⁷⁴ Trots att ett skiljeförfarande äger rum i Sverige kan det dock ha en internationell anknytning exempelvis genom att någon eller båda parter har hemvist i andra länder än Sverige. Vidare kan ett skiljeförfarande som äger rum i Sverige även betraktas som internationellt om tvisten avser en verksamhet belägen utomlands eller berör en transnationell transaktion.¹⁷⁵ Ofta har parterna i ett internationellt skiljeförfarande således ingen anknytning till Sverige, som därför förefaller som ett neutralt och fördelaktigt land att förlägga förfarandet i.¹⁷⁶

3.2 Rättskällor i internationella skiljeförfaranden

Vad ett internationellt skiljeförfarande är för någonting har inte definierats i LSF. För att undvika gränsdragningsproblem vill lagstiftaren ha samma reglering (för förfarandet)¹⁷⁷ vid inhemska och internationella tvister.¹⁷⁸

---

¹⁷⁴ För diskussion kring när ett förfarande kan anses äga rum i ett land, se Born 2009, s 1248ff och när parterna kan anses avtalat om ett förfarandeland, se Hwang & Chan 2010, s 225ff.

¹⁷⁵ Madsen 2009, s 50, Lew m.fl. 2003, s 58ff. Jfr UNCITRAL:s Modellag art 3.

¹⁷⁶ Redfern & Hunter 2009, s 8.

¹⁷⁷ Viktigt är att skilja tillämplig lag på skiljeförfarandet (lex arbitri) från tillämplig lag på skiljeavtalet, som regleras i 48§ LSF och tillämplig lag på den materiella tvistefrågan, som LSF lämnat oreglerad; Lindskog 2012, s 1067 och Madsen 2009, s 327f..

¹⁷⁸ Prop. 1998/99:35 s 45 samt SOU 1994:81 s 73. Bland annat Australien och Kanada har däremot skilda regler för inhemska respektive internationella tvister; Lew m.fl. 2003, s 57.

Således föreskriver 46§ LSF att lagen ska tillämpas på alla skiljeförfaranden som äger rum i Sverige även om tvisten har internationell anknytning. Parterna är således bundna av LSF om skiljeförfarandet äger rum i Sverige.¹⁷⁹ Som nämnts under 2.1 kan parterna inte generellt ersätta LSF med en utländsk skiljemannalag, utan LSF är tillämplig på skiljeförfarandets processuella frågor.¹⁸⁰ Dock ger LSF utrymme för flexibilitet och parterna kan ersätta dispositiva bestämmelser i LSF med regler från andra rättssystem eller soft law.¹⁸¹ Utgångspunkten i LSF är att bestämmelserna är dispositiva.¹⁸² De tvingande bestämmelserna i LSF är ofta fundamentala för upprätthållandet av rättssäkerheten i skiljeförfarandet.¹⁸³ Det står mot denna bakgrund klart att parterna inte genom avtal kan ge skiljemännen rätt att använda tvångsmedel i strid med 25§ 3 st LSF eller avstå från rätten till bevisupptagning under domstolsmedverkan enligt 26§ LSF.¹⁸⁴ Parterna kan ej heller, på grund av bland annat tredjemansintressen vid tvångsmedelsanvändning, reglera domstolens prövning av om laga förutsättningar för editionsyrkandet föreligger.¹⁸⁵

Däremot synes reglerna i LSF avseende förutsättningarna för dels skiljenämndens editionsuppsmaningar, dels skiljenämndens tillstånd till domstolsmedverkan vid bevisupptagningen, vara dispositiva.¹⁸⁶ Parterna i ett internationellt skiljeförfarande kan således genom hänvisningar till skiljedomsinstituts regler eller soft law, reglera förutsättningarna för att

---

¹⁷⁹ Redfern & Hunter 2009, s 180 och Heuman 1999, s 676.

¹⁸⁰ NJA 2008 s 406, RH 2003:55 och Bogdan 2010, s 71. Jfr dock skiljedomen SCC Case 122/2001 och Bogdan 2006, s 639f..

¹⁸¹ Prop.1998/99:35 s 241, SOU 1994:81 s 304 och Heuman 1999, s 681.

¹⁸² Prop.1998/99:35 s 43 samt SOU 1994:81 s 255.

¹⁸³ Madsen 2009, s 50, Lindskog 2012, s 76 & 55 samt Heuman 1999, s 272.

¹⁸⁴ Om part kan avstå från sin rätt att ansöka om domstolsmedverkan vid bevisupptagningen skulle detta innebära att denne i viss mån avstod från rätten att utföra sin talan om det förutsätts att denna rättighet även innefattar en rätt att anskaffa och lägga fram nödvändig bevisning. Jfr art 6.1 EKMR, Westberg 2010, s 172ff., Danelius 2012, s 245, Lindskog 2012, s 670 & 697 samt Heuman 1999, s 273f.. Jfr även ovan under avsnitt 2.3.1.

¹⁸⁵ Det ligger även nära till hands att betrakta sådana processuella överenskommelser som ogiltiga om inte lagstöd finns för motsatsen; Westberg 2005, s 347ff.. med hänvisningar. I LSF och skiljeförfarande är inte principen tillämplig (endast RB), men i detta fall regleras en domstols användning av tvångsmedel genom avtal, vilket kan föranleda en tillämpning av principen. Dessutom är det i själva verket 38 kap 2§, 36 kap 5-6§§ som tillämpas av domstolen, vilket även talar för principens tillämplighet.

¹⁸⁶ Utgångspunkten i LSF är att bestämmelserna är dispositiva; prop.1998/99:35 s 43 samt SOU 1994:81 s 255. Då ingen egentlig lagbestämmelse i LSF reglerar editionsuppsmaning explicit, torde inget hinder finnas mot att parterna hänvisar till andra editionsuppsmaningsregler. Däremot talar faktumet att domstolen ej överprövar bevisbetydelsen av ett editionsföreläggande för att 26§ i detta avseende skulle vara tvingande. Dock synes skiljenämnden, enligt vad HD yttrat i NJA 2012 s 289 pt 6, kunna hämta ledning av IBA-reglerna vid bevisbetydelsebedömningen, vilket indikerar på att HD anser att parterna kan hänvisa till IBA-reglerna för skiljenämnden ska tillämpa dessa dels vid beviljandet av editionsuppsmaning, dels vid tillståndsprövningen. Slutsatsen är således att LSF är dispositiv i detta avseende.

skiljemännen ska kunna meddela editionsuppmaning, respektive tillstånd till bevisupptagning vid domstol.

Även om parterna i ett skiljeförfarande i Sverige kan hänvisa till ett skiljedomsinstituts regler, innehåller ofta dessa regelverk inte någon uttömmande reglering om bevisanskaffning som är till någon vidare ledning för skiljemännen i deras bedömning.¹⁸⁷ Både Modellagen och skiljedomsreglerna från UNCITRAL är för kortfattade och intetsägande för att kunna komplettera eller ersätta LSF:s regler om edition.¹⁸⁸ Däremot innehåller IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration, IBA-reglerna, utförliga bestämmelser om editionsuppmaningar.¹⁸⁹ IBA-reglerna kan av en skiljenämnd tillämpas vid edition av handlingar i skiljeförfarande om parterna avtalat om dess tillämpning. Hänvisning till IBA-reglerna kan av parterna antingen göras i skiljeavtalet, eller genom avtal efter att tvisten uppstått, så sent som under skiljeförfarandets gång.¹⁹⁰ IBA-reglerna synes i stor utsträckning utgöra en kodifiering av skiljerättslig sedvänja ("Best Practice") när det gäller bevisning i skiljeförfarande.¹⁹¹ Innebär IBA-reglernas ställning som Best Practice att de av skiljenämnden kan tillämpas i internationella skiljeförfaranden om parterna inte avtalat om några bevisanskaffningsregler? I doktrinen finns det ett visst stöd för en sådan uppfattning.¹⁹² Ståndpunkten motiveras bland annat med att parter som enats om att ett internationellt skiljeförfarande ska äga rum i Sverige, inte kan presumeras ha accepterat en tillämpning av RB, men däremot troligen att skiljenämnden hämtar ledning från IBA-reglerna.¹⁹³ Å andra sidan kan anföras att parter som valt att skiljeförfarandet ska äga rum i Sverige även förutsett att svensk processrätt ska reglera förfarandet enligt territorialitetsprincipen, och därför räknat med en tillämpning av LSF samt

---

¹⁸⁷ Exempelvis föreskriver SHS skiljedomsregler i 26§ (3) endast att "På begäran av part får skiljenämnden förelägga en part att lämna ut de skriftliga handlingar eller andra bevis som kan vara av betydelse för utgången i målet." Jfr IBA Working Party 2010, s 16.

¹⁸⁸ Art 27.3 i UNCITRAL Arbitration Rules (2010); "At any time during the proceedings the arbitral tribunal may require the parties to produce documents..." samt art 27 i UNCITRAL Modellag. UNCITRAL:s Modellag från 1985 samt Skiljeförfaranderegler från 2010 är framtagna av FN:s handelsrättskommission. Redfern & Hunter 2009, s 179.

¹⁸⁹ IBA-reglerna togs fram år 2009 (första versionen 1983) av jurister i "Working party", vilka utsågs av en kommitté från International Bar Association; en global organisation för juridiskt verksamma personer och företag; IBA Working Party 2010, s 1 vid not 1 & 2.

¹⁹⁰ Se i slutet av förorden till IBA-reglerna, Redfern & Hunter 2009, s 179 samt Knuts 2012, s 707.

¹⁹¹ Knuts 2012, s 707f., Hanotiau 2006, s 113ff., Andersson m.fl. 2011, s 125 samt Zettermarck & Wikström 2010, s 593. Best Practice är överhuvudtaget ett vagt begrepp och vad som är skiljerättslig sedvänja varierar naturligtvis från land till land. Dock ska IBA-reglerna i princip fått ett sådant genomslag och tillämpats i en sådan utsträckning att de erhållit status som skiljerättslig sedvänja.

¹⁹² Zettermarck & Wikström 2010, s 593f., Lindskog 2012, s 699 vid not 22 samt Öhrström 2009, s 197.

¹⁹³ Zettermarck & Wikström 2010, s 593.

indirekt även RB.¹⁹⁴ Eftersom IBA-reglerna vunnit ett sådant genomslag i internationella skiljeförfaranden, borde parterna i princip kunna räkna med att de ska tillämpas av skiljenämnden. Om IBA-reglerna skulle tillämpas utan partsavtal riskerar således i princip inte partsautonomin att inskränkas. Men om en situation däremot uppkommer i ett internationellt skiljeförfarande där parterna inte kommit överens om specifika regler för bevisanskaffningen, bör lämpligen skiljenämnden i samråd med parterna ta upp frågan om IBA-reglernas tillämpning, och med parternas samtycke besluta om att tillämpa dem. I annat fall, om part motsätter sig reglernas tillämpning, bör LSF tillämpas.¹⁹⁵ Jag kommer mot denna bakgrund därför att utgå från att parterna kommit överens om att IBA-reglerna ska tillämpas, antingen i skiljeavtalet eller efter uppkommen tvist, alternativt att skiljenämnden i samråd med parterna beslutat om att de ska tillämpas.¹⁹⁶

Tanken med IBA-reglerna är att de ska användas tillsammans med och komplettera institutionella regler, ad hoc regler eller nationella skiljemannalagar vad gäller bevisupptagningen.¹⁹⁷ Dock kan LSF:s regler om editionsuppmaning och tillstånd till domstolsmedverkan komma i konflikt med IBA-reglerna, varpå skiljemännen enligt art 1.3 ska hämta ledning från de sistnämnda reglerna, istället för de dispositiva LSF-bestämmelserna.¹⁹⁸

Att IBA-reglerna vidare betraktas som fördelaktiga just i internationella skiljeförfaranden kan förklaras mot bakgrund av att de anses utgöra en kompromiss mellan common law och civil law i synen på bevisupptagning.¹⁹⁹ I civil law-länder är ofta part ensam ansvarig för anskaffning av bevis till stöd för sin talan. I dessa länder har part begränsade möjligheter att få tillgång till bevis motparten innehar, där det förutsätts att de specifika handlingarna kan identifieras. I civil law-länder är skyddet för den personliga integriteten i allmänhet prioriterad framför intresset av

---

¹⁹⁴ Jfr Redfern & Hunter 2009, s 173 samt Heuman 1999, s 676.

¹⁹⁵ Stöd för att skiljenämnden kan besluta om reglernas tillämpning finns i art 1.1 IBA-reglerna. Denna befogenhet bör dock, med hänsyn till partsautonomin, begränsas till fall då ingen av parterna motsätter sig en sådan tillämpning; jfr Banger & Rosengren 2000, s 433.

¹⁹⁶ En praktisk komplikation för part kan vara svårigheten att motsätta sig reglernas tillämpning när skiljenämnden eller motparten insisterat på att bevisanskaffningen ska ske i enlighet med IBA-reglerna; parten kan nämligen dels vilja undvika att utveckla en tvist i tvisten om reglernas tillämpning, dels vilja undvika att reservera sig mot tillämpningen för att inte i onödan stöta sig med skiljenämnden; intervju med advokat Niklas Åstenius.

¹⁹⁷ Preambeln till IBA-reglerna, pt 1. Ad hoc skiljeförfarande baseras enbart på lex arbitri (LSF) eller på de av parterna egenskapade reglerna; IBA Working Party 2010, s 3ff. samt Knuts 2012, s 707.

¹⁹⁸ Enligt art 1.1 IBA-reglerna, ska däremot IBA-reglerna inte tillämpas istället för tvingande regler i exempelvis LSF.

¹⁹⁹ Ingressen till IBA-reglerna samt Veeder 2009, s 321, Knuts 2012, s 707 och Ashford 2013, s 5. IBA-reglerna togs fram av representanter från främst civil law och common law-länder; Raeschke-Kessler 2002, s 411.

materiellt riktiga avgöranden.²⁰⁰ I common law-länder däremot, föreligger ett lojalitetsansvar parterna emellan, där de har plikt att ge motparten tillgång till alla relevanta handlingar innan skiljeförfarandet inleds. Part ges i common law-länder, på grund av det stora intresset för materiellt riktiga avgöranden, en möjlighet att eftersöka och anskaffa tidigare okänd information från motparten.²⁰¹

3.3 Anskaffning av bevis med hjälp av skiljenämnd

3.3.1 Förfarandet i stort

När ett skiljeförfarande med internationell anknytning äger rum i Sverige kan IBA-reglerna, enligt redogörelsen ovan, tillämpas vid bevisupptagningen.²⁰² Parterna ansvarar även enligt IBA-reglerna för bevisanskaffningen.²⁰³ I ingressen till IBA-reglerna stadgas att bestämmelserna inte är ämnade att begränsa flexibiliteten i internationella skiljeförfaranden, varför skiljemännen och parterna kan anpassa IBA-reglerna till tvistens art och endast tillämpa reglerna delvis.²⁰⁴ Enligt IBA-reglerna, som finns bifogade i bilaga C, ska skiljenämnden på ett så tidigt stadium som möjligt i skiljeförfarandet samråda med parterna för att besluta om upplägget av bevisupptagningen.²⁰⁵

Vid nästa steg i förfarandet ska parterna, inom den tid skiljenämnden bestämt, uppge vilka bevis de ska åberopa till stöd för sin talan, vilket vanligen görs i bilagor till de skriftliga inlagorna.²⁰⁶ Därefter ska part, inom utsatt tid, till skiljenämnden och motparten inlämna editionsyrkande ("Request to Produce"), vilket ska uppfylla vissa krav.²⁰⁷ Om ingen invändning förs mot editionsyrkandet, eller om invändningen är obefogad, kan skiljenämnden meddela editionsuppmaning, varpå editionsvarande ska

---

²⁰⁰ Knuts 2012, s 712 samt Redfern & Hunter 2009, s 393. Jfr Westberg 2010, s 71ff.

Sverige kategoriseras ibland som ett civil law-land; Heuman 1989 I, s 3.

²⁰¹ Lindblom 1991, s 148ff., Knuts 2012, s 712, Redfern & Hunter 2009, s 40f. samt Heuman 1989 I, s 4. Jfr Westberg 2010, s 75ff..

²⁰² Notera att IBA-reglerna även kan tillämpas och beaktas i inhemska, nationella skiljeförfaranden, även om detta inte är lika vanligt. Av pedagogiska skäl behandlas IBA-reglerna under detta avsnitt om internationella skiljeförfaranden.

²⁰³ Jfr IBA Working Party 2010, s 6. Undantagen härom kommer inte att behandlas.

²⁰⁴ IBA-reglernas preamble, punkt 2 samt IBA Working Party 2010, s 17 (en typ av specialmotivering till IBA-reglerna, godkänd av den kommitté som författade reglerna). Den frekventa användningen av ordet "may" ("kan") i artikel 3 ger uttryck för flexibiliteten; Ashford 2013, s 56.

²⁰⁵ Art 2.1 samt 2.2 (c) IBA-RoE.

²⁰⁶ Art 3.1 samt Smith 2006, s 96.

²⁰⁷ Art 3.2.

utge de begärda handlingarna²⁰⁸ till part och till skiljemännen, om de så begär.²⁰⁹ Om editions svarande vägrar lämna ut handlingarna i enlighet med editionsuppsmaningen, kan skiljenämnden genom negativ inferens beakta detta vid bevisvärderingen i målet.²¹⁰

Om editions svarande invänder mot editionsyrkandet, ska denne, inom föreskriven tid, skriftligen delge skiljenämnden och motpart invändningsgrunderna.²¹¹ Skiljenämnden kan sedan, innan den prövar invändningen och editionsyrkandet, samråda med parterna för att söka lösa meningsskiljaktigheterna snabbt och effektivt.²¹² Om en part vägrar samarbeta i samrådsprocessen, kan skiljenämnden beakta det motvilliga beteendet vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet.²¹³ Om samrådsförfarandet inte lyckats reda ut protesten mot editionsuppsmaningen kan skiljenämnden, på begäran av part, därefter pröva invändningen och eventuellt meddela en editionsuppsmaning.²¹⁴ I undantagsfall, om invändningen mot editionsyrkandet endast kan bedömas om dokumenten granskas, kan skiljenämnden granska dokumenten.²¹⁵

En editionsuppsmaning kan även riktas mot tredje man, vilken på samma sätt som part, kan invända mot editionsyrkandet.²¹⁶ Om tredje man inte på parts förfrågan lämnar ut handlingarna, kan part begära att skiljenämnden utnyttjar alla legala möjligheter för att få tag i de aktuella dokumenten.²¹⁷ Skiljenämnden kan på en sådan begäran av part, med hjälp av nationell domstol, söka få till stånd ett editionsföreläggande riktat mot tredje man.²¹⁸

---

²⁰⁸ ”Dokument” eller ”handling” enligt IBA-reglerna innefattar även datalagrad information; se under ”definitions” i IBA-Reglerna.

²⁰⁹ Art 3.4. Dokumenten ska överensstämma med originalen och elektronisk information ska presenteras på ett så mottagarvänligt samt ekonomiskt sätt som möjligt; art 3.12. Parterna och skiljenämnden har en skyldighet att hemlighålla de utgivna dokumenten; art 3.13.

²¹⁰ Art 9.5.

²¹¹ Art 3.5. Invändningen ska ha stöd i art 9.2 eller innebära brist i kraven i art 3.3.

²¹² Art 3.6 samt IBA Working Party 2010, s 11.

²¹³ Art 9.7, pt. 3 ingressen till IBA-reglerna samt Ashford 2013, s 76.

²¹⁴ Art 3.7.

²¹⁵ Skiljenämnden får även, i samråd med parterna, anlita en utomstående expert med uppgift att granska handlingarna; art 3.8. Anlitandet av en utomstående expert är fördelaktigt i den mån att skiljenämnden, vid avslag på editionsyrkandet, inte kan eliminera den kunskap om handlingarna de fått vid granskningen; IBA Working Party 2010, s 10f.

²¹⁶ Art 3.10 samt Webster 2001 I, s 160f..

²¹⁷ En sådan begäran ska innehålla samma aspekter som ett editionsyrkande; art 3.9. Se nedan under 3.4.

²¹⁸ Ashford 2013, s 77f. samt IBA Working Party 2010, s 11. Se vidare under 3.4 nedan.

Efter att bevisupptagningen skett och parterna anskaffat skiftliga bevis genom editionsuppmaningar, ska de inom föreskriven tid meddela om de ämnar använda dessa dokument till stöd för sin talan i målet.²¹⁹

3.3.2 Förutsättningar för editionsuppmaning

IBA-reglerna tillåter inte discovery, utan istället ska editionsyrkandena endast avse handlingar som är relevanta i målet.²²⁰ I IBA-reglernas art 3 och art 9.2 kan följande krav för meddelande av editionsuppmaningar utläsas:

1. Identifieringskravet,
2. relevanskravet,
3. innehavskravet samt
4. kravet på att editionsyrkandet ej avser otillåtna handlingar.

Editionsyrkandet måste, förutom att till innehållet uppfylla de fyra ovannämnda kraven, även delges skiljenämnden inom den tid de föreskrivit, varpå editionsyrkandet annars avvisas på formella grunder.²²¹ Nedan kommer dessa fyra krav på editionsyrkandet att behandlas.

3.3.2.1 Identifieringskravet

IBA-reglerna föreskriver två olika möjligheter för part att uppfylla identifieringskravet: part kan antingen identifiera varje dokument editionsyrkandet avser, eller välja att istället identifiera en kategori av handlingar.²²²

För uppfyllande av identifieringskravet när part väljer att identifiera varje dokument, måste editionssökande beskriva varje begärd handling i den utsträckning att det är möjligt att identifiera dokumenten. För att varje enskild handling ska kunna identifieras krävs vanligtvis att beskrivningen av den innehåller (1) författare eller mottagare av dokumentet, (2) uppskattad tidsram inom vilken dokumentet skapades, samt (3) det förmodade innehållet av handlingen.²²³ Exempelvis kan part, som har goda skäl att anta att motparten åsidosatt en konkurrensklausul i återförsäljaravtalet parterna emellan, begära att få tillgång till avtalshandlingar mellan motparten och ett specifikt bolag som upprättats inom en viss tidsram. Att däremot endast

---

²¹⁹ Art 3.11.

²²⁰ IBA Working Party 2010, s 7f. samt Raeschke-Kessler 2002, s 415f.

²²¹ Raeschke-Kessler 2002, s 417.

²²² Art 3.3 (a) (i) respektive (ii) IBA-reglerna.

²²³ Art 3.3 (a) (i) samt Raeschke-Kessler 2002, s 418.

begära all kommunikation mellan två subjekt uppfyller inte kravet på identifiering.²²⁴

För att part ska kunna få tillgång till vissa i målet relevanta dokument, trots att de inte kan identifieras var för sig, finns möjligheten att begära en kategori av handlingar.²²⁵ För att editionsyrkande som avser en kategori av handlingar ska bifallas, krävs en beskrivning av en begränsad och specifik kategori av dokument, som kan antas existera. Editionssökande behöver inte identifiera exakt datum eller författare av handlingarna, utan istället förutsätts endast att en minsta gemensamma nämnare för dokumenten anges, såväl som en tidsperiod för dess upprättande.²²⁶ Exempelvis kan en bolagsstyrelses beslut inom en viss tidsperiod avse en nog identifierad kategori av handlingar. En yttre gräns för beviljandet av vaga beskrivningar av en kategori av handlingar kan sägas vara att motparten måste veta vilka dokument som ska utges för att kunna följa editionsuppmaning.²²⁷ Vad gäller datalagrad information godtas även en beskrivning av en specifik fil, specifika sökord eller andra effektiva och ekonomiska metoder för att söka efter det elektroniska dokumentet.²²⁸

3.3.2.2 Relevanskravet

Förutom en identifiering av handlingen eller en kategori av handlingar, måste dokumenten editionsyrkandet avser vara relevanta i målet och relevanta för tvistens utgång.²²⁹ Att handlingarna dels måste vara relevanta i målet, dels för tvistens utgång, innebär att ett dokument som styrker en viss omständighet visserligen kan vara relevant i målet, men inte relevant för målets utgång om det redan finns flera andra bevis för den aktuella omständigheten.²³⁰ Således ges skiljenämnden en möjlighet att neka editionsyrkanden avseende relevanta handlingar i fall då de ej kan tänkas påverka utgången av målet. De begärda handlingarnas innehåll måste, för att vara relevant i målet, relatera till en omständighet som i sin tur är relevant i tvisten.²³¹ Exempelvis kan ett mail mellan motparten och tredje man begäras för att styrka att ett avtal ingåtts, vilket är relevant i en tvist rörande brott mot en konkurrensklausul i återförsäljningsavtalet parterna emellan och kan vara avgörande för tvistens utgång.

---

²²⁴ Jfr Ashford 2013, s 69.

²²⁵ IBA Working Party 2010, s 9.

²²⁶ Art 3.3 (a) (ii) samt IBA Working Party 2010, s 9. Jfr Raeschke-Kessler 2002, s 418.

²²⁷ Zettermarck & Wikström 2010, s 594.

²²⁸ Art 3.3 (a) (ii) samt IBA Working Party 2010, s 9. Däremot finns det ingen möjlighet för part att inom ramen för IBA-reglerna få söka igenom motpartens datafiler; Raeschke-Kessler 2002, s 417 samt Ashford 2013, s 59 & 69.

²²⁹ Art 3.3 (b).

²³⁰ Ashford 2013, s 71 och Hanotiau 2009, s 358f.. Jfr Redfern & Hunter 2009, s 394.

²³¹ IBA Working Party 2010, s 9f., Raeschke-Kessler 2002, s 418 samt Brocker 2001, s 24.

3.3.2.3 Innehavskravet

För att innehavskravet av skiljenämnden ska anses uppfyllt måste editionssökanden dels förklara att dokumenten inte innehas av sökande själv, dels redogöra för varför editionssökanden antar att motparten innehar de eftersökta dokumenten.²³² Dessa krav på editionsyrkandet finns upptagna i IBA-reglerna för att undvika onödigt trakasserande av motparten genom ogrundade ingrepp i dennes sfär.²³³ För att en motpart ska anses inneha de eftersökta dokumenten krävs det att de är i dennes besittning, förvar eller kontroll ("possession, custody or control"), vilket innebär att ett företag anses inneha handlingar som anställda har i sin besittning.²³⁴

Undantagsvis kan sökandes editionsyrkande även avse en handling som denne själv (och motparten) innehar, om det är oskäligt betungande för sökande att själv producera dokumentet. Att editionsyrkande kan få bifall för ett editionsyrkande avseende en handling som innehas av sökande själv, kan förklaras mot bakgrund av att motparten snabbare och billigare kan få tillgång till samma dokument. Exempelvis kan sökande ha raderat en e-postkonversation med motparten, vilken kan ta mycket tid och pengar i anspråk för att återskapa, varför det är mindre betungande för motparten att tillhandahålla e-postmeddelandet. Endast vid sådana extraordinära omständigheter kan editionsyrkande beviljas av ett dokument som editionssökande själv innehar.²³⁵

3.3.2.4 Otillåtna handlingar

När editionsyrkandet, innehållande en identifiering av relevanta handlingarna motparten innehar, översänts till motparten och eventuellt även till skiljenämnden, kan motparten invända mot editionsyrkandet. En sådan invändning kan dels innebära att editionsyrkandet till innehållet brister i kraven på innehåll, relevans eller innehav som stadgas i art 3.3, dels att den begärda handlingen enligt art 9.2 utgör en "otillåten handling".²³⁶ Med stöd av art 9.2 kan skiljenämnden, på eget eller parts initiativ, avslå en begäran att utfå en handling som saknar relevans, berör sekretessbelagd information,²³⁷ innebär en orimlig börda för motpart att tillhandahålla eller avser förlorade eller förstörda dokument. Ett avslag kan också ske av processekonomisk hänsyn eller av rättviseskäl.

---

²³² Art 3.3 (c) (i) samt (ii).

²³³ IBA Working Party 2010, s 10.

²³⁴ Born 2009, s 1899f..

²³⁵ Jfr IBA Working Party 2010, s 10 samt Ashford 2013, s 72ff..

²³⁶ Art 3.5 IBA-reglerna.

²³⁷ Olika typer av sekretessförhållanden som berörs i artiklarna 9.2 (b), (e), (f) och 9.3, likt företagshemligheter, advokat-klient korrespondens eller politiskt känslig information, kommer inte att behandlas närmre; IBA Working Party 2010, s 26.

Den första invändningsgrunden rör relevanskravet och ger en möjlighet för skiljenämnden att avvisa dokument som ej är relevant dels i förhållande till åberopad fakta, dels i förhållande till bedömningen av tvistens utgång.²³⁸ Om det begärda dokumentet är överflödigt på grund av annan åberopad bevisning eller styrker ostridig fakta, kan skiljenämnden avvisa editionsyrkandet.²³⁹

Skiljenämnden kan vidare avslå ett editionsyrkande med motiveringen att dokumenten är oskäligt betungande för motparten att tillhandahålla.²⁴⁰ I dessa fall kan det exempelvis röra sig om editionsyrkande som avser en enorm mängd dokument, som av tids- och kostnadsskäl är oskäligt betungande för motparten att utge.²⁴¹ I doktrin har det framhållits att endast det faktum att handlingarna är oskäligt betungande för motparten att tillhandahålla, inte ensamt kan resultera i ett avslag av editionsyrkandet. Istället anförs att en avvägning ska göras mellan det betungande i att tillhandahålla dokumenten samt dokumentens betydelse som bevis i målet.²⁴²

Skiljenämnden kommer vidare att avslå ett editionsyrkande som avser en förstörd eller förkommen handling.²⁴³ Eftersom det för editions svarande kan vara svårt att visa att en handling inte existerar, krävs det endast att förlusten av dokumentet för skiljenämnden framstår som sannolikt.²⁴⁴

Den sista invändningsgrunden tillämpas av skiljenämnden om ett beviljande av editionsyrkandet avseende en specifik handling skulle innebära att likställdheten mellan parterna åsidosätts; att en part tillåts anskaffa bevisning som andra parten nekas.²⁴⁵ Om parterna i skiljeförfarandet kommer från olika rättskulturer, kan rättssystemen ha skilda legala skydd för viss information.²⁴⁶ Vid utlämnandet av handlingar som finns i parternas respektive länder, ska inte part tvingas tillhandahålla handlingar som är skyddade av sådana legala sekretessregler i sina respektive länder.²⁴⁷ Ponera att båda parter i ett skiljeförfarande genom editionsuppmaning vill ha tillgång till motpartens minnesanteckningar. Antag vidare att den ena parten

---

²³⁸ Art 9.2 (a).

²³⁹ Raeschke-Kessler 2002, s 427 samt Ashford 2013, s 71. Jfr med art 3.3 (b) som innehåller liknande relevanskrav på editionsyrkandet, varpå art 9.2 (a) kan förefalla som överflödig; part kan som sagt även invända att editions sökande brustit i kraven på editionsyrkandet i art 3.3; art 3.5.

²⁴⁰ Art 9.2 (c).

²⁴¹ IBA Working Party 2010, s 26.

²⁴² Hamilton 2006, s 69, Zettermarck & Wikström 2010, s 595 samt Hanotiau 2006, s 117.

²⁴³ Art 9.2 (d).

²⁴⁴ IBA Working Party 2010, s 26 samt Ashford 2013, s 164.

²⁴⁵ Art 9.2 (g). Jfr pt 1 i ingressen till IBA-reglerna.

²⁴⁶ För Sveriges del se 38 kap 2§ 2-3 st RB om skydd för personlig minnesanteckning etc.

²⁴⁷ Art 9.2 (b).

åtnjuter legalt skydd i sitt hemland för utlämnandet av personlig minnesanteckning, medan den andra parten inte har något sådant skydd. I denna situation kan skiljenämnden avvisa det första editionsyrkandet med hänvisning till gällande legala sekretessregler i ena partens hemland och sedan avvisa det andra editionsyrkandet med hänvisning till att en avvisning är nödvändig för upprätthållandet av likställdheten mellan parterna.²⁴⁸

3.3.3 Påföljd om part inte följer editionsuppmaning

På grundval av ett regelrätt utformat editionsyrkande kan skiljenämnden meddela en editionsuppmaning till motparten eller tredje man. Om exempelvis endast vissa av de begärda handlingarna är relevanta som bevis kan skiljenämnden välja att bifalla editionsyrkandet partiellt.²⁴⁹ Om part vägrar följa editionsuppmaningen har inte skiljemännen någon möjlighet att använda tvångsmedel.²⁵⁰ Editionsuppmaningen är vidare inte verkställbar i Sverige.²⁵¹ En aktuell fråga är om det finns möjlighet att verkställa editionsuppmaningen utomlands, enligt New York konventionen, i det land motparten eller tredje man förvarar de begärda dokumenten.²⁵² I sådana fall kan editionsuppmaningen verkställas och bevis anskaffas i fler än 130 av världens länder.²⁵³ Denna konvention medger dock endast verkställighet av ”arbitral awards” som är ”final and binding”.²⁵⁴ För att den utländska domstolen ska beteckna en editionsuppmaning som ett ”final and binding arbitral award”, krävs det i princip att editionsuppmaningen kan betraktas som en deldom, vilken slutligt löser en tvistefråga mellan parterna.²⁵⁵ Således är New York konventionen i stort sett endast tillämplig för verkställighet av ”editionsuppmaningar” som egentligen avser ett avgörande

---

²⁴⁸ Det första editionsyrkandet avvisas således enligt art 9.2 (b) och det andra enligt (g). Jfr IBA Working Party 2010, s 26 samt Raeschke-Kessler 2002, s 428.

²⁴⁹ Raeschke-Kessler 2002, s 417.

²⁵⁰ Prop. 1998/99:35 s 116f. samt SOU 1994:81 s 148. Se under 2.3.1. ovan.

²⁵¹ Knuts 2012, s 711, Lindskog 2012, s 674, Hobér 1997, s 271 samt Zettermarck & Wikström 2010, s 589.

²⁵² Konventionen kan inte användas för att verkställa editionsuppmaningar i Sverige, utan endast i annat land än där ”the arbitral award” meddelades; art 1.1 i New York Konventionen.

²⁵³ <http://www.newyorkconvention.org/contracting-states/list-of-contracting-states>.

²⁵⁴ Art 1.1 samt Art 4.1(e) i New York Konventionen samt Kojovic 2001, s 521f.

²⁵⁵ I US Court-fallet *Publics Communs v. True North Communs Inc.* betraktade domstolen en editionsuppmaning som ”final and binding award”. Jfr med det australienska rättsfallet *Resort Condominiums International Inc. v. Bol* där editionsuppmaning inte betraktades som verkställbart enligt New York Konventionen då uppmaningen ansågs som processuell till sin natur och inte slutligt löste tvisten mellan parterna; Smith & Turner 2001, s 49ff., Brocker 2001, s 28 samt Tao 2007, s 615f..

av en del av tvisten, som fastställande av att motparten är skyldig att utlämna handlingar på grund av avtal.²⁵⁶ Om utlämnandet av de aktuella handlingarna däremot inte avgör en hänskjuten tvistefråga mellan parterna, utan editionsuppmaningen endast används som ett processuellt hjälpmedel av part i skiljeförfarandet för att anskaffa bevis och vinna framgång i den egentliga tvisten, finns det troligen inte någon möjlighet för part att verkställa uppmaningen utomlands genom New York konventionen.²⁵⁷

Även om editionsuppmaningen inte kan verkställas har skiljenämnden, om part vägrar utlämna dokumenten, en möjlighet att vid bevisvärderingen dra slutsatser till parts nackdel på grundval av dennes agerande (negativ inferens).²⁵⁸ Förutsättningarna för att en skiljenämnd ska kunna använda sig av negativ inferens är enligt art 9.5 i IBA-reglerna dels att skiljenämnden meddelat en editionsuppmaning, dels att det inte förelegat någon giltig ursäkt ("satisfactory explanation") att vägra följa uppmaningen, alternativt att en invändning mot editionsyrkandet framförts försent.²⁵⁹ Art 9.2 beaktas vid bedömningen av om giltig ursäkt föreligger; det gäller omständigheter som inte är nog för ett avslående av editionsyrkandet men å andra sidan bör föranleda att slutsatser inte får dras på grundval av att handlingarna inte lämnas ut, alternativt att inte lika långtgående slutsatser får dras.²⁶⁰

Eftersom den fria bevisvärderingen råder även i skiljeförfarande finns det ingen reglering för hur skiljenämnden ska dra sina slutsatser av att en part inte utlämnar handlingar i enlighet med editionsuppmaningen.²⁶¹ Mot bakgrund av principen synes inget hinder föreligga mot att skiljenämnden drar slutsatser om innehållet i de begärda handlingarna som part vägrar lämna ut.²⁶² Således kan en vägran att följa en editionsuppmaning få stora negativa konsekvenser för editionssvarande vid målets bevisvärdering

---

²⁵⁶ Webster 2001 II, s 42f. Jfr uttalande av domstolen i *Publics Commun v. True North Communs Inc.* "the tribunals order resolving the dispute or (...) producing documents was not just some procedural matter – it was the very issue True North wanted arbitrated" samt Madsen 2009, s 345 not 1045. För att utlämnandet av dokument ska utgöra en hänskjuten tvistefråga krävs i princip att editionsfrågan grundas på ett avtal mellan parterna (så kallad materiell editionsplikt); jfr Heuman 1989 II, s 260.

²⁵⁷ Jfr Lew m.fl. 2003, s 569, Webster 2001 II, s 42f., Jarvin 1999, s 56 samt Madsen 2009, s 345 not 1045. Jfr dock Smith & Turner 2001, s 53f.. Möjligheten till verkställighet beror naturligtvis på hur den utländska domstolen tolkar New York konventionen.

²⁵⁸ Art 9.5 och IBA Working Party 2010, s 13; negativ inferens kan även aktualiseras om part vägrar följa skiljenämndens uppmaning ex officio att utge handlingar enligt art 3.9 IBA-reglerna; Houtte 2009, s 201f.. Jfr ovan under 2.3.5.

²⁵⁹ Mot bakgrund av skiljedomspraxis har ytterligare förutsättningar för tillämpningen av negativ inferens framförts i doktrin; se Sharpe 2006, s 550 samt Houtte 2009 s 203ff.

²⁶⁰ Jfr Houtte 2009, s 204, Webster 2001 II, s 50 och Kazazi 1996, s 321.

²⁶¹ Heuman 1999, s 439, Cars 2001, s 127f., Lindskog 2012, s 683f. samt Madsen 2009, s 212f. Jfr Sharpe 2006, s 550 samt Houtte 2009 s 204ff..

²⁶² Jfr Raeschke-Kessler 2002, s 425.

beroende på vilka handlingar begäran avser.²⁶³ Dock bör skiljemännen, då slutsatserna om innehållet i handlingarna ofta är osäkra och subjektiva, söka avgöra tvisten på andra grunder och andra dokument än de part vägrar att tillhandahålla.²⁶⁴ Denna påföljd kan av naturliga skäl inte utövas mot tredje man som vägrar följa en editionsuppsmaning.²⁶⁵

3.4 Anskaffning av bevis med hjälp av domstol

Om en editionsuppsmaning i ett internationellt skiljeförfarande i Sverige inte efterföljs, finns det en möjlighet för part att med skiljenämndens tillstånd ansöka om bevisupptagning i allmän domstol och med hjälp av tvångsmedel anskaffa bevisningen.²⁶⁶ I internationella skiljeförfaranden har emellertid parterna ofta sin hemvist i olika länder och kan därav vara i behov av domstolsassistans för att få tillgång till bevis som finns utomlands, exempelvis i motpartens affärsverksamhet. I dessa situationer uppkommer tre frågor: (1) om svensk domstol är behörig att pröva talan om bevisupptagning enligt 26§ LSF i en tvist mellan utländska parter, samt (2) om ett eventuellt editionsföreläggande av en svensk domstol är verkställbart i ett annat land (där de aktuella handlingarna finns) eller om (3) domstolen kan göra framställan om bevisupptagning vid utländsk domstol.

För att svensk domsrätt ska föreligga vid bevisupptagningen i tingsrätten krävs att ett svenskt rättskipningsintresse finns.²⁶⁷ Enbart det faktum att den avtalade platsen för skiljeförfarandet är Sverige medför att svenskt rättskipningsintresse föreligger.²⁶⁸ Några övriga krav på svensk anknytning för parterna, tvisten eller var förfarandet i realiteten äger rum, finns inte.²⁶⁹ Om inte parterna avtalat om att skiljeförfarandet ska äga rum i Sverige,

---

²⁶³ Ashford 2013, s 166.

²⁶⁴ Kazazi 1996, s 322.

²⁶⁵ Raeschke-Kessler 2002, s 426.

²⁶⁶ Enligt 26§ LSF; se ovan under 2.4.

²⁶⁷ Bogdan 2014, s 100 & 115 samt Pålsson 1994, s 12f.. Bryssel I (art 1.2d) samt Luganokonventionen (art 1.2d) är inte tillämpliga och analog tillämpning av 10 kap RB ger ingen domsrätt i Sverige; Hobér 2011, s 298f., Heuman 2011, s 949, NJA 2010 s 508 pt. 16. och RH 2010:75.

²⁶⁸ NJA 2010 s 508 pt. 3-6. Även om HD:s princip i prejudikatet avser domsrätt i ogiltighets- och klander mål, torde principen gälla för svensk domsrätt på hela skiljedomsrättens område, inklusive domstolsassistans vid bevisupptagning enligt 26§ LSF; Svea HovR Ö 8181-10, Heuman 2011, s 960 & 968 samt Lindskog 2010, s 1097 vid not 40. Jfr dock Hobér 2011, s 240.

²⁶⁹ NJA 2010 s 508 pt. 3-6, NJA 1989 s 143, Heuman 2011, s 955ff. & s 968, samt Lindskog 2012, s 1090f.. Jfr dock RH 2005:1 som kritiserats av Jarvin & Dorgan (2005, s 45f.), Reldén & Nilsson (2005, s 928ff.), Zettermarck & Reldén (2009, s 80f.), Söderlund (2005, s 280) samt Shaughnessy (2005, s 266ff.). Jfr dock även NJA 1994 C48, Hobér 2011, s 240 samt prop. 1998/99:35, s 113f. & 225.

torde ändock svensk domsrätt föreligga om skiljemännen eller ett skiljedomsinstitut valt Sverige som platsen för förfarandet.²⁷⁰ Svensk domsrätt föreligger således om platsen för skiljeförfarandet är Sverige. Då skiljeförfarandet äger rum i Sverige ska även LSF tillämpas enligt 46§ och part kan med skiljenämndens tillstånd ansöka om editionsföreläggande vid tingsrätten för att få tillgång till bevis motparten besitter.

Även om svensk domsrätt föreligger är domstolens editionsföreläggande inte till någon nytta för part som vill komma åt bevis belägna utomlands, eftersom editionsföreläggandet endast kan verkställas i Sverige.²⁷¹ Den svenska domstolens jurisdiktion är således begränsad till Sveriges territorium.²⁷² Ej heller kan parterna, med skiljenämndens medgivande, ansöka om att svensk domstol ska göra en framställan om bevisupptagning vid en utländsk domstol i det land dokumenten finns.²⁷³ Genom 26§ LSF kan således endast bevisupptagning ske i svensk domstol, av bevis som finns inom Sveriges gränser.

Däremot kan part, som vid ett skiljeförfarande i Sverige vill få tillgång till handlingar i ett annat land, få skiljenämndens medgivande till att själv ansöka om bevisupptagning vid en domstol utomlands.²⁷⁴ Art 3.9 i IBA-reglerna ger dessutom part möjlighet att låta skiljenämnden ansöka om domstolsassistans utomlands.²⁷⁵ Huruvida den utländska domstolen överhuvudtaget tar upp part eller skiljenämnds ansökan om editionsföreläggande, beror på den aktuella lagstiftningen i domstolens land (lex fori).²⁷⁶

En sådan möjlighet till bevisupptagning vid domstol i utlandet synes lagstiftningen i bland annat England, Tyskland, USA och Österrike

---

²⁷⁰ Jfr 22§ & 47§ 1st LSF samt prop. 1998/99:35, s 242. Heuman 2011, s 959 & 968 samt Andersson m.fl. 2011, s 150.

²⁷¹ Bryssel I (art 1.2d) samt Luganokonventionen (art 1.2d) är inte tillämpliga.

²⁷² Varje stat har statsuveränitet som medför territoriell överhöghet för respektive land; en ensamrätt att utöva statsfunktioner som exempelvis tvångsmedelsanvändning inom landets gränser; Linderfalk 2012, s 17 & 49 samt Westberg 2013, s 298.

²⁷³ Varken lag (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol (1§ samt NJA 1993 s 213), EU:s bevisupptagningsförordning nr 1206/2001 (art 1.2) eller 1970 års Haagkonvention om bevisupptagning utomlands i kommersiella tvister (art 1; ”judicial authorities”) är tillämpliga. SOU 1994:81 s 149f., Madsen 2009, s 344f., Redfern & Hunter 2009, s 405, Cars 2001, s 129 not 474 & s 213, Andersson 2011, s 160 samt Heuman 1999, s 469. Jfr Lindskog 2012, s 696 och Heuman 1987, s 46 samt Born 2009, s 1938f.

²⁷⁴ Madsen 2009, s 345, Heuman 1999, s 469 samt Lindskog 2012, s 696 & 1122. Jfr Hunter & Panov 2010, s 223; författarna menar att lagstiftaren i skiljeförfarandelandet måste medge en sådan möjlighet. Då medgivandet sker till utländsk domstols medverkan vid bevisupptagningen torde något godkännande från den svenska lagstiftaren, med beaktande av partsautonomin, inte vara nödvändigt.

²⁷⁵ IBA Working Party 2010, s 11, Lew 2009, s 24 samt Ashford 2013, s 77f.

²⁷⁶ Redfern & Hunter 2009, s 453, Born 2009, s 1937f., Madsen 2009, s 345, Jarvin 1989, s 56 samt Lindskog 2012, s 1122.

medge.²⁷⁷ I övrigt är sådana regler troligen sällsynta.²⁷⁸ Skiljenämnden ger part medgivande till att söka utländsk domstolsassistans vid bevisupptagningen på samma villkor som den beviljar tillstånd till bevisupptagning vid svensk domstol.²⁷⁹ Starka skäl talar dock för att skiljenämnden vid tillståndsprövningen enligt 26§ LSF, i internationella skiljeförfaranden, i större utsträckning ska beakta IBA-reglerna än RB; tillståndet gäller till bevisupptagning vid utländsk domstol och då bör med fördel internationell skiljerättslig sedvänja tillämpas.²⁸⁰ Lex fori avgör sedan om editionsföreläggande meddelas av den utländska domstolen.

När skiljenämnden i ett internationellt skiljeförfarande ska ge part tillstånd till bevisupptagning i *Sverige*, för editionsföreläggande som kan verkställas i landet, kan domstolen beakta IBA-reglerna oavsett om parterna avtalat om dess tillämpning.²⁸¹ Skiljenämnden måste dock av effektivitetsskäl även se till att följa LSF och RB:s bestämmelser vid tillståndsprövningen, av den anledningen att domstolen annars inte godtar editionsyrkandet.²⁸²

---

²⁷⁷ Shore 2009, s 60 ff., Webster 2001 I, s 147ff. samt Hunter & Panov 2010, s 215ff.. Även Sverige tillåter ansökan om bevisupptagning i svensk domstol för skiljeförfarande som äger rum utomlands; se 50§ LSF.

²⁷⁸ Heuman 1999, s 688 samt Madsen 2009, s 345. UNCITRAL:s Modellag art 27, som i stort motsvarar 26§ LSF, reglerar endast bevisupptagning för skiljeförfaranden som äger rum inom domstolslandet; Holtzmann & Neuhaus 1989, s 737f..

²⁷⁹ Enligt 26§ LSF; se ovan 2.4.1. Lindskog 2012, s 1122.

²⁸⁰ NJA 2012 s 289 pt. 6, Perhard 2007, s 410f., Zettermarck & Wikström 591f. samt Lindskog 2012, s 673 & s 699 vid not 22 & 36.

²⁸¹ NJA 2012 s 289 pt. 6. Jfr prop. 1998/99:35, s 47 samt Madsen & Eriksson 2006, s 6.

²⁸² Jfr Lindskog 2012, s 699 vid not 22. Då skillnaderna mellan LSF/RB samt IBA-reglerna är marginella vad gäller villkoren för edition, torde tillämpningen av IBA-reglerna inte leda till några större effektivitetsförluster genom att domstolen ej meddelar editionsföreläggande på grund av diskrepans mellan LSF och IBA-reglerna.

4 Är regleringen effektiv?

När det i de två föregående avsnitten nu redogjorts för gällande rätt avseende anskaffning av bevis i nationella och internationella skiljeförfaranden, är nästa steg att undersöka om denna reglering är effektiv. I inledningen av uppsatsen definierades vad som avses med en effektiv reglering av bevisanskaffningen i skiljeförfarande: om regleringen av bevisanskaffningen i skiljeförfarande är utformad ändamålsenligt och tillämpas optimalt av skiljemännen, ska part kunna anskaffa erforderliga bevis utan att så pass mycket tid och pengar tas i anspråk att domstolsförfarandet i detta avseende framstår som en mer fördelaktig tvistlösningsform. Att tvistlösning genom skiljeförfarande inte tar för mycket tid i anspråk är ofta en viktig förutsättning för att parterna snabbt ska kunna lägga tvisten bakom sig för att istället kunna ägna sig åt sin affärsverksamhet.²⁸³ Om vidare bevisanskaffningen tar för mycket tid och pengar i anspråk, har den ekonomiskt svagare parten i stort sett inte samma möjlighet som motparten att få tillgång till relevanta bevis.²⁸⁴ En ineffektiv bevisanskaffning inbjuder vidare till en förhållningstaktik där den ekonomiskt starkare parten, genom att tynga processen med kopiösa mängder bevisning, kan tvinga motparten till en för denne ofördelaktig förlikning.²⁸⁵

Oavsett hur det förhåller sig med aspekterna tid och kostnad, kan det tilläggas att det finns en rad andra faktorer som gör en tvistlösningsform attraktiv för parterna, som ”domarens” kompetens, offentlighet, avgörandets verkställbarhet och förfarandets flexibilitet efter sakens beskaffenhet.²⁸⁶ Om exempelvis domstolsförfarandet skulle finnas vara mer effektivt när det gäller bevisanskaffningen, innebär detta således inte att tvistlösningsformen för parterna sammantaget är att föredra framför skiljeförfarande.

4.1 Bevisanskaffningens effektivitet i nationella skiljeförfaranden

Är bevisanskaffningen i nationella skiljeförfarande effektiv? Flera skiljeförfaranden flyter på friktionsfritt genom att parterna antingen självmant anskaffar bevis eller framställer informella förfrågningar till

---

²⁸³ Madsen 2009, s 39 samt Öhrström 2009, s 40. Skiljeförfarande används ofta i kommersiella tvister mellan näringsidkare; prop. 1998/99:35 s 39 samt SOU 1994:81 s 67.

²⁸⁴ Jfr Westberg 2010, s 25ff..

²⁸⁵ Jfr Westberg 2010, s 31.

²⁸⁶ Westberg 2013, s 425ff., prop. 1998/99:35 s 39f. samt Ramberg 1997, s 628f..

motpart eller tredje man om att få tillgång till en specifik handling. En part lämnar däremot i allmänhet ogärna ut handlingar frivilligt som är till fördel för motpartens talan.²⁸⁷ I dessa fall kan motparten vända sig till skiljenämnden för att få dem att uppmana parten att lämna ut relevanta handlingar. Vanligen följer parten skiljenämndens editionsuppmaning och tillhandahåller de begärda handlingarna.²⁸⁸ När part trots editionsuppmaningen inte lämnar ut dokumenten, kan det räcka med att skiljenämnden erinrar om att de kan komma att dra negativa slutsatser av om innehållet i handlingarna vid bevisvärderingen, för att part ska följa editionsuppmaningen.²⁸⁹

Även om en framställd editionsuppmaning eventuellt efterföljs, kan förfarandestegen fram till att uppmaningen meddelas ta mycket tid i anspråk. Part kan ha svårt att identifiera de handlingar denne vill komma åt, varpå editionsförhör i syfte att identifiera dem måste hållas.²⁹⁰ Endast att få ett ledigt datum för ett editionsförhör där skiljemännen, båda parter samt deras respektive ombud har möjlighet att närvara, kan ta tid. Sedan kan editionsyrkandet sändas tillbaka flertalet gånger till sökande från skiljenämnden, med begäran om komplettering i form av exempelvis precisering av handlingar, innan editionsuppmaningen meddelas. Om skiljenämnden däremot utnyttjar sin möjlighet att på parts begäran uppmana motparten eller tredje man att uppge vilka relevanta handlingar de innehar, kan tidsåtgången minska.²⁹¹ Om editionssökande erhåller en lista med relevanta skriftliga handlingar i målet, behöver inte något tidskrävande editionsförhör i eftersöknings- eller identifieringssyfte hållas. Ej heller behöver skiljenämnden i samma utsträckning begära att part ska komplettera vaga editionsyrkanden, eftersom sökanden på grund av listan med bevis, redan har en del information att tillgå vad gäller relevanta handlingar. Denna möjlighet att på parts förfrågan begära att motparten ska uppge innehavda skriftliga bevis, används dock ytterst sällan i praktiken.²⁹²

Faktumet att identifiering, genom angivandet av en kategori av handlingar eller ett noggrant angivet bevisstema i editionsyrkandet, endast tillåts om varje enskild handling inte kan identifieras, motverkar parts möjlighet att framställa flera vaga editionsyrkanden avseende mängder av handlingar som motverkar skiljeförfarandets effektivitet.²⁹³ En skiljenämnd måste dock

---

²⁸⁷ Heuman 1999, s 460 samt 1989 II, s 250.

²⁸⁸ Cars 2001, s 127f., Magnusson 1996, s 23, Hagberg 1982, s 32 samt Brocker 2001, s 25.

²⁸⁹ Derains 2009, s 90.

²⁹⁰ Skiljemännen behöver dock inte bifalla editionsförhör i skiljenämnden om det inte kan komma att tillföra parten någonting; Heuman 1999, s 460.

²⁹¹ Jfr Heuman 2003, s 446 samt ovan under 2.3.3.

²⁹² Intervju med advokat Magnus Berlin.

²⁹³ Se t.ex. NJA 1998 s 590 (I) och ovan under 2.3.4 samt 2.4.1.4.

alltid vara observant på risken att få sin dom klandrad, vilket ibland kanske kan spela in när de hanterar editionsfrågor.²⁹⁴ Således finns det risk att skiljenämnden slentrianmässigt bifaller editionsyrkanden för att förhindra att en klandertalan riktas mot skiljedomen i efterhand med anledning av att editionsuppmaningen ej gjordes.²⁹⁵ Att bifalla editionsyrkanden slentrianmässigt innebär att mängder av editionsyrkanden som inte uppfyller kraven på bland annat identifiering godtas, vilket tynger förfarandet och medför en försämrad effektivitet för bevisanskaffningen.

I de situationer när part inte lämnar ut handlingar i enlighet med editionsuppmaningen verkar skiljemännen i nationella skiljeförfaranden inte använda negativ inferens i särskilt stor utsträckning.²⁹⁶ Skiljenämndens sparsamma användning av negativ inferens har säkerligen samband med vanskligheterna metoden är förenad med, där det är svårt att dra säkra slutsatser om innehållet i okända handlingar.²⁹⁷ Om exempelvis part begär att utfå ett skriftligt dokument som påvisar att avtal ingåtts mellan parterna avseende ett ytterligare köp, kan skiljenämnden inte rimligen dra slutsatsen att ett sådant köpavtal existerar endast på grundval av motpartens vägran att utlämna handlingen. Negativ inferens kan därför ses som en bristfällig och tämligen tandlös metod för att få part att följa skiljenämndens uppmaning, eftersom tillämpningen har en marginell betydelse och parterna troligen är medvetna om detta.²⁹⁸ Beträffande anskaffning av bevis som tredje man innehar, kan det påstås att editionsuppmaningen är än mer tandlös, då negativ inferens inte påverkar tredje man. Visserligen har tredje man troligen inte någonting emot att lämna ut handlingar som är till fördel för en part och till nackdel för en annan part i skiljeförfarandet, förutsatt att dokumentet inte avser känslig information för tredje man själv.

Part som inte med framgång fått tillgång till dokument genom editionsuppmaning, kan begära tillstånd av skiljemännen för domstollsassistans vid bevisanskaffningen. Möjligheten att i skiljeförfarande få till stånd ett editionsföreläggande i domstol används dock ytterst sällan.²⁹⁹ Att parterna inte gärna använder editionsföreläggande kan dels bero på att de genom frivilligt utbyte eller editionsuppmaning anskaffat erforderliga bevis, dels på att förfarandet för att få till stånd ett editionsföreläggande tar tid och försenar skiljeförfarandet.³⁰⁰ Vikten för parterna av ett materiellt

---

²⁹⁴ Intervju med advokat Niklas Åstenius.

²⁹⁵ Jfr 34§ 6 pt LSF.

²⁹⁶ Brocker 2001, s 25.

²⁹⁷ Jfr Perhard 2007, s 410.

²⁹⁸ Jfr Lindskog 1987, s 17 samt Nilsson 2010, s 355. Jfr dock Hobér 1990, s 63.

²⁹⁹ Hagberg 1982, s 32, Magnusson 1996, s 23, Cars 2001, s 129 och not 474, Hobér 1997, s 271 samt 2011, s 225f. och Lindskog 2012, s 696.

³⁰⁰ Jfr Shaughnessy 2006, s 310 & s 312, Lundblad 1997, s 332 samt Hobér 2011, s 240.

riktigt avgörande, genom att samtliga relevanta bevis anskaffas, får således ofta stå tillbaka för effektiviteten. Tidsåtgången kan vidare vara ett stort problem för parter som avtalat om en tidsgräns för meddelandet av skiljedom, vilket gör editionsföreläggandet till ett än mindre attraktivt val.³⁰¹ Sedan innebär även faktumet att skiljeförfarandet förlorar sin konfidentiella natur om domstolen dras in, att domstolsinblandning av parterna vid bevisupptagningen helst undviks. I regel synes vanligen en erinran från skiljenämnden, om att part som inte följer editionsuppmaningen kan bli utsatt för tvångsmedel av domstol, vara nog för att part ska lämna ut handlingarna.³⁰²

För de parter som verkligen är i behov av bevis motparten innehar och söker få till stånd ett editionsföreläggande, kan proceduren riskera att bli utdragen. Om part behöver hjälp med identifieringen av handlingarna, kan skiljenämnden ge tillstånd till editionsförhör i domstolen där frågor kan ställas till den person som innehar handlingarna. Ett sådant editionsförhör i domstol innebär dock, förutom att skiljeförfarandet röjs för allmänheten, en kraftig fördröjning av processen.³⁰³ Även om förfarandet i tingsrätten vid prövningen av editionsyrkandet är skriftligt, kan tidsåtgången ändå vara stor om rätten förelägger editionssökande att komplettera sin ansökan. Så kan exempelvis ske om skiljenämnden valt att ge tillstånd på grundval av vaga editionsyrkanden.³⁰⁴

Sammantaget krävs det, för att part i nationella skiljeförfarande ska kunna erhålla erforderlig bevisning effektivt, att motparten och tredje man antingen tillhandahåller handlingarna på parts förfrågan, eller utger dem i samband med en editionsuppmaning. Om part eller tredje man däremot inte kan tänka sig att tillhandahålla dokumenten trots att en editionsuppmaning meddelats, sker användningen av tvångsmedel för att anskaffa bevisen på bekostnad av skiljeförfarandets effektivitet. Således krävs det att nyttan av de dokument som anskaffas genom editionsföreläggandet väger upp för tidsförlusten i förfarandet, genom att de för editionssökande är avgörande för utgången i målet. Den extra kostnaden som orsakas av bevisupptagningen i tingsrätten kan i sådana fall editionssökande få ersatt av motparten, om sökande får bifall för sina yrkanden.³⁰⁵ Dock kan det i vissa fall finnas anledning att

---

³⁰¹ Hobér 2011, s 240.

³⁰² Cars 2001 vid not 474. Jfr Lundblad 1997, s 331 om att existensen av bestämmelsen har större betydelse än dess praktiska användbarhet.

³⁰³ Lindskog 1986, s 17 samt Hobér 1990, s 64.

³⁰⁴ Istället för att hålla tidskrävande editionsförhör i skiljenämnd. Jfr Shaughnessy 2006, s 311, Lindskog 2012, s 673 vid not 35 samt Heuman 1989 II, s 267f.

³⁰⁵ Part måste först yrka att kostnaderna för bevisupptagningen i tingsrätten ska omfattas av kostnaderna för skiljeförfarandet; Andersson m.fl. 2011, s 160. Kostnaderna fördelar sedan skiljemännen mellan parterna enligt 42§ LSF efter parts yrkande och efter samma principer

ställa kostnaden för omfattande editionsförfaranden mot ett snabbare och billigare avgörande på de bevis som finns tillgängliga.³⁰⁶ Mot denna bakgrund kan det förefalla som viktigt att få editions svarande att följa en editionsuppsmaning, så att part ges bevismässiga förutsättningar för att kunna utföra sin talan.

Även i domstolsförfarandet brukar parterna vanligen på egen hand klara av att få fram den information som krävs i målet.³⁰⁷ Att part endast i undantagsfall behöver ta hjälp av domstolen för att anskaffa bevisning kan ha samband med att part ofta endast behöver bevisa rättsfaktum som denne enklast och billigast kan säkerställa bevisning om.³⁰⁸ När skriftliga bevis i tvistemålsprocessen behöver anskaffas genom tvångsmedel kan part hos domstolen ansöka om editionsföreläggande.³⁰⁹ Till skillnad från editionsförelägganden i skiljeförfarande rör det sig här inte om något tvåstegsförfarande, utan part inger ansökan direkt till domstolen, som eventuellt meddelar editionsföreläggande. Bevisanskaffning genom editionsföreläggande sker således snabbare i domstol än i skiljeförfarande, vilket medför att de bevis som motparten vägrar tillhandahålla mer effektivt kan anskaffas i domstol.

En domstol synes under förberedelsen ha en möjlighet att inom ramen för sin materiella processledning, på parts initiativ, uppmana motparten att utge en skriftlig handling.³¹⁰ Om exempelvis en part framställer ett editionsyrkande, kan domstolen först uppmana motparten att frivilligt utlämna handlingen, varpå tvångsmedel annars kan aktualiseras. Genom uppsmaningen kan domstolen däremot inte tvinga en part att utge en specifik handling.³¹¹ Om part vägrar utge handlingen som domstolens uppsmaning avser är domstolen däremot troligen obenägen att låta detta agerande få bevisverkan i målet.³¹² Eftersom domstolen har tvångsmedelsbefogenheter är negativ inferens inte någon användbar mekanism i domstol på samma sätt som i skiljeförfarande.³¹³ Av det ovan sagda följer att en domstol har

---

som gäller för rättegång; Lindskog 2012, s 1023 samt Heuman 1999, s 583. Jfr 18 kap RB samt 44§ i SHS skiljedomsregler.

³⁰⁶ Intervju med advokat Niklas Åstenius.

³⁰⁷ Westberg 2013, s 285.

³⁰⁸ Jfr Ekelöf 2009, s 105 samt Westberg 2013, s 378.

³⁰⁹ Enligt 38 kap 2§ RB.

³¹⁰ 42 kap 8§ 2 st RB. Jfr 35 kap 6§ RB som inte innehåller något förbud för domstolen att bedriva materiell processledning vid bevisanskaffningen. Sådan materiell processledning synes varken åsidosätta kraven att domstolen ska vara opartisk och objektiv samt upprätthållanda en effektiv process; jfr prop. 1986/87:89, s 105 samt Ekelöf m.fl. 2011, s 45f.

³¹¹ Jfr Westberg 1988, s 553.

³¹² Jfr 35 kap 4§ RB, Fitger 2013, 35:4 samt Westberg 1988, s 534. Domstolen har fri bevisvärdering enligt 35 kap 1§ RB.

³¹³ Jfr avsnitt 2.3.1 samt 2.3.5 ovan.

liknande möjligheter som en skiljenämnd att uppmana part att utge skriftlig bevisning. Dock har skiljenämnden, tillskillnad från domstolen, en skyldighet att handlägga tvisten snabbt och ändamålsenligt samt en diskretionär prövningsrätt.³¹⁴ Det finns således förutsättningar för att part kan anskaffa bevis genom editionsuppmaning snabbare i skiljenämnden än i domstol.³¹⁵

Slutsatsen är därmed att bevisanskaffningen i skiljeförfarande är effektiv, på ett sätt som gör tvistlösningsformen attraktiv och konkurrenskraftig, under förutsättning att part eller tredje man frivilligt följer editionsuppmaningen skiljenämnden meddelar.

4.2 Bevisanskaffningens effektivitet i internationella skiljeförfaranden

Även i internationella skiljeförfaranden kan bevisanskaffningen ske genom självständigt anskaffande av skriftliga handlingar eller informella förfrågningar till motpart och tredje man om att få tillgång till specifika dokument. I resterande fall där part inte på frivillig basis kan anskaffa erforderliga bevis, söker part ofta få tillgång till handlingarna genom att begära en editionsuppmaning. Ofta är existensen av skiljenämndens möjlighet att använda sig av negativ inferens, om part vägrar lämna ut handlingarna, tillräckligt för att motparten ska följa editionsuppmaningen.³¹⁶

Editionsuppmaningar avseende skriftliga dokument i internationella skiljeförfaranden har ökat kraftigt de senaste åren.³¹⁷ Men kan editionsuppmaningarna som meddelas enligt IBA-reglerna ske på ett effektivt sätt? Enligt reglerna ska ett samrådsmöte hållas mellan parterna och skiljenämnden dels i början av processen, dels innan skiljenämnden prövar en invändning.³¹⁸ Om parterna och skiljenämnden ska närvara fysiskt vid dessa samrådsmöten kan skiljeförfarandet fördröjas, genom att ett ledigt datum ska finnas där samtliga har möjlighet att resa från sina hemländer till det land där mötet ska hållas, vilket även resulterar i extra kostnader. Dessa samrådsmöten mellan parterna och skiljenämnden kan därför med fördel hållas genom tele- och videokommunikation, utan fysisk närvaro i samma

---

³¹⁴ Jfr 21§ 1 m LSF samt Heuman 1999, s 282f..

³¹⁵ Däremot är bevisanskaffningsförfarandet inför domstol billigare då staten avlönar domarna; Heuman 1999, s 30.

³¹⁶ Webster 2001 II, s 57f..

³¹⁷ Derains 2009, s 83 samt Zettermarck & Wikström 2010, s 587.

³¹⁸ Art 2.1 samt art 3.7 IBA-reglerna.

land.³¹⁹ Även inspektionen av dokumenten som skiljenämnden eller en expert företar kan innebära att effektiviteten i editionsförfarandet enligt IBA-reglerna eftersätts. En sådan granskning av dokumenten företas i situationer då det inte finns möjlighet att bedöma invändningen av editionsuppsmaningen.³²⁰ Sådan inspektion av dokumenten ska av skiljenämnden eller en expert dock endast företas under särskilda omständigheter ("exceptional circumstances"), varför bestämmelsen torde ha en begränsad tillämpning och endast aktualiseras när skiljenämnden inte kan bedöma om handlingarna innefattar "commercial confidentiality" eller politisk känslig information.³²¹ Faktorer som tid och kostnad spelar även in i valet mellan om skiljenämnden ska granska dokumenten själv, eller anlita en expert för inspektionen, vilket motverkar skenande kostnader och stor tidsåtgång vid bevisanskaffningen.³²²

Vidare kan skiljenämndens befogenhet enligt IBA-reglerna att ex officio införskaffa bevisning verka hämmande för bevisanskaffningens effektivitet.³²³ Ur ett svenskt perspektiv kan det förefalla som främmande att skiljenämnden har befogenhet att på eget initiativ anskaffa dokument som ingen av parterna är intresserade av att åberopa som bevis.³²⁴ Dock synes skiljenämndens befogenhet att ex officio anskaffa bevis enligt IBA-reglerna i praktiken inte påverka förfarandets effektivitet i större utsträckning, då möjligheten sällan utnyttjas.³²⁵ Vad gäller identifieringskravet för handlingar i internationella skiljeförfaranden, tillåter IBA-reglerna, till skillnad från regleringen i nationella skiljeförfaranden, identifiering av en kategori av handlingar trots att sökande kan identifiera det eller de specifika dokument som eftersöks.³²⁶ I internationella skiljeförfaranden kan således vaga editionsyrkanden beträffande en kategori av dokument beviljas i större utsträckning än i nationella skiljeförfaranden, vilket kan hämma effektiviteten vid bevisanskaffningen, särskilt om part medvetet söker fördröja förfarandet.³²⁷ I övrigt ger inte IBA-reglerna möjlighet till en mer extensiv edition i skiljeförfarande än vad LSF medger, utan de båda regelverken tillåter, trots olika terminologi, edition i liknande omfattning.³²⁸

---

³¹⁹ Jfr Ashford 2013, s 76.

³²⁰ Art 3.8 IBA-reglerna.

³²¹ Enligt art 9.2 (e) samt (f); Raeschke-Kessler 2002, s 423.

³²² Jfr IBA Working Party 2010, s 11.

³²³ Art 3.10.

³²⁴ Någon sådan möjlighet existerar ej enligt LSF; prop. 1998/99:35, s 112f..

³²⁵ Jfr Smit 2006, s 99.

³²⁶ Art 3.3 (a).

³²⁷ Jfr Born 2009, s 1907. I nästa avsnitt diskuteras om editionen kan begränsas.

³²⁸ Exempelvis innebär 3(a) (ii) IBA-reglerna om möjligheten att identifiera elektroniska dokument genom söktermer, filnamn etc. inte en möjlighet till fishing expeditions; jfr IBA Working Party 2010, s 9 samt Ashford 2013, s 61f..

När väl en editionsuppmaning meddelas, är det särskilt förödande för effektiviteten om motparten inte följer den, eftersom bevis endast i särartade fall kan anskaffas med hjälp av editionsföreläggande i internationella skiljeförfarande.³²⁹ Editions-föreläggande av svensk domstol är, på grund av verkställighetssvårigheterna, endast verkningsfullt när subjektet som innehar dokumenten även bor i Sverige. Om ett editionsföreläggande av en svensk domstol meddelas för att anskaffa bevis i Sverige, kan kostnaderna bli stora om handlingarna editionsyrkandet avser måste identifieras genom editionsförhör i domstol. Eftersom språket vid domstolsförhöret är svenska kommer tolkar att krävas om parterna kommer från andra länder och inlagor att behöva översättas till svenska. Översättningen medför tidsförlust, processuella risker (då översättningar kan bli felaktiga) samt kostnader till tolkar och översättare.³³⁰

I internationella skiljeförfaranden som äger rum i Sverige kommer parterna ofta från andra länder och innehar bevisrelevanta handlingar i exempelvis företagets ursprungsländer. Ett editionsföreläggande av svensk domstol är således inte till någon nytta i flertalet internationella skiljetvister i Sverige för att anskaffa bevisning, då svenska domstolars jurisdiktion begränsas till Sveriges territorium. Såldes sker ofta anskaffningen av bevis i internationella skiljeförfaranden genom editionsuppmaning av skiljenämnden, utan inblandning av domstol.³³¹ Av de editionsförelägganden som däremot meddelas inom ramen för internationella skiljeförfaranden, sker flera i förhållande till tredje man. Att editionsförelägganden ofta riktas mot tredje man kan bland annat förklaras mot bakgrund av att denne inte kan påverkas av negativ inferens och således inte följer editionsuppmaningar i samma utsträckning som en part i skiljeförfarandet.³³² Grovt uppskattat kan skiljeförfarandet försenas från 6 månader upp till ett år genom att ansökan av part eller skiljenämnd sker till utländsk domstol för meddelande av editionsföreläggande.³³³ Denna tidsåtgång kan jämföras med att ett skiljeförfarande generellt kan sägas ta ett år från påkallandet av förfarandet till dess att skiljedom meddelas.³³⁴ Vidare tillkommer stora kostnader för parterna när skiljenämnden eller part ska ansöka om editionsföreläggande i utlandet och möjligen även behöva bege sig till det land i vilket bevisupptagning ska ske. Mot denna bakgrund gör

---

³²⁹ Jfr Berg 2013, s 1, Derains 2009, s 90 samt Webster 2001 II, s 58.

³³⁰ 10§ språklagen (2009:600) samt Öhrström 2009, s 46. Utredningen som för närvarande ser över LSF ska endast överväga åtgärder i syfte att förenkla för utländska parter att delta i *klanderprocessen* i svensk domstol och inte i bevisupptagningen; Dir 2014:16, s 10f..

³³¹ Jfr Born 2009, s 1922f., Hobér 2011, s 239 samt Redfern & Hunter 2009, s 405.

³³² Redfern & Hunter 2009, s 454 samt Born 2009, s 1918.

³³³ Jfr Arvidsson & Alvsing 2014, s 15 med hänvisningar; tidsåtgången för editionsföreläggande i nationellt domstolsförfarande.

³³⁴ Jfr med att tidsgränsen för meddelandet av skiljedom enligt SHS skiljedomsregler (§37) är 6 månader och enligt SHS regler för förenklat skiljeförfarande (§36) är 3 månader.

förseningarna och kostnaderna, som en ansökan om editionsföreläggande i utländsk domstol är förenad med, editionsföreläggandet till ett opraktiskt och oattraktivt val för parterna. Vidare godtar endast ett fåtal nationella rättsordningar att bevisupptagning sker i domstol för skiljeförfarande som äger rum i annat land. Om part således genom egenhändig informationsanskaffning, alternativt genom editionsuppmaning, inte får tillgång till erforderliga bevis, är mekanismerna för att tillhandahålla bevis genom tvångsmedelsanvändning begränsade i internationella skiljeförfaranden.

I domstolsprocessen däremot, finns det för anskaffning av bevis utomlands genom editionsföreläggande av utländsk domstol, goda och relativt effektiva lösningar part kan använda sig av. Haagkonventionen och EU:s bevisupptagningsförordning ger svensk domstol en möjlighet att framställa begäran till bevisupptagning i ett annat lands domstol. Sedan översänds de anskaffade handlingarna till den svenska domstolen och delges parterna. Det krävs dock att den begärda handlingen kan anskaffas enligt de metoder den nationella lagstiftningen i det främmande landet erbjuder, vilket kan vara svårt att överblicka.³³⁵ Beroende på hur lång väntetiden är och hur effektiv bevisupptagningsprocessen är i det främmande landet, kan anskaffningen av bevis som finns utomlands ta olika lång tid. Domstolsprocessen har ändå ett effektivitetsövertag gentemot skiljeförfarandet i detta avseende. Endast ett fåtal länders lagstiftning erbjuder nämligen möjligheten till bevisupptagning inom ramen för skiljeförfarande som äger rum i annat land.

Som nämndes tidigare i kapitel 4.2 har även domstolen en möjlighet att inom ramen för sin materiella processledning uppmana part att utlämna skriftliga bevis.

Slutsatsen är att bevisanskaffningen i internationella skiljeförfarande i Sverige kan ske på ett effektivt sätt under förutsättning att part följer skiljenämndens editionsuppmaning. I skiljeförfarande kan däremot bevis utomlands inte anskaffas lika effektivt med tvång som inom ramen för domstolsprocessen.

---

³³⁵ Jfr Westberg 2013, s 299.

5 Åtgärder för ökad effektivitet

I föregående kapitel fastslogs att bevisanskaffningen i nationella och internationella skiljeförfaranden endast är effektiv om part följer skiljenämndens editionsuppmaning eller utlämnar bevishandlingar på frivillig basis. Slutsatsen var bland annat att editionsföreläggande inte är en effektiv mekanism för anskaffning av bevis i skiljeförfaranden, i synnerhet internationella sådana. Det är således angeläget att söka finna åtgärder för att förbättra effektiviteten vid anskaffning av bevis i skiljeförfarande. Även om de åtgärder som föreslås i detta kapitel ska främja effektiviteten, får de ej tillåtas inskränka i parternas och tredje mans rättssäkerhet. I inledningen till uppsatsen definierades rättssäkra effektivitetsåtgärder som åtgärder genom vilka part inte kan ägna sig åt planlös bevisanskaffning. Effektiviseringsåtgärderna ska enligt definitionen samtidigt ge part en möjlighet att anskaffa erforderlig bevisning för att denne ska kunna utföra sin talan på ett adekvat sätt.

Nedan kommer en rad åtgärder för främjandet av en effektiv bevisanskaffningsprocess i skiljeförfarande att diskuteras utifrån ett effektivitets- och rättssäkerhetsperspektiv. Eftersom vaga editionsuppmaningar som innebär en inskränkning av den enskildes integritet och privatliv även är ineffektiva, kommer rättssäkerheten främst att diskuteras utifrån parts rätt att utföra sin talan.³³⁶ De åtgärder som föreslås kommer inte innebära en ändring av gällande rätt utan snarare en förändring av hur parterna och skiljenämnden tillämpar gällande rätt. Det synes trots allt vara tillämpningen av regleringen som resulterar i en ineffektiv bevisanskaffning och inte exempelvis frånvaron av tvångsmedel för skiljenämnden.³³⁷

5.1 Begränsning av edition

Att anskaffa bevis i skiljeförfarande genom editionsuppmaningar och editionsförelägganden är en kostsam och tidskrävande process. Det har framhållits att denna bevisanskaffningsprocess är den aspekt av skiljeförfarande som tar mest tid och pengar i anspråk.³³⁸ En drastisk åtgärd för att främja effektiviteten i skiljeförfarandet är således att skiljenämnden

---

³³⁶ Jfr Elgueta 2011, s 180 samt Kimmelman & McGrath 2006, s 53f.

³³⁷ Jfr t.ex. Lindskog 1987, s 17f. samt Jarvin 1999, s 54 som menar att skiljenämnden bör kunna höra parterna under ed. Frånvaron av sådana tvångsmedelsbefogenheter för skiljenämnden är dock välmotiverad; prop. 1998/99:35, s 115f. samt Hobér 1990, s 65.

³³⁸ Risse 2013, s 459. Jfr Kimmelman & McGrath 2006, s 56.

förbjuder förekomsten av dels editionsuppmaningar, dels editionsföreläggande.³³⁹ Parterna skulle därigenom endast ha tillgång till de bevis de kan anskaffa utan skiljenämnden eller domstolens hjälp. Att förbjuda alla former av edition i skiljeförfarande är inte en adekvat effektivitetsåtgärd, då den inte är förenlig med parts rätt att anskaffa och åberopa bevis för att kunna föra sin talan i målet. Det finns däremot anledning att undersöka om editionen av handlingar genom editionsuppmaning respektive editionsföreläggande kan begränsas i skiljeförfarande utan att rättssäkerheten för parterna åsidosätts.

5.1.1 Begränsning av editionsuppmaning

Editionsuppmaningar avseende skriftliga handlingar i skiljeförfaranden ska på senare tid, bland annat på grund av den tekniska utvecklingen och involveringen av diverse specialister i processen, ha ökat kraftigt.³⁴⁰ Genom att mer bevismaterial förs in i processen, ökar kostnaderna och tidsåtgången genom att parterna och skiljenämnden måste sätta sig in den stora mängden handlingar.³⁴¹ Att söka begränsa förekomsten av editionsuppmaningar utan att rättssäkerheten åsidosätts är således en åtgärd som skulle kunna främja effektiviteten avsevärt i skiljeförfarande. Skiljenämnden kan exempelvis avslå editionsyrkanden som framställts på ett för sent stadium av förfarandet, då de bevis som anskaffas i annat fall avvisas i ett senare skede enligt 25§ 2 st LSF.³⁴²

En annan möjlighet är att skiljenämnden klargör att endast edition av ett begränsat antal handlingar per part accepteras.³⁴³ Risken är dock stor att part måste anskaffa fler handlingar genom edition än vad som tillåts genom skiljenämndens begränsning, för att kunna ha en möjlighet att utföra sin talan och uppfylla bevisbördan för vissa omständigheter. Att begränsa antalet dokument som får anskaffas genom edition är således inte önskvärt. Skiljenämnden måste istället bedöma varje editionsyrkande för sig och se till att de uppfyller kraven på bland annat bevisbetydelse och identifiering. Vid denna prövning av editionsuppmaning respektive editionsyrkande kan skiljenämnden däremot, för främjandet av effektiviteten, tillämpa villkorsreglerna mer stringent.³⁴⁴ Skiljenämnden bör således inte endast för att de bifallit ett editionsyrkande till förmån för ena parten, även bifalla

---

³³⁹ Risse 2013, s 459f.

³⁴⁰ Schneider 2009, s 365f.. Jfr Arvidsson & Alvsing 2014, s 1 för edition i domstolsprocessen.

³⁴¹ Risse 2013, s 453 samt Schneider 2009, s 366.

³⁴² Jfr ovan under 2.2. Då part haft möjlighet att anskaffa bevisningen i ett tidigare skede, men försuttit sin chans, torde en sådan avvisning inte inverka på rätten att utföra sin talan.

³⁴³ Schneider 2009, s 368 samt ICC 2012, s 12.

³⁴⁴ Jfr Lundmark 1997, s 344.

motpartens yrkande om editionsuppmaning trots att det ej avser bevisrelevanta handlingar.³⁴⁵ Genom stringent tillämpning av villkoren för editionsuppmaning undviks även bevisning avseende ostridig fakta eller bevis som har oklart syfte.³⁴⁶ I linje med en strikt tillämpning av editionsvillkoren föreslås i doktrinen att part endast ska tillåtas anskaffa handlingar genom edition som avser styrka omständigheter vilka sökande har bevisbördan för.³⁴⁷ Rättssäkerheten riskerar dock att åsidosättas om skiljenämnden på detta sätt inte tillåter part anskaffa bevis genom editionsuppmaningar för att styrka omständigheter vilka motparten har bevisbördan för. Rätten att utföra sin talan inskränks genom att part inte ges möjlighet att anskaffa motbevisning. Parts anskaffning och åberopande av motbevisning avseende en omständighet motparten har bevisbördan för, kan vara avgörande för om motparten fullgör bevisbördan eller inte.³⁴⁸ Genom att skiljenämnden inte tillåter part anskaffa motbevisning, berövas denne en rätt att utföra sin talan på ett adekvat sätt för att kunna nå framgång i tvisten. Således ska skiljenämnden ej kategoriskt endast låta den som har bevisbördan för en viss omständighet anskaffa bevis genom edition.

Att skiljenämnden ska tillämpa villkorsreglerna för editionsuppmaning stringent innebär att de inte slentrianmässigt ska bifalla vaga och omfattande editionsyrkanden av rädsla för att en klandertalan ska aktualiseras mot den framtida skiljedomen. Skiljenämnden måste ha i åtanke att det överhuvudtaget är mycket oklart om en skiljedom kan upphävas enbart på grund av att en editionsuppmaning inte beviljas.³⁴⁹ Vidare måste skiljenämnden iaktta skyldigheten att handlägga målet opartiskt, ändamålsenligt och snabbt; de måste med andra ord se till att editionsuppmaningar endast avser nödvändig bevisning för tvistens utgång.³⁵⁰ Det bör dock påpekas att det ibland kan vara problematiskt för skiljenämnden att på grundval av innehållet i en parts editionsyrkande, bilda sig en uppfattning om den begärda bevisningen är nödvändig för tvistens utgång.

För att skiljemännen ska kunna tillämpa IBA-reglerna och LSF på ett effektivt sätt och kunna urskilja editionsyrkanden som till exempel avser att styrka en ostridig omständighet, krävs det att skiljenämnden väntar med editionsfrågan till dess att tvistefrågorna är klargjorda och sakomständigheterna någorlunda utredda. Således är det ur

---

³⁴⁵ Jfr Heuman 2003, s 457.

³⁴⁶ Jfr ICC 2012, s 12 samt Lundmark 1997, s 344.

³⁴⁷ Brocker 2011, s 6 samt Derains 2006, s 87.

³⁴⁸ Jfr Ekelöf m.fl. 2009, s 79 & 88.

³⁴⁹ 34§ 6 pt LSF. Jfr NJA 1963 A 23 och Lindskog 2012, s 673 vid not 35. Jfr dock Heuman 1989 II, s 242ff..

³⁵⁰ Jfr 21§ 1 m LSF.

effektivitetssynpunkt fördelaktigt om skiljenämnden inte låter part inkomma med editionsyrkanden förrän tidigast efter den första omgången skriftliga inlagor kommunicerats med parterna.³⁵¹ Om skiljenämnden däremot väljer att editionen ska äga rum i ett tidigare skede av skiljeförfarandet, finns det risk för att de ej på ett adekvat sätt har möjlighet att bedöma om förutsättningarna för editionsuppmaning är uppfyllda.³⁵² I sådana fall kan irrelevanta och vaga editionsyrkanden, som tynger förfarandet, bifallas, bland annat då skiljenämnden inte vet vilka fakta som är ostridiga, vem av parterna som har bevisbördan för vilka omständigheter eller vilka tvistefrågor som är centrala i målet.

Men även om skiljemännen väljer att behandla editionsfrågor i ett stadium då de är insatta i tvisten samt tillämpar editionsvillkorsreglerna strikt, kan vaga editionsuppmaningar avseende stora mängder dokument ändå beviljas. Vad gäller sådana vaga editionsuppmaningar resulterar de i höga kostnader för parterna och innehåller ofta endast en mindre andel för tvisten relevanta dokument.³⁵³ En möjlighet för skiljenämnden att undvika edition avseende en stor mängd handlingar är att begränsa editionsuppmaningen till att endast avse de viktigaste dokumenten alternativt, om viktiga dokument inte kan urskiljas, ge sökanden tillgång till ett dokument i mängden. Om sedan sökande, efter att ha granskat den utvalda handlingen, fortfarande har ett behov av fler handlingar, kan skiljenämnden besluta om editionsuppmaning avseende ytterligare handlingar.³⁵⁴ Genom denna metod kan editionsökande finna att dokumenten i den beskrivna kategorin av handlingar inte är relevanta för tvisten och edition av en större mängd handlingar kan undvikas. En annan möjlighet för skiljenämnden att undvika omfattande editionsuppmaningar är att göra en intresseavvägning mellan de kostnader och den tidsfördröjning som tillhandahållandet av dokumenten innebär och den begärda handlingens bevisbetydelse.³⁵⁵ Betungande editionsuppmaningar, innefattande mängder av handlingar som inte kan tänkas vara centrala i sökandes bevisföring, kan skiljenämnden vägra meddela i sådana fall. IBA-reglerna synes ge utrymme för en sådan proportionalitetsprövning i art 9.2 (c),³⁵⁶ medan det av LSF eller RB inte framgår att någon sådan intresseavvägning kan företas vid meddelandet av en editionsuppmaning. Skiljemännen kan dock vara försiktiga med att avslå begäran om editionsuppmaningar med hänsyn till en sådan

---

³⁵¹ Jfr Derains 2006, s 88, Brocker 2011, s 6, Born 2009, s 1900, Zettermarck & Wikström 2010, s 597, ICC 2012, s 51, Lew 2009, s 25, Berg 2013, s 1 samt Smith 2006, s 97.

³⁵² Jfr Born 2009, s 1899.

³⁵³ Jfr Heuman 1999, s 460f., Born 2009, s 1908 samt Risse 2013, s 459f..

³⁵⁴ Jfr Hanotiau 2009, s 360, Heuman 2003, s 449 samt Slate 2010, s 196.

³⁵⁵ Hanotiau 2009, s 358f. och Webster 2001 II, s 41.

³⁵⁶ "unreasonable burden to produce". Hamilton 2006, s 73f., Hanotiau 2006, s 117 samt IBA Working party 2010, s 26.

intresseavvägning, då en klandertalan kan aktualiseras mot skiljedomen i efterhand om handlingarna som begärdes visar sig kunna ha varit avgörande för tvistens utgång.

En sista åtgärd som skiljenämnden kan vidta för att begränsa editionsuppmaningarnas omfattning och därigenom främja bevisanskaffningens effektivitet, är att beakta parts avsiktliga framställningar av irrelevanta och betungande editionsyrkanden vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet. En möjlighet för skiljemännen att beakta en parts bad faith-agerande framgår av IBA-reglerna.³⁵⁷ Sådant bad faith-agerande synes innefatta parts försök att obstruera förfarandet genom att avsiktligt framställa betungande och omfattande editionsyrkanden eller vidta grundlösa invändningar mot editionsuppmaningar i samma syfte. Skiljenämnden har en tämligen stor frihet enligt IBA-reglerna att anpassa kostnadsfördelningen efter parts avsiktliga obstruktionstaktik vid bevisanskaffningen.³⁵⁸

Finns det en motsvarande möjlighet för skiljenämnden att inom ramen för LSF beakta parts avsiktliga framställningar av irrelevanta och betungande editionsyrkanden vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet? Parterna svarar solidariskt för ersättningen till skiljemännen.³⁵⁹ Om inte parterna kommit överens om annat får skiljenämnden på begäran av part bestämma hur ersättning till skiljemännen slutligt ska fördelas mellan parterna.³⁶⁰ Om inget avtal finns för fördelning av förfarandekostnaderna bör skiljenämnden tillämpa 18 kap RB analogt.³⁶¹ Enligt 18 kap 6§ RB stadgas bland annat att part som genom vårdslöshet eller försummelse orsakat uppskov i målet eller annars vållat kostnad för motparten är skyldig att ersätta sådan kostnad. För att ersättningsskyldighet ska föreligga anges i lagmotiven att parts vårdslöshet eller försummelse ska orsaka dröjsmål i förfarandet eller annars orsaka motparten kostnader samt att den försumliga processföringen kan tillräknas parten (ej laga förfall).³⁶² Om part avsiktligt framställer vaga editionsyrkanden som avser mängder av irrelevanta handlingar fördröjs skiljeförfarandet genom att skiljenämnden måste pröva om dessa yrkanden uppfyller villkoren för edition. Att vidare delge motparten editionsyrkandet samt bedöma om respektive handling eller kategori av handlingar har bevisbetydelse mot bakgrund av de i målet åberopade omständigheterna, torde vara tidsödande. 18 kap 6§ RB torde i sådana fall vara analogt

---

³⁵⁷ Art 9.7 samt punkt 3 i preambeln till IBA-reglerna.

³⁵⁸ Jfr Ashford 2011, s 16 & 167 samt Brocker 2013, s 4. Jfr ICC 2012, s 15. Se vidare under 5.2 nedan om kostnadssanktion för bad faith-agerande.

³⁵⁹ 37§ 1 st 1 m LSF.

³⁶⁰ 42§ 1 m LSF.

³⁶¹ Lindskog 2012, s 1022 samt Heuman 1999, s 583.

³⁶² SOU 1938:44 s 236.

tillämplig för skiljenämndens kostnadsfördelning mellan parterna.³⁶³ Skiljenämnden bör således på parts begäran låta motparten, som genom betungande och irrelevanta editionsyrkanden fördröjt förfarandet, stå för en större del av förfarandekostnaderna genom analog tillämpning av 18 kap 6§ RB.³⁶⁴ Skiljemännens beslut om kostnadsfördelningen mellan parterna kan inte omprövas av domstol på materiell grund.³⁶⁵

Genom att skiljemännen i ett tidigt skede klargör att obstruktion av förfarandet genom avsiktligt betungande editionsyrkanden eller grundlösa invändningar kommer att sanktioneras kostnadsmässigt, kan bevisanskaffningen effektiviseras då troligen färre omfattande editionsyrkanden och grundlösa invändningar framställs av parterna. Eventuell obstruktionstaktik kommer förhoppningsvis att överges av part för att undvika att få bära en större del av kostnaderna för skiljeförfarandet. Tanken är inte att varje editionsyrkande som inte uppfyller villkoren för edition ska kostnadssanktioneras, vilket i viss mån skulle avskräcka part från att tillvarata sin rätt att utföra sin talan och anskaffa erforderliga bevis. Istället bör endast avsiktlig, utpräglad obstruktionstaktik i bevisanskaffningen av skiljenämnden kostnadssanktioneras för att parterna inte ska berövas rätten till en effektiv tvistlösning.

5.1.2 Begränsning av editionsföreläggande

Editionsföreläggande under medverkan av allmän domstol i skiljeförfarande är ett kostsamt moment som fördröjer skiljeförfarandet.³⁶⁶ Kan dessa editionsförelägganden på ett effektivt sätt begränsas? En aktuell fråga är om skiljemännen, med hänsyn till kostnaderna och tidsfördröjningen av förfarandet, kan underlåta att meddela tillstånd till bevisupptagning i tingsrätten trots att förutsättningar i övrigt föreligger. Vissa författare anser att skiljemännen har denna möjlighet att inte meddela tillstånd till domstolsmedverkan vid bevisanskaffningen för att främja effektiviteten.³⁶⁷ Part har dock en rätt att utföra sin talan och anskaffa bevisning enligt de möjligheter som LSF erbjuder.³⁶⁸ Detta krav på rättssäkerhet bör inte underordnas kravet på ett snabbt förfarande. Skiljenämnden bör således, om förutsättningarna för meddelandet av tillstånd till bevisupptagning i

---

³⁶³ Jfr Heuman 1999, s 284 samt Lindskog 2012, s 1023 vid not 20.

³⁶⁴ Ersättningsskyldigheten enligt 18 kap 6§ RB ska omfatta den kostnad som omfattas genom parts försummelse; SOU 1938:44 s 236. Svårigheter kan uppstå vid beräkningen av hur stor kostnad som orsakas av en parts omfattande och irrelevanta editionsyrkande.

³⁶⁵ Prop. 1998/99:35, s 165, 167 & 239.

³⁶⁶ Shaughnessy 2006, s 310 & s 312, Lundblad 1997, s 332 samt Hobér 2011, s 240.

³⁶⁷ Jarvin 1999, s 56, Hobér 1990, s 64 vid not 61 samt 2011, s 239 samt Brocker 2001, s

27.

³⁶⁸ Jfr under 1.5.2 ovan.

tingsrätten är uppfyllda, inte kunna underlåta att ge ett sådant tillstånd med hänvisning till effektivitetsskäl eller att sökande försöker obstruera förfarandet.³⁶⁹ Ej heller får domstolen, när denne prövar om ansökan om editionsföreläggande ska beviljas, underlåta att meddela editionsföreläggande av effektivitetsskäl om kraven i övrigt är uppfyllda. Lagstöd för att neka editionsföreläggande på denna grund finns inte i LSF eller RB och domstolen har ingen diskretionär prövningsrätt.³⁷⁰

Någon möjlighet för skiljenämnd och domstol att förbjuda editionsföreläggande i skiljeförfarandet av effektivitetsskäl finns således inte. Däremot kan skiljenämnden genom vissa åtgärder göra så att parterna ej längre finner editionsföreläggande vara nödvändigt. När en part vill ha domstolsinblandning vid bevisanskaffningen kan Skiljenämnden föreslå att editionsförhör kan hållas i skiljenämnden innan tillstånd till domstolsmedverkan meddelas.³⁷¹ Efter editionsförhöret kan part ha fått den information denne eftersöker muntligt eller blivit medveten om att de dokument som eftersträvas inte alls innehåller den eftersökta informationen och betrakta ett editionsföreläggande som onödigt. På detta sätt kan således editionsföreläggande undvikas genom att editionsförhör först hålls i skiljenämnden. Om däremot editionsförhöret inte skulle ändra på sökandes inställning till domstolsmedverkan, är åtgärden kontraproduktiv och innebär i sig en ytterligare fördröjning av förfarandet. Skiljenämnden bör således endast föreslå editionsförhör i skiljenämnden, innan domstolsassistans sker, om de ser en möjlighet till att förhöret kan kasta nytt ljus över ansökan och få den att förefalla som onödig eller överflödigt för editionssökande. Denna åtgärd åsidosätter ej parts rätt att utföra sin talan då denne själv kan välja att fullfölja sin ansökan om editionsföreläggande av domstol.

5.2 Påföljd om editionsuppmaning ignoreras

Som framhållits tidigare fungerar bevisanskaffningen i skiljeförfarande relativt friktionsfritt och effektivt så länge part utlämnar handlingar i enlighet med den av skiljenämnden utfärdade editionsuppmaningen. Genom att få parter att följa editionsuppmaningen i större utsträckning kan således effektiviteten främjas, då tidskrävande och kostsamma editionsföreläggande

---

³⁶⁹ Jfr Heuman 2003, s 456 samt 1989 II, s 252f., Andersson m.fl. 2011, s 125 Lindskog 2012, s 603 & 698 och Zettermarck & Wikström 2010, s 589f.. Jfr även Shaughnessy 2006, s 310. Klandertalan enligt 34§ 6 pt LSF kan även aktualiseras om tillstånd nekas utan lagstöd.

³⁷⁰ Jfr Shaughnessy 2006, s 310.

³⁷¹ Magnusson 1996, s 23.

i sådana fall inte behöver användas. Som tidigare nämnts är existensen av negativ inferens inte alltid tillräcklig för att part ska utlämna de begärda handlingar editionsuppmaningen avser.³⁷² En åtgärd för att få part att följa editionsuppmaningen är således att låta skiljemännen beakta en parts vägran att utlämna dokumenten vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet.³⁷³ Om part vet att denne kan komma att kostnadssanktioneras om inte avsedda dokument utlämnas, kan detta medföra att denne i större utsträckning väljer att agera i enlighet med editionsuppmaningen. En kostnadssanktion, vars beloppsmässiga omfattning anpassas efter tvisteföremålets värde eller parternas ekonomiska styrka, kan förefalla som mer konkret och påtaglig än vad gäller negativ inferens.

IBA-reglerna innehåller i preambeln en princip om att parterna i förfarandet ska agera i enlighet med ”good faith”.³⁷⁴ Vidare föreskriver en artikel i regelverket att skiljenämnden, om part åsidosätter sin skyldighet att agera i ”good faith”, får beakta detta vid kostnadsfördelningen av bevisupptagningen och skiljeförfarandet.³⁷⁵ Varken IBA-reglerna eller dess officiella kommentar föreskriver dock i vilka situationer en part kan anses ha åsidosatt ”good faith”. Det förefaller istället som att skiljenämnden i varje enskilt fall får bedöma om en part inte agerat i ”good faith”, varpå de kan beakta agerandet vid kostnadsfördelningen.³⁷⁶ ”Bad faith-agerande” kan i viss mån härledas utifrån de skyldigheter som följer av IBA-reglerna.³⁷⁷ Då en parts skyldighet att tillhandahålla de dokument en skiljenämnd uppmanar till uttryckligen framgår av reglerna, kan ett åsidosättande härom konstituera bad faith-agerande. Det torde således finnas en möjlighet för skiljenämnden att anse att part, som utan godtagbara ursäkter underlåtit att tillhandahålla de dokument som editionsuppmaningen avser, agerat i ”bad faith” och beakta detta vid kostnadsfördelningen. Om skiljenämnden således använder denna möjlighet till kostnadssanktion i större utsträckning, kan resultatet bli att parterna följer dess editionsuppmaningar i större utsträckning och en högre effektivitet i bevisanskaffningen kan uppnås.³⁷⁸

---

³⁷² Se ovan under 4.1.

³⁷³ Kostnaderna innefattar ersättning till skiljemän, ombud, gottgörelse för eget arbete och tidsförlust, kostnader för bevisning samt utgifter till eventuellt skiljedomsinstitut; prop. 1998/99:35, s 239.

³⁷⁴ Punkt 3 i preambeln till IBA-reglerna.

³⁷⁵ Art 9.7 IBA-reglerna.

³⁷⁶ Bocker 2011, s 4 samt Ashford 2013, 14f..

³⁷⁷ Ashford 2013, 15f..

³⁷⁸ Jfr dock Veeder 2009, s 323 som anför att det finns en risk för att good faith-bestämmelsen tynger parternas skyldighet att utge dokument till nackdel för förfarandets effektivitet. Att part på grund av regelns existens följer skiljenämndens editionsuppmaning inverkar dock positivt på bevisanskaffningens effektivitet, då bland annat resurskrävande editionsförelägganden undviks. Visserligen kan en kostnadssanktion av bad-faith agerande verka betungande för skiljeförfarandet som helhet, då parterna följer

Finns det en möjlighet för skiljenämnden att kostnads sanktionera parts vägran att följa en editionsuppmaning i skiljeförfarande där inte IBA-reglerna utan enbart LSF tillämpas? Som nämnts ovan kan skiljenämnden enligt LSF på parts begäran bestämma hur ersättningen slutligt ska fördelas mellan parterna.³⁷⁹ Bestämmelserna i 18 kap RB tillämpas analogt vid prövningen av hur kostnadsfördelningen mellan parterna ska ske.³⁸⁰ Enligt 18 kap 6§ RB är part skyldig att ersätta kostnad denne orsakar genom fördröjning av målet på grund av vårdslöshet eller försummelse. Bestämmelsen är ämnad att främja snabbhet och koncentration i förfarandet.³⁸¹ Part som vägrar tillhandahålla de dokument en editionsuppmaning avser kan sägas fördröja förfarandet indirekt genom att motparten måste söka få till stånd ett tidskrävande editionsföreläggande av domstol för att kunna anskaffa handlingarna. Bestämmelsen torde således vara tillämplig i de situationer när part inte följer skiljenämndens editionsuppmaning, vilket resulterar i att motparten tvingas fördröja förfarandet genom att i stället anskaffa bevisen genom editionsföreläggande. De kostnader som motparten ska ersätta innefattar kostnader förenade med editionsföreläggandet samt kostnader som fördröjningen av förfarandet orsakat.³⁸² Även i skiljeförfarande där inte IBA-reglerna tillämpas kan således effektiviteten i bevisanskaffningen främjas genom att skiljenämnden klargör att avsiktligt betungande, vaga och irrelevanta editionsyrkande kommer att beaktas vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet.³⁸³

Skiljemännens beslut om kostnadsfördelningen mellan parterna kan inte omprövas av domstol på materiell grund.³⁸⁴

5.3 Proaktivt agerande av skiljemännen

Det hör till ovanligheterna att parterna avtalar om precisa regler för skiljeförfarandets genomförande, inklusive bevisanskaffningen. I många fall blir det därför skiljenämndens uppgift att organisera och styra upp regler för skiljeförfarandet.³⁸⁵ Skiljenämnden kan således sägas ha en möjlighet att undvika skiljeförfarandets utveckling mot en allt mer kostsam och långsam

---

editionsuppmaningarna i större utsträckning och producerar fler dokument. I föreliggande uppsats ligger dock fokus på bevisanskaffningens effektivitet.

³⁷⁹ 42§ 1 m LSF samt under 5.1.1 ovan.

³⁸⁰ Lindskog 2012, s 1022 samt Heuman 1999, s 583.

³⁸¹ SOU 1938:44 s 235.

³⁸² Jfr SOU 1938:44 s 236. Kostnaderna innefattar ersättning till skiljemän, ombud, gottgörelse för eget arbete och tidsförlust samt kostnader för bevisning; prop. 1998/99:35, s 239.

³⁸³ Jfr Lindskog 2012 s 1023 vid not 20.

³⁸⁴ Prop. 1998/99:35, s 165, 167 & 239.

³⁸⁵ Jfr Derains 2006, s 88.

process genom att inta en mer aktiv roll och ta kontroll över bevisanskaffningen. Skiljenämndens proaktiva agerande kan i viss mån sägas inskränka på partsautonomin i skiljeförfarandet.³⁸⁶ Tanken är dock att skiljenämnden, trots att den intar en proaktiv roll, ska låta parterna utföra sin talan och åberopa erforderliga bevis, om än inte i den utsträckning att obstruktion möjliggörs. Flera av de åtgärder skiljenämnden vidtar i den aktiva rollen påverkar ej parternas rätt att utföra sin talan mer än marginellt.

Skiljenämnden bör agera aktivt redan från början av skiljeförfarandet och på ett så tidigt stadium som möjligt hålla ett möte med parterna där skiljenämnden identifierar tvistefrågorna, anpassar tidsramarna för bevisupptagningen efter tvistens art, omfattning samt parternas önskemål.³⁸⁷ I samråd med parterna kan skiljenämnden, för att motverka hög tidsåtgång och höga förfarandekostnader, schemalägga bevisupptagningen efter olika tvistefrågor.³⁸⁸ På så sätt kan realistiska tidsgränser för inkommande av editionsyrkanden av skiljenämnden sättas upp och minska risken för fördröjningar.³⁸⁹ Som nämnts tidigare är det fördelaktigt att placera editionsfrågorna efter det att de första inlagorna är kommunicerade och tvistefrågorna någorlunda urkristalliserade.³⁹⁰ Skiljenämnden kan vidare, för att minska kostnaderna, även besluta om att handlingarna endast tillhandahålls i elektronisk form.³⁹¹ En ytterligare effektiviseringsåtgärd skiljenämnden kan vidta vid detta möte är att besluta om att samtliga dokument respektive part producerar i enlighet med en editionsuppmaning, inte ska delges skiljenämnden, utan endast motparten.³⁹² Istället delges skiljenämnden handlingarna i ett senare skede om de ska åberopas till stöd för talan. Genom denna åtgärd behöver skiljenämnden ej ta tid och pengar i anspråk för att undersöka dokument som hursomhelst inte kommer att utgöra en del av den åberopade bevisningen i målet.

Vid detta inledande möte kan skiljenämnden samråda med parterna för att få dem att minska omfattningen av de editionsyrkanden de senare kommer att framföra. Ett sådant samrådsförfarande kan visa sig vara framgångsrikt och få part att överge eventuell obstruktionstaktik.³⁹³ Skiljenämnden kan vid detta möte även klargöra för parterna att strikt tillämpning av villkoren för editionsuppmaning respektive tillstånd till editionsföreläggande av domstol

---

³⁸⁶ Jfr Slate 2010, s 195.

³⁸⁷ "Early consultation". Jfr art 2.1 IBA-reglerna samt ICC 2012, s 12. Mötet kan hållas genom exempelvis tele- och videokommunikation.

³⁸⁸ Jfr Art 3.14 sam IBA Working Party 2010, s 14.

³⁸⁹ Zettermarck & Wikström 2010, s 597 samt Hanotiau 2006, s 115.

³⁹⁰ Se ovan under avsnitt 5.1.1.

³⁹¹ Jfr Art 2.2 (e), IBA Working Party 2010, s 5f. samt ICC 2012, s 12.

³⁹² Hanotiau 2009, s 359, Smith 2006, s 98, Derains 2006, s 89 samt ICC 2012, s 12.

³⁹³ Jfr Redfern & Hunter 2009, s 395.

kommer att ske och att parterna därför bör undvika att framföra optimistiska editionsyrkanden.³⁹⁴

IBA-reglerna uppmuntrar skiljenämnden till att vid det inledande mötet med parterna ge en preliminär bedömning av vad de ser som huvudfrågorna i tvisten. Parterna kan därigenom effektivisera processen genom att fokusera bevisanskaffningen på sådana viktiga och relevanta frågor som skiljenämnden lyft fram.³⁹⁵ Det är dock av största vikt att denna fingervisning, av vad som parterna bör rikta in sin bevisning på, inte övergår till en förhandsprövning av åberopad bevisning eller tvistefrågor. Det råder enligt svensk rätt nämligen ett förbud för skiljenämnden att företa en sådan förhandsprövning.³⁹⁶

Skiljenämnden kan således genom att på ett tidigt stadium hålla ett möte med parterna, styra upp bevisanskaffningen i förfarandet på så sätt att den kan ske på ett effektivt sätt, med minskad risk för avbrott. Genom att skiljenämnden tar kontrollen över bevisanskaffningen och förklarar när edition ska ske och under vilka förutsättningar, motverkas en ordning där respektive part tar med sig sin rättskulturella bakgrund in i förfarandet. I annat fall kan exempelvis en amerikansk part, med erfarenheter av discovery, vara inställd på att omfattande och betungande edition av handlingar ska ske och agera därefter. Skiljenämnden kan då i viss mån påverka parterna till att inte begära edition av andra än just de mest nödvändiga handlingarna och därigenom främja bevisanskaffningens effektivitet.

---

³⁹⁴ Jfr Zettermarck & Wikström 2010, s 596.

³⁹⁵ Art 2.3 (a) IBA-reglerna, IBA Working Party 2010, s 6, Brocker 2011, s 5 samt Schneider 2009, s 369.

³⁹⁶ NJA 2008 s 406 samt Westberg 2013, s 470. Jfr Derains 2006, s 90 samt Lindskog 2012, s 611.

6 Avslutning

Denna uppsats handlar om avvägningen mellan en effektiv tvistlösningsform å ena sidan och parternas rätt att utföra sin talan och anskaffa bevis å andra sidan. Syftet med framställningen är först och främst att fastställa gällande rätt för anskaffning av skriftliga bevis i nationella respektive internationella skiljeförfaranden. För det andra är syftet att söka utröna om denna bevisanskaffning är tillräckligt effektiv för att skiljeförfarande ska vara en attraktiv tvistlösningsform. Om anskaffningen av bevis fastställs som ineffektiv, föreslås effektivitetsåtgärder i syfte att främja anskaffning av bevis till mindre tidsåtgång och kostnad, samtidigt som part eller tredje mans rättssäkerhet inte åsidosätts.

Hur och under vilka förutsättningar sker anskaffning av bevis i form av skriftliga handlingar enligt gällande rätt i ett skiljeförfarande i Sverige utan internationell anknytning? Det är parterna som enligt 25§ 1 st LSF ansvarar för bevisanskaffningen. Undersökningen har berört parternas möjlighet att anskaffa bevis dels med hjälp av skiljenämnden, dels med hjälp av domstol. En skiljenämnd kan på parts begäran uppmana motparten att tillhandahålla vissa handlingar. För att en sådan editionsuppmaning av skiljenämnden ska utfärdas krävs det att part framställer ett editionsyrkande till skiljenämnden. Editionsyrkandet måste innehålla en identifiering av en relevant handling eller kategori av handlingar som motparten eller tredje man innehar, vilka ej är sekretessbelagda. Dessa förutsättningar, liksom skiljenämndens befogenhet att utfärda editionsuppmaningar framgår inte av LSF eller lagmotiven, utan av § 15 1 st i den numera upphävda SML. Identifieringskravet kan uppfyllas genom angivandet av ett preciserat bevistema, en förvaringsplats eller en handlingskategori (om varje handling inte kan identifieras). För att part ska kunna identifiera handlingar kan denne begära att antingen ett editionsförhör i skiljenämnden ska hållas med motpart eller tredje man, eller att skiljenämnden ska uppmana motparten att skriftligen uppge samtliga bevis denne innehar. Relevanskravet förutsätter att handlingen kan antas ha ett lågt bevisvärde och är relevant dels i förhållande till de åberopade faktiska omständigheterna, dels i förhållande till utgången i målet. Editionsyrkandet måste vidare avse en handling som motparten eller tredje man innehar; de måste ha förfoganderätt över handlingen som begäran avser. Om skiljenämnden bedömer att editionsyrkandet uppfyller dessa krav kan de uppmana motparten eller tredje man att utge de relevanta handlingarna. Om motparten eller tredje man skulle vägra att utge handlingarna kan inte skiljenämnden använda tvångsmedel eller verkställa editionsuppmaningen. Däremot kan

skiljenämnden dra spekulativa slutsatser om innehållet i handlingarna som motparten vägrar att lämna ut.

Om part inte får tillgång till en handling genom editionsupptagning, kan denne framställa en ansökan till skiljenämnden om att erhålla tillstånd till bevisupptagning i domstol enligt 26§ 1 st LSF. Om ett sådant tillstånd beviljas, kan domstolen efter prövning utfärda ett editionsföreläggande och förena det med vite eller låta KFM verkställa det. För att skiljenämnden ska lämna tillstånd till domstolsassistentens krävs det att part i ansökan på ett tillfredsställande sätt förklarar att det finns ett behov av tvångsmedel, att den identifierade handlingen har bevisbetydelse, att motparten eller tredje man innehar handlingen samt att laga hinder enligt RB inte föreligger. Ett behov av att använda tvångsmedel föreligger om motparten inte följt en tidigare editionsupptagning. Vid bedömningen av kraven på innehav, bevisbetydelse och identifiering ska skiljenämnden beakta 38 kap 2§ RB. Att den mot vilket editionsyrkandet riktas måste inneha handlingen i fråga, innebär att denne måste ha förfoganderätt över dokumentet. Bevisbetydelsekravet medför att handlingen part vill åt genom editionsföreläggandet måste antas ha betydelse som bevis för ett relevant, åberopat faktum i målet. Vidare måste editionssökande identifiera de begärda bevisen genom angivandet av ett specificerat bevisstema, preciserade handlingar, en kategori av handlingar eller en förvaringsplats. Skiljenämnden ska även pröva om laga förutsättningar föreligger för tillståndet; att inget undantag från edition i 38 kap 2§ är tillämpligt, så som företagshemlighet, minnesanteckningar etc. När skiljenämnden lämnat sitt tillstånd, ska TR ta upp och pröva parts ansökan om editionsföreläggande. Domstolen ska inte överpröva skiljenämndens bedömning av bevisbetydelsen, sanktionsbehovet eller innehavskravet. Däremot ska domstolen pröva om skiljenämnden givit sitt tillstånd till ansökan, om yrkandet ställts till rätt domstol, om det uppfyller kravet på identifiering och om laga hinder för editionsföreläggande föreligger. Domstolen gör en prövning av om dessa förutsättningar är uppfyllda efter samma kriterier som skiljenämnden vid tillståndsprövningen (analog tillämpning av 38 kap 2§ RB med tillhörande praxis). Om förutsättningarna för editionsföreläggande är uppfyllda kan domstolen meddela ett editionsföreläggande och antingen förena det med vite, eller låta KFM hämta handlingarna, enligt 38 kap 5§ RB.

Hur och under vilka förutsättningar sker anskaffning av bevis i form av skriftliga handlingar enligt gällande rätt i ett skiljeförfarande i Sverige med internationell anknytning (ett så kallat ”internationellt skiljeförfarande”)? Utgångspunkten är att parts bevisanskaffning sker med hjälp av skiljenämnd och domstol. LSF bestämmelser tillämpas enligt 46§ LSF även i internationella skiljeförfaranden. Men eftersom IBA-reglerna, efter

överenskommelse mellan parterna eller beslut av skiljenämnd, tillämpas i stor utsträckning i internationella skiljeförfarande i Sverige, utgör de ofta tillämplig rätt i dessa situationer. IBA-reglerna reglerar endast villkoren för skiljenämndens meddelande av editionsuppmaning. En editionsuppmaning kan enligt art 3.3 & 9.2 IBA-reglerna meddelas om editionsyrkandet uppfyller krav på identifiering, relevans och innehav samt ej avser otillåten handling. Identifieringskravet kan uppfyllas genom anvigandet av en specifik handling eller en kategori av handlingar. Relevanskravet innebär vidare att handlingarna dels måste vara relevanta i förhållande till de åberopade omständigheterna, dels för målets utgång. Innehavskravet ställer krav på att motparten eller tredje man har förfoganderätt över de relevanta handlingarna. Undantagsvis kan edition enligt IBA-reglerna ske av handling som både editionssökande och editionssvarande innehar. Att editionsuppmaningen inte får avse otillåtna handlingar innebär att dokumenten bland annat som huvudregel inte får avse sekretesslagd information, vara irrelevanta eller vara oskäligt betungande för motparten att prestera (art 9.2 IBA-reglerna). Editionsuppmaningen som sedan meddelas kan inte verkställas inrikes eller utomlands enligt New York konventionen. Skiljenämnden kan däremot använda sig av negativ inferens (art 9.5 IBA-reglerna) för att dra slutsatser om innehållet i de icke-presterade dokumenten.

Beträffande editionsföreläggande i internationella skiljeförfaranden, har svensk domstol domsrätt att pröva en ansökan om editionsföreläggande på grundval av att skiljeförfarandet äger rum i Sverige. Dock är editionsföreläggandet endast verkställbart inom Sveriges gränser, vilket ofta är till föga hjälp i tvister med utländska parter. En svensk domstol får inte heller göra en framställan om bevisupptagning till utländsk domstol. Däremot får en skiljenämnd på parternas begäran ansöka om domstolsassistans utomlands i det land bevisen finns (art 3.9 IBA-reglerna). Lex fori reglerar om den utländska domstolen tar upp ansökan och under vilka förutsättningar den i så fall utfärdar editionsföreläggande.

Nästa fråga i undersökningen är om den ovingivna regleringen för anskaffning av skriftliga bevis är effektiv i förhållande till bevisanskaffningen i allmän domstol. Undersökningen ger vid handen att bevisanskaffningen tar relativt lite tid och kostnad i anspråk i såväl nationella som internationella skiljeförfaranden när motparten eller tredje man följer skiljenämndens editionsuppmaning och lämnar ut de relevanta handlingarna. Slutsatsen är att förutsättningar finns för att part ska följa skiljenämndens editionsuppmaning, men att negativ inferens inte är en tillräcklig sanktion för de fall där part vägrar tillhandahålla handlingarna. Om bevis inte med framgång kan anskaffas genom editionsuppmaning krävs

det mer resurser och tid i nationella skiljeförfaranden för att bevis ska tillhandahållas genom tvångsmedel. I internationella skiljeförfaranden är möjligheten att använda editionsförelägganden för att anskaffa bevis utomlands begränsad där endast ett fåtal länder medger bevisupptagning inom ramen för ett skiljeförfarande som äger rum utomlands. I de länder där sådan bevisupptagning medges på ansökan av skiljenämnden, fördröjs förfarandet väsentligt och extrakostnader tillkommer. Vidare är slutsatsen att editionsuppmaning inom ramen för ett skiljeförfarande har ett marginellt effektivitetsövertag gentemot editionsuppmaning som sker i allmän domstol som ett led i rättens processledning. Däremot kan parter i ett domstolsförfarande få till stånd ett editionsföreläggande till mindre tidsåtgång och kostnad än vad parter i ett skiljeförfarande har möjlighet till. Editions-föreläggande i ett domstolsförfarande kan nämligen meddelas efter endast en prövning av rätten och någon tidskrävande tillståndsprövning i skiljenämnden behöver inte ske. En allmän domstol kan däremot framställa en begäran om bevisupptagning vid utländsk domstol. Även om skiljenämnden har befogenhet att göra detsamma tillåter inte alla rättsordningar bevisupptagning i skiljeförfarande som äger rum utomlands. Sammantaget är bevisanskaffningen i skiljeförfarande effektiv om editionsuppmaningen efterlevs av motpart eller tredje man, men tidsåtgången och kostnaden är för stor i förhållande till att handlingar effektivt ska kunna anskaffas med hjälp av editionsföreläggande.

För att kunna effektivisera anskaffningen av skriftliga bevis, i nationella och internationella skiljeförfaranden, samtidigt som parternas rättssäkerhet inte inskränks, föreslås tre effektiviseringsåtgärder. Den första åtgärden innebär att effektiviteten kan främjas om en begränsning av omfattningen av editionsuppmaningar och editionsförelägganden sker. På så sätt kan bevisanskaffningen, av de för parterna nödvändiga bevis för att utföra sin talan, ske mer effektivt, utan tillhandahållandet av mängder av irrelevanta handlingar som betungar anskaffningsprocessen. För att begränsa tidskrävande och omfattande editionsuppmaningar bör skiljenämnden, så snart tvistefrågorna är utkristalliserade, anordna ett möte med parterna och där klargöra att LSF och IBA-reglerna kommer att tillämpas stringent. På så sätt kan slentrianmässigt bifall av editionsyrkanden undvikas. Vidare kan skiljenämnden vägra meddela omfattande editionsuppmaningar efter en proportionalitetsprövning som IBA-reglerna (art 9.2 (c)) möjliggör. Om part söker obstruera förfarandet genom grundlösa invändningar eller yrkanden om att utge mängder av handlingar, kan skiljenämnden framhålla att sådant agerande kommer att beaktas vid kostnadsfördelningen (art 9.7 IBA-reglerna). För att minska förekomsten av editionsföreläggande i skiljeförfarandet kan skiljenämnden föreslå att ett editionsförhör i skiljenämnden först anordnas, för att klarlägga om domstolsassistans

därefter förefaller som nödvändigt. Den andra effektiviseringsåtgärden avser en möjlighet för skiljenämnden att påverka part till att följa editionsuppmaningar genom att klargöra att en eventuell vägran beaktas vid kostnadsfördelningen av skiljeförfarandet. Denna möjlighet medges endast av IBA-reglerna (art 9.7).

Den sista rättssäkra effektiviseringsåtgärden är att skiljenämnden agerar mer proaktivt i förfarandet. Genom att skiljenämnden på ett så tidigt stadium som möjligt i förfarandet håller ett möte med parterna kan de tillsammans identifiera tvistefrågorna och schemalägga bevisanskaffningsprocessen. På så sätt kan parternas bevisanskaffning inriktas på nyckelfrågorna i målet och edition av irrelevant bevisning motverkas. Vid mötet kan skiljenämnden klargöra att dokumenten endast ska delges motparten och att så ska ske i elektronisk form. Vidare kan skiljemännen klargöra att editionsvillkoren kommer att tillämpas stringent och därmed söka få parterna att minska editionen och överge eventuell obstruktionstaktik.

Genom att förändra parter och skiljenämnds tillämpning av gällande bevisanskaffningsregler, kan således bevis anskaffas till mindre tidsåtgång och kostnad i skiljeförfarande. Den allt mer omfattande editionen av handlingar i skiljeförfarande riskerar inte endast att göra skiljeförfarandet till en för parterna mindre attraktiv tvistlösningsform. Ineffektiviteten riskerar även att resultera i att den ekonomiskt svagare parten, på grund av motpartens obstruktionstaktik genom edition av tusentals dokument, tvingas ingå förlikning. När en part i ett skiljeförfarande inte kan få tillgång till erforderlig bevisning på ett relativt snabbt och billigt sätt riskerar även rätten att utföra sin talan på indirekt vis att inskränkas; klienten har antingen ingen möjlighet eller vilja att tillskjuta mer pengar i processen för att anskaffa bevis, varpå följden kan bli att framgången för parten i målet uteblir. Men genom att skiljenämnden dels minskar förekomsten av edition, dels söker få part att följa de editionsuppmaningar som meddelas genom erinran om kostnadssanktion, kan parterna få lika tillgång till information samtidigt som effektiviteten främjas. Genom att skiljenämnden även tar kontroll över bevisanskaffningen, och förklarar när edition ska ske samt under vilka förutsättningar, hindras parterna från att ta med sig erfarenheter av edition från domstolsprocessen och skilda rättssystem in i skiljeförfarandet, utan anpassar sig till det effektiva förfarandet. Det finns således en möjlighet att vända utvecklingen där skiljeförfarandet går mot att bli en allt mer ineffektiv tvistlösningsform. I flexibla LSF samt IBA-reglerna finns potential att effektivisera den annars så betungande bevisanskaffningsprocessen, men det är upp till parterna och skiljenämnden att förverkliga möjligheten.

Bilaga A – Lag om skiljeförfarande

Utdrag ur lag (1999:116) om skiljeförfarande

25 §

Parterna skall svara för bevisningen. Skiljemännen får dock utse sakkunniga, om inte båda parterna motsätter sig detta.

Skiljemännen får avvisa erbjuden bevisning, om den uppenbart saknar betydelse i tvisten eller om det är motiverat med hänsyn till den tidpunkt då bevisningen åberopas.

Skiljemännen får inte ta upp ed eller sanningsförsäkran. De får inte heller förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att skaffa in begärd bevisning.

Om inte parterna har överenskommit något annat får skiljemännen på begäran av en part bestämma att motparten under förfarandets gång skall vidta en viss åtgärd för att säkerställa det anspråk som skall prövas av skiljemännen. Skiljemännen får föreskriva att den part som begär åtgärden skall ställa skälig säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten genom åtgärden.

26 §

Om en part vill att ett vittne eller en sakkunnig skall höras under ed eller en part höras under sanningsförsäkran, får parten efter tillstånd av skiljemännen göra ansökan om det hos tingsrätten. Detsamma gäller om en part vill att det skall föreläggas en part eller någon annan att som bevis tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål. Anser skiljemännen att åtgärden är befogad med hänsyn till utredningen, skall de lämna tillstånd till ansökan. Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan.

Reglerna i rättegångsbalken tillämpas i fråga om en åtgärd som avses i första stycket. Skiljemännen skall kallas till ett förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part och ges tillfälle att ställa frågor. Om en skiljeman uteblir från förhöret utgör detta inte hinder för att förhöret genomförs.

Bilaga B – Rättegångsbalken

Utdrag ur rättegångsbalk (1942:740)

38 Kap. Om skriftligt bevis

2 §

Innehar någon skriftlig handling, som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att förete den; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i 36 kap. 3 §.

Ej vare part eller honom närstående, som nu sagts, skyldig att förete skriftligt meddelande mellan parten och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes. Befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, må ej förete skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att han ej må höras som vittne därom; innehaves handlingen av part, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller, vare han ej skyldig att förete handlingen. Stadgandet i 36 kap. 6 § om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om innehavare av skriftlig handling, om dess innehåll är sådant, som avses i nämnda lagrum.

Skyldighet att förete skriftlig handling gälle ej minnesanteckning eller annan sådan uppteckning, som är avsedd uteslutande för personligt bruk, med mindre synnerlig anledning förekommer, att den företes.

5 §

Föreläggande att förete skriftlig handling skall innehålla uppgift om var och huru handlingen skall tillhandahållas. Den som skall förete handlingen må genom vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet. Rätten äge ock, om det finnes lämpligare, förordna, att handlingen skall tillhandahållas genom kronofogdemyndighetens försorg. Lag (1981:828).

Bilaga C – IBA-reglerna

Utdrag ur IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration (2010)

Article 3 Documents

1. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, each Party shall submit to the Arbitral Tribunal and to the other Parties all Documents available to it on which it relies, including public Documents and those in the public domain, except for any Documents that have already been submitted by another Party.
2. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, any Party may submit to the Arbitral Tribunal and to the other Parties a Request to Produce.
3. A Request to Produce shall contain:
  - a) (i) a description of each requested Document sufficient to identify it, or
(ii) a description in sufficient detail (including subject matter) of a narrow and specific requested category of Documents that are reasonably believed to exist; in the case of Documents maintained in electronic form, the requesting Party may, or the Arbitral Tribunal may order that it shall be required to, identify specific files, search terms, individuals or other means of searching for such Documents in an efficient and economical manner;
  - b) a statement as to how the Documents requested are relevant to the case and material to its outcome; and
  - c) (i) a statement that the Documents requested are not in the possession, custody or control of the requesting Party or a statement of the reasons why it would be unreasonably burdensome for the requesting Party to produce such Documents, and
(ii) a statement of the reasons why the requesting Party assumes the Documents requested are in the possession, custody or control of another Party.
4. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Party to whom the Request to Produce is addressed shall produce to the other Parties and, if the Arbitral Tribunal so orders, to it, all the Documents requested in its possession, custody or control as to which it makes no objection.

5. If the Party to whom the Request to Produce is addressed has an objection to some or all of the Documents requested, it shall state the objection in writing to the Arbitral Tribunal and the other Parties within the time ordered by the Arbitral Tribunal. The reasons for such objection shall be any of those set forth in Article 9.2 or a failure to satisfy any of the requirements of Article 3.3.
6. Upon receipt of any such objection, the Arbitral Tribunal may invite the relevant Parties to consult with each other with a view to resolving the objection.
7. Either Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, request the Arbitral Tribunal to rule on the objection. The Arbitral Tribunal shall then, in consultation with the Parties and in timely fashion, consider the Request to Produce and the objection. The Arbitral Tribunal may order the Party to whom such Request is addressed to produce any requested Document in its possession, custody or control as to which the Arbitral Tribunal determines that (i) the issues that the requesting Party wishes to prove are relevant to the case and material to its outcome; (ii) none of the reasons for objection set forth in Article 9.2 applies; and (iii) the requirements of Article 3.3 have been satisfied. Any such Document shall be produced to the other Parties and, if the Arbitral Tribunal so orders, to it.
8. In exceptional circumstances, if the propriety of an objection can be determined only by review of the Document, the Arbitral Tribunal may determine that it should not review the Document. In that event, the Arbitral Tribunal may, after consultation with the Parties, appoint an independent and impartial expert, bound to confidentiality, to review any such Document and to report on the objection. To the extent that the objection is upheld by the Arbitral Tribunal, the expert shall not disclose to the Arbitral Tribunal and to the other Parties the contents of the Document reviewed.
9. If a Party wishes to obtain the production of Documents from a person or organisation who is not a Party to the arbitration and from whom the Party cannot obtain the Documents on its own, the Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, ask it to take whatever steps are legally available to obtain the requested Documents, or seek leave from the Arbitral Tribunal to take such steps itself. The Party shall submit such request to the Arbitral Tribunal and to the other Parties in writing, and the request shall contain the particulars set forth in Article 3.3, as applicable. The Arbitral Tribunal shall decide on this request and shall take, authorize the requesting Party to take, or order any other Party to take, such steps as the Arbitral Tribunal considers appropriate if, in

its discretion, it determines that (i) the Documents would be relevant to the case and material to its outcome, (ii) the requirements of Article 3.3, as applicable, have been satisfied and (iii) none of the reasons for objection set forth in Article 9.2 applies.

10. At any time before the arbitration is concluded, the Arbitral Tribunal may (i) request any Party to produce Documents, (ii) request any Party to use its best efforts to take or (iii) itself take, any step that it considers appropriate to obtain Documents from any person or organisation. A Party to whom such a request for Documents is addressed may object to the request for any of the reasons set forth in Article. In such cases, Article 3.4 to Article 3.8 shall apply correspondingly.
11. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Parties may submit to the Arbitral Tribunal and to the other Parties any additional Documents on which they intend to rely or which they believe have become relevant to the case and material to its outcome as a consequence of the issues raised in Documents, Witness Statements or Expert Reports submitted or produced, or in other submissions of the Parties.
12. With respect to the form of submission or production of Documents:
  - a) copies of Documents shall conform to the originals and, at the request of the Arbitral Tribunal, any original shall be presented for inspection;
  - b) Documents that a Party maintains in electronic form shall be submitted or produced in the form most convenient or economical to it that is reasonably usable by the recipients, unless the Parties agree otherwise or, in the absence of such agreement, the Arbitral Tribunal decides otherwise;
  - c) a Party is not obligated to produce multiple copies of Documents which are essentially identical unless the Arbitral Tribunal decides otherwise; and
  - d) translations of Documents shall be submitted together with the originals and marked as translations with the original language identified.
13. Any Document submitted or produced by a Party or non-Party in the arbitration and not otherwise in the public domain shall be kept confidential by the Arbitral Tribunal and the other Parties, and shall be used only in connection with the arbitration. This requirement shall apply except and to the extent that disclosure may be required of a Party to fulfil a legal duty, protect or pursue a legal right, or enforce or challenge an award in bona fide legal proceedings before a state court or other judicial authority. The Arbitral Tribunal may issue orders to set forth the terms of this confidentiality. This

requirement shall be without prejudice to all other obligations of confidentiality in the arbitration.

14. If the arbitration is organised into separate issues or phases (such as jurisdiction, preliminary determinations, liability or damages), the Arbitral Tribunal may, after consultation with the Parties, schedule the submission of Documents and Requests to Produce separately for each issue or phase.

Article 9 Admissibility and Assessment of Evidence

1. The Arbitral Tribunal shall determine the admissibility, relevance, materiality and weight of evidence.
2. The Arbitral Tribunal shall, at the request of a Party or on its own motion, exclude from evidence or production any Document, statement, oral testimony or inspection for any of the following reasons:
  - a) lack of sufficient relevance to the case or materiality to its outcome;
  - b) legal impediment or privilege under the legal or ethical rules determined by the Arbitral Tribunal to be applicable;
  - c) unreasonable burden to produce the requested evidence;
  - d) loss or destruction of the Document that has been shown with reasonable likelihood to have occurred;
  - e) grounds of commercial or technical confidentiality that the Arbitral Tribunal determines to be compelling;
  - f) grounds of special political or institutional sensitivity (including evidence that has been classified as secret by a government or a public international institution) that the Arbitral Tribunal determines to be compelling; or
  - g) considerations of procedural economy, proportionality, fairness or equality of the Parties that the Arbitral Tribunal determines to be compelling.
3. In considering issues of legal impediment or privilege under Article 9.2(b), and insofar as permitted by any mandatory legal or ethical rules that are determined by it to be applicable, the Arbitral Tribunal may take into account:
  - a) any need to protect the confidentiality of a Document created or statement or oral communication made in connection with and for the purpose of providing or obtaining legal advice;
  - b) any need to protect the confidentiality of a Document created or statement or oral communication made in connection with and for the purpose of settlement negotiations;

- c) the expectations of the Parties and their advisors at the time the legal impediment or privilege is said to have arisen;
  - d) any possible waiver of any applicable legal impediment or privilege by virtue of consent, earlier disclosure, affirmative use of the Document, statement, oral communication or advice contained therein, or otherwise; and
  - e) the need to maintain fairness and equality as between the Parties, particularly if they are subject to different legal or ethical rules.
4. The Arbitral Tribunal may, where appropriate, make necessary arrangements to permit evidence to be presented or considered subject to suitable confidentiality protection.
  5. If a Party fails without satisfactory explanation to produce any Document requested in a Request to Produce to which it has not objected in due time or fails to produce any Document ordered to be produced by the Arbitral Tribunal, the Arbitral Tribunal may infer that such document would be adverse to the interests of that Party.
  6. If a Party fails without satisfactory explanation to make available any other relevant evidence, including testimony, sought by one Party to which the Party to whom the request was addressed has not objected in due time or fails to make available any evidence, including testimony, ordered by the Arbitral Tribunal to be produced, the Arbitral Tribunal may infer that such evidence would be adverse to the interests of that Party.
  7. If the Arbitral Tribunal determines that a Party has failed to conduct itself in good faith in the taking of evidence, the Arbitral Tribunal may, in addition to any other measures available under these Rules, take such failure into account in its assignment of the costs of the arbitration, including costs arising out of or in connection with the taking of evidence.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

- Andersson, Fredrik,
Isaksson, Therese,
Johansson Marcus &
Nilsson, Ola   *Arbitration in Sweden*, andra upplagan, Jure,
Stockholm 2011 [citeras Andersson m.fl. 2011].
- Ashford, Peter   *The IBA rules on the taking of evidence in
international arbitration – a guide*, Cambridge
University Press, Cambridge 2013 [citeras
Ashford 2013].
- Banger, Hans &
Rosengren, Jonas   *Nya bevisregler för internationella
skiljeförfaranden* I JT 2000/01, s 431-438
[citeras Banger & Rosengren 2000].
- Blomkvist, Christina   *Prövning av bevisbetydelse och laglighet vid
edition – gränsdragningen mellan domstolars
och skiljenämnders kompetens* I JT 2012/13, s
691-701 [citeras Blomkvist 2012].
- Bogdan, Michael   *Svensk internationell privat- och processrätt*,
åttonde upplagan, Norstedts juridik, Stockholm
2014 [citeras Bogdan 2014].
- EG-domstolens och svensk rättspraxis i
internationell privat- och processrätt 2006-2008*
I SvJT 2010, s 33-77 [citeras Bogdan 2010].
- Svensk rättspraxis: internationell privat- och
processrätt 2001-2005* I SvJT 2006, s 601-644
[citeras Bogdan 2006].
- Born, Gary   *International Commercial arbitration*, andra
upplagan, Kluwer, Alphen aan den Rijn 2009
[citeras Born 2009].
- Brandberg, Ulrika
Johansson, Per &
Knutson, Tom   *Skiljeförfarande en elegant konfliktlösning* I
Advokaten 2006, nr. 6, s 22-25 [citeras
Brandberg m.fl. 2009].
- Brocker, Stefan   *Discovery in International Arbitration – The
Swedish Approach* I SIAR 2001, Nr. 2, s 19-33
[citeras Brocker 2001].

- Cars, Thorsten *Lagen om skiljeförfarande – En kommentar*, tredje upplagan, Fakta info direkt, Stockholm 2001 [citeras Cars 2001].
- Danelius, Hans *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, fjärde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2012 [citeras Danelius 2012].
- Derains, Yves *Towards Greater Efficiency in Document Production before Arbitral Tribunals – A Continental Viewpoint* I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 83-91 [citeras Derains 2006].
- Dijk, Pieter van *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, fjärde upplagan, Intersentia, Antwerpen 2006 [citeras van Dijk 2006].
- Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Pauli, Mikael *Rättegång – Femte häftet*, åttonde upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2011 [citeras Ekelöf m.fl. 2011].
- Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Heuman, Lars *Rättegång – Fjärde häftet*, sjunde upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2009 [citeras Ekelöf m.fl. 2009].
- Elgueta, Giacomo Rojas *Understanding Discovery in International Commercial Arbitration through Behavioral Law and Economics: A Journey Inside the Minds of Parties and Arbitrators* I Harvard Negotiation Law Review 2011, vol. 16:165, s 165-191 [citeras Elgueta 2011].
- Eliasson, Nils & Sekolec, Jernej *The UNCITRAL Model Law and the Swedish Arbitration Act* I The Swedish Arbitration Act of 1999, Five years on: A critical review of strengths and weaknesses, s 293-321, JurisNet, Huntington 2006 [citeras Eliasson & Sekolec 2006].
- Fitger, Peter *Rättegångsbalken*, Norstedts juridik, Stockholm 2013 [citeras Fitger 2013].
- Lagen om domstolsärenden – En kommentar*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2004 [citeras Fitger 2004].

- Grabenwarter, Christoph *European Convention on Human Rights – Commentary*, Helbing Lichtenhahn Verlag, München 2014 [citeras Grabenwarter 2014].
- Habegger, Philip *Document Production – An Overview of Swiss Court and Arbitration Practice* I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 83-91 [citeras Habegger 2006].
- Hagberg, Lennart *Evidence in Swedish Arbitral Procedure* I Swedish and International Arbitration 1982, s 29-40 [citeras Hagberg 1982].
- Hanotiau, Bernard *Massive Productions of Documents and Demonstrative Exhibits* I Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Hanotiau 2009].
- Document production in International Arbitration: A Tentative definition of ‘Best Practices’* I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 113-119 [citeras Hanotiau 2006].
- Hamilton, Virginia *Document production in ICC Arbitration* I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 113-119 [citeras Hamilton 2006].
- Hassler, Åke & Cars, Thorsten *Skiljeförfarande*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 1989.
- Heuman, Lars *Svensk domsrätt på skiljedomsrättens område* I JT 2010/11 s 948-968 [citeras Heuman 2011].
- Are Parties Entitled to Agree on the Application of the UNCITRAL Model Law in Contract Providing for Arbitration in Sweden?* I Between east and west: essays in honour of Ulf Franke, Juris cop., Huntington 2010 [citeras Heuman 2010].

Skyldighet för en part att lämna en förteckning över de skriftliga bevis han innehar I Vänbok till Bertil Södermark, Norstedts juridik, Stockholm 2009 [citeras Heuman 2009].

Arbitration law of Sweden: practice and procedure, Juris cop., Huntington 2003 [citeras Heuman 2003].

Skiljemannarätt, Norstedts juridik, Stockholm 1999 [citeras Heuman 1999].

Editionsförläggande avseende ADB-baserad info I JT 1999/00 s 152-158 [citeras Heuman i JT 1999].

Editionssökandes moment 22 och yrkeshemligheter I JT 1995/96 s 449-456 [citeras Heuman 1995].

Current Issues in Swedish Arbitration, Juristförlaget, Stockholm 1990 [citeras Heuman 1990].

Editionsförläggande i civilprocesser och skiljetvister – del I I JT 1989/90 s 3-46 [citeras Heuman 1989 I].

Editionsförläggande i civilprocesser och skiljetvister – del II I JT 1989/90 s 233-270 [citeras Heuman 1989 II].

Domstolsförhör i skiljetvister I Svensk och internationell skiljedom 1987 s 29-47 [citeras Heuman 1987].

Hobér, Kaj

International Commercial Arbitration in Sweden, Oxford University Press, Oxford 2011 [citeras Hobér 2011].

International Commercial Arbitration in Sweden: Two Slient Problem Areas I Festskrift till Jan Sandström, Nerenius & Santérus, Stockholm 1997 [citeras Hobér 1997]

Arbitration and the Swedish Courts I Swedish and International Arbitration, s 53-69 1990 [citeras Hobér 1990].

- Holtzmann, Howard M. & Neuhaus, Joseph E. *A Guide to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration – Legislative History and Commentary*, Kluwer Law and Taxation Publishers, Haag 1989 [citeras Holtzmann & Neuhaus 1989].
- van Houtte, Vera *Adverse Interferences in international arbitration I Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies*, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Houtte 2009].
- Hunter, Martin & Panov, Andrey *Taking Evidence Abroad in International Arbitration in the 21st Century I Between east and west: essays in honour of Ulf Franke*, Juris cop., Huntington 2010 [citeras Hunter & Panov 2010].
- Hwang, Michael & Chan, Darius *Determining the Parties True Choice of the Seat of Arbitration and Lex Arbitri I Between east and west: essays in honour of Ulf Franke*, Juris cop., Huntington 2010 [citeras Hwang & Chan 2010].
- Jarvin, Sigvard *The Arbitral Proceedings I SIAR 1999 nr 1, s 43-56* [citeras Jarvin 1999].
- Jarvin Sigvard & Dorgan, Carroll *Are Foreign parties Still Welcome in Stockholm – The Svea Court’s Decision in Titan Corporation v. Alcatel CIT S.A Rises Doubts I MEALY’s International Report, Vol. 20, Nr. 7 2005, s 42-46* [citeras Jarvin & Dorgan 2005].
- Kazazi, Mojtaba *Burden of Proof and Related Issues. A Study on Evidence Before International Tribunals*, Kluwer International Law, Haag 1996 [citeras Kazazi 1996].
- Kimmelman, Louis & McGrath, Dana *Document Production in the United States I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 113-119* [citeras Kimmelman & McGrath 2006].
- Knuts, Gisela *Bevis i skiljeförfarande – inspiration för domstolsprocessen? I Förhandlingar vid det 39:e nordiska juristmötet i Stockholm 18-19 augusti 2011. Del II, s 705-716*, Den svenska styrelsen, Stockholm 2012 [citeras Knuts 2012].

- Kojovic, Tijana *Court Enforcement of Arbitral Decisions on Provisional Relief – How Final is Provisional?* I Journal of International Arbitration, Vol. 18, Nr. 5, 2001 [citeras Kojovic 2001].
- Kvart, Johan & Olsson, Bengt *Tvistlösning genom skiljeförfarande – En handledning till lagen om skiljeförfarande*, tredje upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2012.
- Landrove, Juan Carlos *European Convention on Human Rights' Impact on Consensual Arbitration* I Human Rights at the Center, Schulthess, Genève 2006 [citeras Landrove 2006].
- Lenberg, Eva, Geijer, Ulrika & Tansjö, Anna *Offentlighets- och sekretesslagen – En kommentar*, Norstedts juridik, Stockholm 2013 [citeras Lenberg m.fl. 2013].
- Lew, Julian *Document Disclosure, Evidentiary Value of Documents and Burden of Evidence* I Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Lew 2009].
- Lew, Julian, Mistelis, Loukas & Kröll, Stefan *Comparative international commercial arbitration*, Kluwer, Haag 2003 [citeras Lew m.fl 2003].
- Lindblom, Per-Henrik *Discovering discovery – Praktisk processprolog eller Pandoras ask?* I Festskrift till Ulla Jacobsson, Norstedts juridik, Stockholm 1991 [citeras Lindblom 1991].
- Lindell, Bengt *Notoritet och kontradiktion*, Iustus förlag, Uppsala 2007 [citeras Lindell 2007].
- Linderfalk, Ulf *Folkrätten i ett nötskal*, andra upplagan, Studentlitteratur AB, Lund 2012 [citeras Linderfalk 2012].
- Lindskog, Stefan *Skiljeförfarande – En kommentar*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2012 [citeras Lindskog 2012].
- Obstruktion i samband med skiljeförfarande* I Svensk och internationell skiljedom s 16-20, 1986 [citeras Lindskog 1986].

- Lundblad, Claes *Något om vittnesbeviset i domstol och skiljeförfarande* I Festskrift till Jan Sandström, Nerenius & Santérus Förlag, Stockholm 1997 [citeras Lundblad 1997].
- Madsen, Finn *Skiljeförfarande i Sverige – En kommentar till lagen (1999:116) om skiljeförfarande och till reglerna för SHS*, andra upplagan, Jure förlag, Stockholm 2009 [citeras Madsen 2009].
- Madsen, Finn & Eriksson, Peter *Deliberations of the Arbitral Tribunal – Analysis of Reasoned Awards From a Swedish Perspective* I SIAR 2006, nr. 2, s 1-42 [citeras Madsen & Eriksson 2006].
- Magnusson, Staffan *The Swedish Arbitration Procedure* I Swedish and International Arbitration, 1996, s 17-25 [citeras Magnusson 1996].
- Nilsson, Bo *Negative Inferences: An arbitral Tribunal's Powers to Draw Adverse Conclusions from a Party's Failure to Comply with the Tribunal's Orders* I Between east and west: essays in honour of Ulf Franke, Juris cop., Huntington 2010 [citeras Nilsson 2010].
- Peczenik, Aleksander *Juridikens metodproblem: rättskällelära och lagtolkning*, Almqvist & Wiksell, Stockholm 1974 [citeras Peczenik 1974].
- Perhard, Lars *Något om elektronisk edition i tvistemål och skiljeförfarande* I JT 2007/08, s 395-412 [citeras Perhard 2007].
- Pålsson, Lennart *Skiljeförfarande och Bryssel/Luganokonventionerna* I SvJT 1994, s 1-22 [citeras Pålsson 1994].
- Raeschke-Kessler, Hilmar *The production of documents in International Arbitration – A Commentary on Article 3 of the New IBA Rules of Evidence* I Arbitration International, 2002, vol. 18 s 411-430 [citeras Raeschke-Kessler 2002].
- Ramberg, Jan *Skiljedom eller dom? Om effektivitet och rättssäkerhet i dömande verksamhet* I JT 1997/98, s 627-639 [citeras Ramberg 1997].

- Redfern, Alan & Hunter, Martin *Redfern and Hunter on International Arbitration*, femte upplagan, Oxford University Press, Oxford 2009 [citeras Redfern & Hunter 2009].
- Risse, Joerg *Ten Drastic Proposals for Saving Time and Costs in Arbitral Proceedings* I *Arbitration International* 2013, vol. 29, nr. 3, s 456-466 [citeras Risse 2013].
- Rundvall, Samuel *Bevisafterforskning avseende skriftliga handlingar hos motparten* I *Till minnet av Södra Roslags tingsrätt – En minnesskrift utgiven av Notarieföreningen vid Södra Roslags tingsrätt, Jure*, Stockholm 2007 [citeras Rundvall 2007].
- Samuel, Adam *Arbitration, Alternative Dispute Resolution Generally and the European Convention on Human Rights* I *Journal of International Arbitration*, 2004, Vol. 21, nr 5, s 413-437 [citeras Samuel 2004].
- Sandgren, Claes *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2007 [citeras Sandgren 2007].
- Är rättsdogmatiken dogmatisk? I *TfR* 2005, s 648-656 [citeras Sandgren 2005].
- Schneider, Michael *The paper tsunami in international arbitrations: problems, risks for the arbitrators' decision making and possible solutions* I *Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies*, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Schneider 2009].
- Sharpe, Jeremy K. *Drawing Adverse Inferences from the Non-production of Evidence* I *Arbitration International* 2006, Vol. 22, Nr. 4, s 549-571 [citeras Sharpe 2006].
- Shaughnessy, Patricia *The Swedish Approach Towards Arbitration* I *The Swedish Arbitration Act of 1999, Five years on: A critical review of strengths and weaknesses*, s 293-321, *JurisNet*, Huntington 2006 [citeras Shaughnessy 2006].

- The Right of the Parties to Determine the Place of an International Commercial Arbitration* I SIAR 2005, Nr. 2, s 264-274 [citeras Shaughnessy 2005].
- Shore, Laurence *State courts and document production* I Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Laurence 2009].
- Slate, William *Cost and Time Effectiveness of Arbitration* I Contemporary Asia Arbitration Journal 2010, vol. 3, nr. 2, s 185-197 [citeras Slate 2010].
- Smit, Robert *Towards Greater Efficiency in Document Production before Arbitral Tribunals – A North American Viewpoint* – I Document Production in International Arbitration – 2006 Special Supplement ICC International Court of Arbitration Bulletin, s 113-119 [citeras Smit 2006].
- Smit, Robert & Turner, Alan *Enforcement By U.S. Court of International Arbitration interim Orders and Awards Under The New York Convention: Publics Communication v. True North Inc.* I SIAR 2001, Nr.1, s 47-56 [citeras Smit & Alan 2001].
- Solerud, Hans-Gunnar *Har skiljemannalagen och rättegångsbalken ett förhållande?* I Festskrift till Ulf K. Nordenson, Jure, Stockholm 1999 [citeras Solerud 1999].
- Söderlund, Christer *Observations by Christer Söderlund* I SIAR 2005, Nr. 2, s 275-280 [citeras Söderlund 2005].
- Tao, Jingzhou *Document Production in Chinese International Arbitration Proceedings* I International Arbitration 2006: Back to Basics? ICC A Congress Series, Vol. 13, Kluwer Law International 2007, s 596-621 [citeras Tao 2007].
- Veeder, V.V. *Are the IBA Rules Perfectible?* I Written Evidence and Discovery in International Arbitration – New Issues and Tendencies, ICC Publications, Paris 2009 [citeras Veeder 2009].

- Document Production in England: Legislative Developments and Current Arbitral Practice I*
Document Production in International
Arbitration – 2006 Special Supplement ICC
International Court of Arbitration Bulletin, s
113-119 [citeras Veeder 2006].
- Webster, Thomas H. *Obtaining Documents from Third Parties in International Arbitration I* Arbitration International 2001, Vol. 17, Nr. 2, s 143-162 [citeras Webster 2001 I].
- Obtaining Documents from Adverse Parties in International Arbitration I* Arbitration International 2001, Vol. 17, Nr. 1, s 41-58 [citeras Webster 2001 II].
- Westberg, Peter *Civilrättskipning*, andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2013 [citeras Westberg 2013].
- "Fishing Expeditions" – ett "inbrott" i själ och rum?* I Festskrift till Per Ole Träskman, Norstedts juridik, Stockholm 2011 [citeras Westberg 2011].
- Anskaffning av bevis i dispositiva tvistemål*, Norstedts juridik, Stockholm 2010 [citeras Westberg 2010].
- Kontrakterad privatdomare* I Festskrift till Lars Heuman, Jure Förlag AB, Stockholm 2008, s 575 – 608 [citeras Westberg 2008].
- Från statlig till privat rättskipning – reflexioner över frågan om avsägelse av rätten till domstolsprövning* I Festskrift till Hans Ragnemalm: Juristförlaget i Lund, Lund 2005 [citeras Westberg 2005].
- Domstols officialprövning – En civilprocessuell studie i anslutning till RB 17:3 p 1*, Juristförlaget i Lund, Lund 1988 [citeras Westberg 1988].
- Zettermarck, Claes & Wikström, Rikard *The impact of Document Production on the Efficiency of Arbitration I* Between east and west: essays in honour of Ulf Franke, Juris cop., Huntington 2010 [citeras Zettermarck & Wikström 2010].

- Zettermarck, Claes & Reldén, Anders *Bör lagen om skiljeförfarande internationaliseras? I Vänbok till Bertil Södermark, Norstedts juridik, Stockholm 2009 [Zettermarck & Reldén 2009].*
- Öhrström, Marie *Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut – En handbok och regelkommentar för skiljeförfaranden, Norstedts juridik, Stockholm 2009 [citeras Öhrström 2009].*

Källor

Tryckta källor

Direktiv, utredningar och propositioner

- Dir. 2014:16 *En översyn av lagen om skiljeförfarande*
- SOU 1938:43 *Processlagsberedningens förslag till rättegångsbalk*
- SOU 1994:81 *Ny lag om skiljeförfarande – Delbetänkande av Skiljedomsutredningen*
- SOU 1995:65 *Näringslivets Tvistlösning – Slutbetänkande av Skiljedomsutredningen*
- Prop. 1993/94:117 *Inkorporering av Europakonventionen och andra fri- och rättigheter*
- Prop. 1998/99:35 *Ny lag om skiljeförfarande*
- NJA II 1929 s 1-98 *Ny lagstiftning om skiljemän*
- NJA II 1943 s 1-746 *Den nya rättegångsbalken*

Rättsfall

HD

- NJA 1953 s 19
- NJA 1958 s 501
- NJA 1959 s 230
- NJA 1963 A23
- NJA 1974 s 573
- NJA 1977 s 254
- NJA 1985 C34

NJA 1987 s 742
NJA 1988 s 652
NJA 1993 s 213
NJA 1994 C48
NJA 1998 s 590 (I-II)
NJA 1998 s 829
NJA 2000 s 335
NJA 2001 s 404
NJA 2002 s 41
NJA 2008 s 406
NJA 2010 s 508
NJA 2012 s 289

HovR

RH 1997:18
RH 1997:46
RH 2003:55
RH 2005:1
RH 2010:75

Opublicerade rättsfall

HovR för nedre Norrland Ö 563/00
Svea HovR Ö 5508/01
Svea HovR 7991/01
Göta HovR Ö 3048/08
Svea HovR Ö 8181/10

Utländska rättsfall

Australian Supreme Court

Resort Condominiums International Inc. v. Ray Bolwell and Resort Condominiums (Australasia) Pty. Ltd., (1993) 118 ALR 655

United States Court of Appeal

Publicis Communication v. True North Communications Inc., 206 F.3d 725 (7th Cir. III. 2000).

Skiljedomar

SCC Case 122/2001 (i SIAR 2005, Nr 1, s 123-178)

Otryckta källor

Intervju med advokat Magnus Berlin via mail.

Intervju med advokat Niklas Åstenius muntligen den 8 april 2014.

Elektroniska källor

- Arvidsson, Rickard & Alvsing, Siri *Edition, företagshemligheter och priset för en rättvis rättegång?*, Publicerad på advokatbyrån Sandart&Partners webbsida den 13 mars 2014 (hämtad från <http://www.sandart.se/om-oss/nyheter/1565210-edition-foretagshemligheter-och-priset-for-en-rattvis-rattegang> den 16 april 2014).
- Brocker, Stefan *The New IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration – From a cost-efficiency perspective*, artikel från en konferens SAA arrangerat i Stockholm den 27:e januari 2011 (hämtad från www.sccinstitute.com/library/articles.aspx den 19 mars 2014) [citeras Brocker 2011].
- Berg, Magdalena *Edition av handlingar i skiljetvister*, publicerad på InfoTorg Juridik 11 februari 2013 (hämtad från <http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/praktikerartiklar/article188830.ece> den 28 februari 2014 [citeras Berg 2013]).
- IBA Working Party & Review Subcommittee *Commentary on the revised text of the 2010 IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration* (hämtad från www.ibanet.org den 29 februari 2014) [citeras IBA Working Party 2010].
- ICC Commission on Arbitration and ADR *ICC Commission Report – Controlling Time and Costs in Arbitration*, ICC Publication 861 E, 2012 (hämtad från www.iccwbo.org den 20 mars 2014) [citeras ICC 2012].
- New York Arbitration Convention -stater <http://www.newyorkconvention.org/contracting-states/list-of-contracting-states> (hämtad den 18 mars 2014).